

Załącznik do Uchwały Nr XVIII/137/2016
Rady Gminy Grodzisko Dolne
z dnia 22 kwietnia 2016 r.

STRATEGIA ROZWOJU GMINY GRODZISKO DOLNE NA LATA 2016-2020

Instytut Doradztwa Innowacyjnego
20-454 Lublin, ul. Wyspiańskiego 34
NIP: 946-26-21-557
REGON: 060743160
Organ rejestrujący: Sąd Rejonowy Lublin –
Wschód w Lublinie z siedzibą w Świdniku,
VI Wydział Gospodarczy – Krajowy Rejestr Sądowy

Fundacja Inicjatyw Menedżerskich,
20-078 Lublin, ul. I Armii Wojska Polskiego 5/7
tel./fax: (+48) 81 532 14 25; tel.: (+48) 81 441 33 44; email:
biuro@fim.org.pl; www.fim.org.pl
NIP: 712-308-96-56; KRS: 0000290822;
Organ rejestrujący: Sąd Rejonowy Lublin –
Wschód w Lublinie z siedzibą w Świdniku,
VI Wydział Gospodarczy – Krajowy Rejestr Sądowy

SPIS TREŚCI

WPROWADZENIE	2
I. CZĘŚĆ OPISOWO - DIAGNOSTYCZNA	4
1. POŁOŻENIE.....	4
2. DEMOGRAFIA.....	6
3. SFERA SPOŁECZNA I EDUKACJA.....	13
3.1. Gminne projekty aktywizujące lokalną społeczność.....	13
3.2. Lokalna Grupa Działania.....	15
3.3. Aktywność społeczna mieszkańców	16
3.4. Gminny Ośrodek Kultury	20
3.5. Gminna Biblioteka Publiczna.....	21
3.6. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej.....	22
3.7. Środowiskowy Dom Samopomocy w Laszczynach wraz z filią w Zmysłówce	29
3.8. Opieka zdrowotna.....	30
3.9. Bezpieczeństwo	31
3.10. Edukacja	32
4. ROLNICTWO, GOSPODARKA I RYNEK PRACY	38
4.1. Rolnictwo i hodowla.....	38
4.2. Gospodarka.....	40
5. INFRASTRUKTURA I ŚRODOWISKO	46
5.1. Infrastruktura transportowa	46
5.2. Wodociągi, kanalizacja, sieć gazownicza i elektryczna	50
5.3. Gospodarka odpadami	52
5.4. Infrastruktura sportowa i rekreacyjna.....	53
5.5. Środowisko	55
6. DZIEDZICTWO KULTUROWE	57
7. FINANSE GMINY	61
II. CZĘŚĆ PROGRAMUJĄCO - STRATEGICZNA.....	65
1. ANALIZA PROBLEMÓW	65
1.1. Diagnoza PAS	65
1.2. Analiza SWOT	71
2. MISJA I WIZJA	78
2.1. Misja gminy.....	78
2.2. Wizja gminy	78
3. CELE STRATEGICZNE	80
3.1. Katalog celów.....	82
3.2. Opis celów	85
4. POWIĄZANIE Z INNYMI DOKUMENTAMI	108
III. WDRAŻANIE, MONITORING I EWALUACJA STRATEGII.....	115
1. WDRAŻANIE STRATEGII.....	115
2. EWALUACJA I MONITORING.....	116
3. OCENA SPOSOBU REALIZACJI CELÓW STRATEGICZNYCH.....	119
UŻYTE SKRÓTY	120
SPIS TABEL.....	121
SPIS RYSUNKÓW.....	123
ZAŁĄCZNIKI	124

WPROWADZENIE

Strategia rozwoju gminy Grodzisko Dolne na lata 2016 – 2020 stanowi podstawowy dokument planistyczny, określający długookresowo kierunki rozwoju gminy na najbliższe lata. Obejmuje strategiczne obszary rozwojowe oraz cele podstawowe i szczegółowe wyznaczone w oparciu o przyjęte założenia. Horyzont czasowy, jakim objęta jest Strategia, wiąże się z perspektywą finansową Unii Europejskiej na lata 2014–2020. Aby w pełni wykorzystać szanse, jakie dają środki unijne, należy podjąć odpowiednie działania związane z ich skuteczną absorpcją. W tym celu opracowana została niniejsza Strategia, jako podstawowy dokument zawierający priorytetowe kierunki rozwoju gminy Grodzisko Dolne, obejmujący nowy okres programowania unijnego, zgodnie z zasadą N+2 przyjętą w dokumentach unijnych, zatem wydłużony o 2 lata w stosunku do obecnego okresu programowania. Za sprawą dokumentu strategicznego gmina może efektywnie wykorzystać własne zasoby, w tym zasoby finansowe, rzeczowe czy społeczne, oraz określić sposoby przeciwdziałania pojawiającym się zagrożeniom. Przygotowana strategia pozwala na określenie najbardziej efektywnych działań mogących zapewnić optymalizację rozwoju całego obszaru gminy we wszystkich kluczowych sferach – społeczno-gospodarczej, infrastrukturalnej oraz kulturowo-środowiskowej.

Dokument składa się z trzech części odpowiadających logice procesu strategicznego, a stanowią go:

- część opisowo-diagnostyczna;
- część programująco-strategiczna;
- część monitorująco-ewaluacyjna.

Celem części opisowo-diagnostycznej jest ocena stanu obecnego oraz występujących tendencji w obszarach zdefiniowanych jako kluczowe z punktu widzenia programowania strategicznego, tj.:

- Położenie;
- Demografia;
- Sfera społeczna i edukacja;
- Rolnictwo, gospodarka i rynek pracy;
- Infrastruktura i środowisko;
- Dziedzictwo kulturowe;
- Finanse gminy.

Część pierwsza pokazuje aktualny obraz gminy, pozwalający na sformułowanie problemów występujących w kluczowych obszarach wymagających interwencji. W oparciu o nie, w części programująco-strategicznej, przeprowadzona została analiza silnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń. Na jej potrzeby wykorzystane zostały także doświadczenia projektów realizowanych w gminie Grodzisko Dolne, a mających na celu poprawę jakości działania lokalnego samorządu oraz wzrost aktywności obywatelskiej wśród mieszkańców, w szczególności zaś organizacji pozarządowych. Były to dwa projekty innowacyjne:

„Program Aktywności Samorządowej PAS” i „Nowoczesne zarządzania outsourcingiem usług społecznych” realizowane w latach 2012-2014 oraz „Nowoczesne standardy współpracy samorządu z organizacjami pozarządowymi” realizowany w latach 2014-2015. Programowanie działań strategicznych jest zatem wynikiem analizy danych zgromadzonych w części opisowo-diagnostycznej, a także postulatów zgłaszanych przez mieszkańców gminy w toku wymienionych projektów. Postulaty te zostały poddane ocenie pod kątem szans oraz zagrożeń, a także możliwości oddziaływania poprzez narzędzia, jakimi dysponuje gmina. Część druga dokumentu wyznacza cele strategiczne w najważniejszych obszarach z punktu widzenia możliwości działania gminy. Przedstawione zostały cele główne oraz szczegółowe odpowiadające przyjętej misji rozwoju.

Kolejny podrozdział wskazuje na powiązania z innymi dokumentami o charakterze strategicznym, wypracowanymi na różnych szczeblach: od dokumentów unijnych, poprzez ogólnokrajowe, wojewódzkie aż do innych opracowań powstałych lub powstających równoległe na szczeblu gminy. Istotnym elementem dokumentu jest także podrozdział, w którym zostały ujęte zasady wdrażania, monitorowania i ewaluacji niniejszej strategii służące do oceny stopnia jej realizacji.

Ważnym adresatem Strategii Rozwoju Gminy Grodzisko Dolne na lata 2016-2022 oprócz jej mieszkańców, jako głównych interesariuszy, jest również otoczenie jednostki, a szczególnie:

- Sąsiednie gminy;
- Euroregion Karpacki;
- Powiat Leżajski;
- Zarząd Województwa Podkarpackiego;
- Wojewoda Podkarpacki;
- Organizacje samorządu gospodarczego o ponadlokalnym zasięgu;
- Organizacje rządowe, samorządowe i pozarządowe o ponadlokalnym zasięgu (regionalnym i krajowym);
- Lokalna Grupa Działania „Ziemia Łąncucka”;
- Potencjalni inwestorzy zainteresowani inwestycjami w gminie;
- Zagraniczni partnerzy samorządowi Gminy Grodzisko Dolne.

Współpraca i komunikacja z wymienionymi partnerami będzie jednym z czynników decydujących o powodzeniu realizacji Strategii, podobnie jak kluczowe będzie zaangażowanie mieszkańców gminy oraz podmiotów działających na jej terenie (przedsiębiorców, czy organizacji pozarządowych) w proces współtworzenia rozwiązań konkretyzujących zapisy niniejszego dokumentu.

I. CZĘŚĆ OPISOWO – DIAGNOSTYCZNA

1. Położenie

Gmina Grodzisko Dolne położona w powiecie leżajskim. Zlokalizowana jest w północno-wschodniej części województwa podkarpackiego. Jest jedną z 114 gmin wiejskich województwa. Powierzchnia gminy wynosi 78,4 km². Na tle 159 gmin województwa podkarpackiego, pod względem obszaru, Grodzisko Dolne jest gminą średnią. Powierzchnia gminy stanowi około 0,44% powierzchni województwa (jego obszar to 17.844 km²).

Podział administracyjny gminy obejmuje 10 sołectw. Największymi miejscowościami są wsie Grodzisko Dolne i Grodzisko Górne, które razem z Wólką Grodzką stanowią zwarty kompleks zabudowy skupiający ponad 2/3 mieszkańców. W centrum tego kompleksu mają siedzibę władze gminne i instytucje administracyjne. Z racji swego położenia na granicy powiatu Gmina Grodzisko Dolne styka się z:

- Gminą Żołyńia od strony zachodniej (powiat łańcucki),
- Gminą Białobrzegi od strony południowo – zachodniej (powiat łańcucki),
- Gminą Tryńcza od strony południowo – wschodniej (powiat przeworski),
- Gminą Leżajsk od strony północnej (powiat leżajski).

Gmina Grodzisko Dolne położona jest w regionie Kotliny Sandomierskiej. Wschodnia część leży w subregionie zwanym Doliną Dolnego Sanu i posiada krajobraz naturalny terenów zalewowych. Zachodnia część znajduje się w subregionie Płaskowyżu Kolbuszowskiego o krajobrazie równin denudacyjnych-peryglacyjnych. Posiada specyficzny pagórkowaty krajobraz pochodzenia polodowcowego. Samo Grodzisko leży w pradolinie wytworzonej przez spływające wody lodowców. Część powierzchni gminy wchodzi w skład Zmysłowskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu, którego najważniejszą częścią jest rezerwat przyrody Zmysłówka, utworzony w 1953 roku dla ochrony modrzewia polskiego. Na terenie gminy znajduje się zbiornik wodny „Czyste” o powierzchni ok. 8,05 ha.

Z uwagi na strukturę agrarną Gmina Grodzisko Dolne jest gminą typowo rolniczą, gdyż zdecydowana większość jej powierzchni zajmują indywidualne gospodarstwa rolne.

Gmina należy do obszarów o niskim poziomie zanieczyszczenia środowiska. Tereny gminy posiadają również wysokie walory przyrodniczo-krajobrazowe.

Sieć dróg gminnych i powiatowych umożliwia dobrą komunikację z okolicznymi miastami tj. Leżajskiem, Łącutem, Przeworskiem i Rzeszowem. Bezpośrednie związki funkcjonalne odnoszą się do Leżajska, który stanowi dla gminy usługowy ośrodek ponadlokalny. W skali województwa Gmina Grodzisko Dolne nie pełni znaczących funkcji, jednak nie odbiega od podobnych do niej gmin rolniczych. Przez obszar gminy nie przebiegają szlaki komunikacyjne o znaczeniu ogólnokrajowym lub regionalnym, jednak w niedalekim sąsiedztwie znajduje się droga krajowa nr 77 oraz autostrada A4, dzięki czemu dojazd

do ważniejszych miast regionu, w tym jego stolicy – Rzeszowa, zajmuje kilkadziesiąt minut. Na terenie gminy znajduje się sieć dróg powiatowych i gminnych, opisana bardziej szczegółowo w części poświęconej infrastrukturze.

Rysunek 1: Mapa gminy Grodzisko Dolne oraz szlaków drogowych (źródło: e-mapy.pl)

2. Demografia

Gminę Grodzisko Dolne zamieszkuje obecnie 8.243 mieszkańców (według danych na dzień 31.12.2014). Liczba ta stanowi 11,8% ogółu liczby mieszkańców powiatu (z łącznej liczby 69.856), podczas gdy udział powierzchni gminy w ogólnej powierzchni powiatu wynosi 13,4 %. Liczba ludności na przestrzeni lat 2007-2014 uległa zmniejszeniu o 44 osoby z 8.287 do 8.243 osób, według danych Urzędu Gminy.

Tabela 1: Liczba ludności gminy Grodzisko Dolne w latach 2007-2014 (oprac. wł. na podst. danych UG)

Lata	Liczba mieszkańców ogółem	Liczba urodzeń			Liczba zgonów			Przyrost naturalny	Małżeństwa
		ogółem	K	M	ogółem	K	M		
2008	8287	79	38	41	92	49	43	-13	85
2009	8271	84	30	54	74	39	35	10	105
2010	8265	94	51	43	74	37	37	20	88
2011	8249	86	47	39	79	40	39	7	85
2012	8283	99	53	46	70	29	41	29	79
2013	8280	83	49	34	85	38	47	-2	79
2014	8243	65	36	29	88	49	39	-23	85

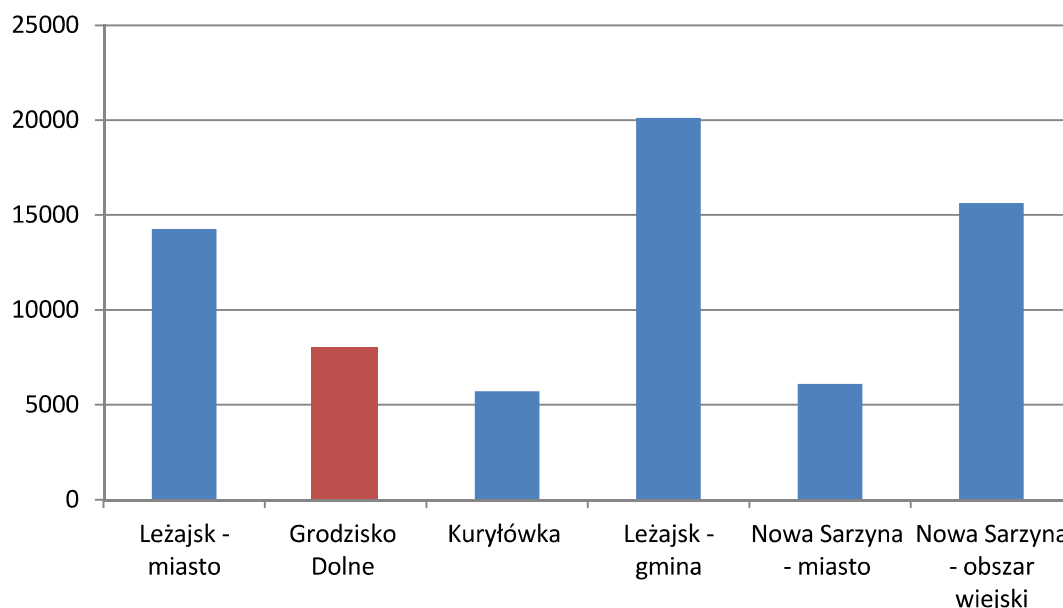
Niewielka zmiana w liczbie mieszkańców w omawianych okresie nie wpłynęła szczególnie na zmianę gęstości zaludnienia, która wynosi obecnie 105,14 osób na km². Dla porównania gęstość zaludnienia w powiecie leżajskim (o powierzchni 583 km²) w roku 2014 wyniosła 119,82 osoby na 1 km², a dla województwa podkarpackiego wskaźnik ten był na poziomie 119,32 osób/km² (2.129.187 mieszkańców). Gmina Grodzisko jest zatem obszarem nieco niższego zaludnienia, co przy niejednorodnej strukturze osadniczej rodzi liczne trudności w kształtowaniu polityki przestrzennej oraz inwestycji infrastrukturalnych. W odniesieniu do poszczególnych miejscowości z terenu gminy liczba mieszkańców przedstawia się następująco:

Tabela 2: Ludność i powierzchnia w miejscowościach gminy Grodzisko Dolne (wg danych z UG)

Sołectwo / wieś	Ludność na 31.12.2014	Powierzchnia (ha)	Gęstość zaludnienia (os/km ²)
Chodaczów	549	382	143,7
Laszczyny	401	388	103,3
Grodzisko Dolne	2332	2 309	101,0
Grodzisko Górne	2239	1 551	150,8
Grodzisko Nowe	815	738	110,4
Wólka Grodziska	763	629	121,3
Opaleniska	284	162	175,3
Podlesie	265	250	106,0
Zmysłówka	595	1 510	39,4

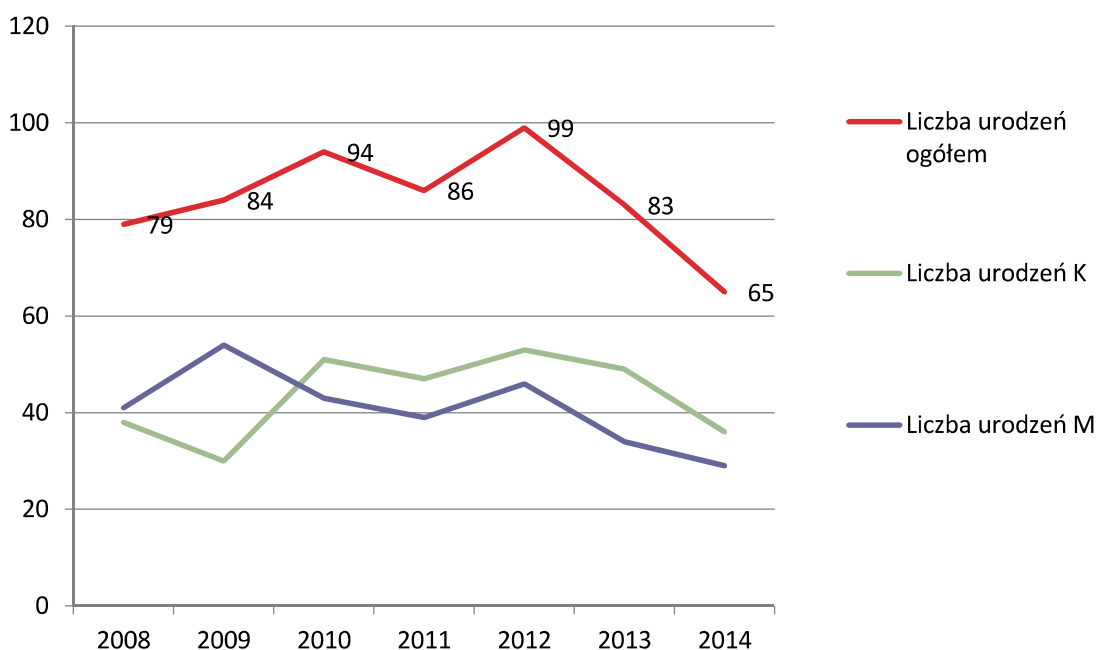
Na tle innych gmin powiatu leżajskiego liczba ludności gminy Grodzisko Dolne plasuje ją wśród mniejszych spośród gmin. Większą liczbę mieszkańców mają: gmina Leżajsk, miasto Leżajsk, a także Nowa Sarzyna (miasto i gmina, jak też sam obszar wiejski gminy Nowa Sarzyna, jest ludniejszy niż Grodziska Dolnego).

Rysunek 2: Ludność gmin i miast powiatu leżajskiego na 31.12.2014 (oprac. wł. na podstawie danych GUS)

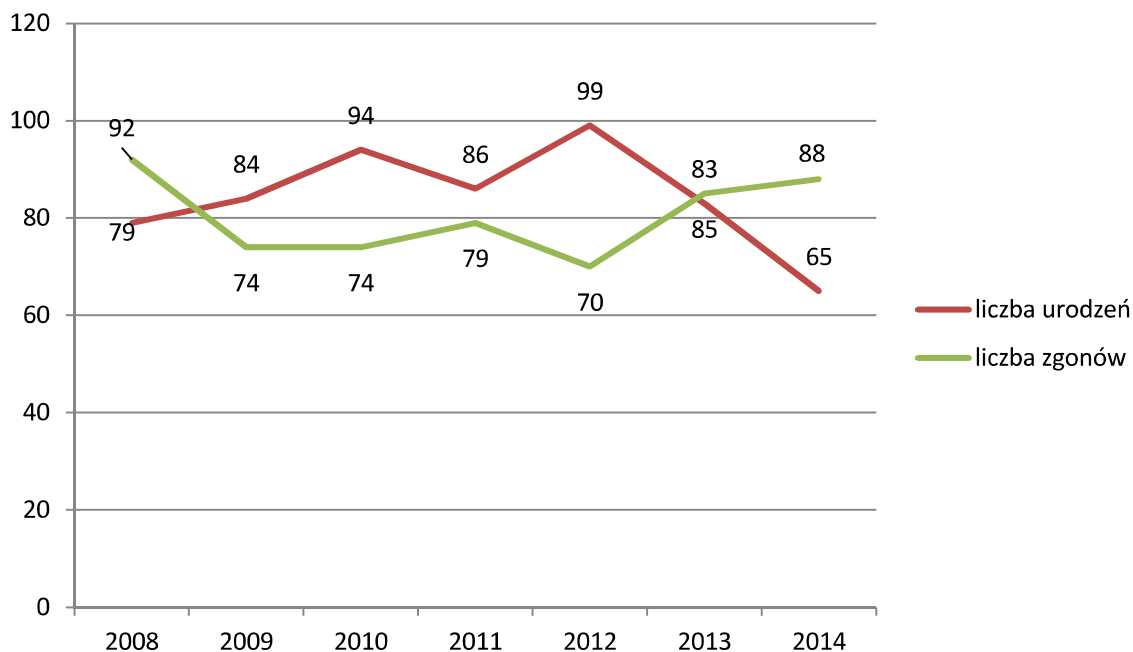
Wskaźniki przyrostu naturalnego w gminie wyrażone w liczbach bezwzględnych były dodatnie w latach 2009-2012, zaś ujemne w latach 2008 i 2013-14. Jednak spadek liczby ludności gminy następował we wszystkich wymienionych latach. Poniższy wykres obrazuje zmiany liczby urodzeń w gminie na przestrzeni ostatnich lat.

Rysunek 3: Liczba urodzeń wg płci w gminie Grodzisko Dolne w latach 2008-14 (oprac. wł. na podst. danych UG)

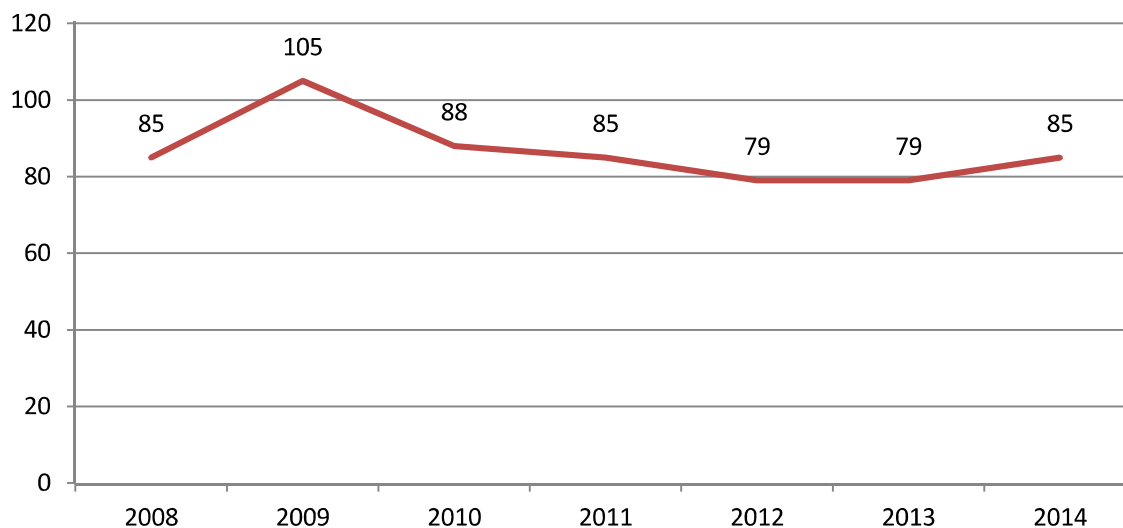
Kolejny wykres wskazuje, że ma miejsce trend polegający na nadwyżce zgonów nad urodzeniami. Jego ekstrapolacja na kolejne lata oznaczałaby pogłębienie niekorzystnych zjawisk w strukturze ludności.

Rysunek 4: Liczba urodzeń i zgonów w gminie Grodzisko Dolne w latach 2008-14 (oprac. wł. na podst. danych UG)

Zjawisku spadku urodzin towarzyszy mniejsza liczba zawieranych małżeństw na terenie gminy, co obrazuje poniższy wykres. Liczba ta wynosi około osiemdziesięciu, co jest wartością zbliżoną do średniej liczby urodzeń. Potwierdza to ogólnokrajową tendencję w postaci niskich wskaźników dzietności oscylujących w przedziałach 1,3-1,4 dziecka na kobietę.

Rysunek 5: Liczba małżeństw w gminie Grodzisko Dolne w latach 2008-14 (oprac. wł. na podst. danych UG)

Jak zaznaczono wyżej, niekorzystne tendencje w zakresie liczby urodzin i zgonów są pogłębiane przez odpływ ludności i ujemne saldo migracji. Zmiany wywoływane migracją ludności w latach 2008-2014 obrazują poniższe tabele. Z przedstawionego zestawienia widać, że w skali województwa oraz gmin wiejskich województwa, a także powiatu leżajskiego

następuje stały odpływ ludności. Stałe dodatnie saldo w latach 2007-2013 jest udziałem jedynie miasta Leżajsk, a w roku 2013 było udziałem wiejskiego obszaru gminy Nowa Sarzyna. Przyczynami migracji są na ogół poszukiwanie pracy oraz wyjazdy w celu kontynuowania edukacji. W obecnych uwarunkowaniach można przypuszczać, że tendencje te będą się utrzymywać. W perspektywie kolejnych lat możliwa jest sytuacja, w której ubytki w ludności będą zastępowane imigrantami z innych krajów. Wśród nich najbardziej prawdopodobnym kierunkiem, z którego nastąpi przypyływ jest Ukraina. Nie można jednak wykluczyć, że polityka imigracyjna Unii Europejskiej sprawi, że na terytorium Polski pojawiać się będą w większej liczbie uchodźcy z innych obszarów kulturowych, co może stać się kolejnym wyzwaniem w dziedzinie polityki demograficznej.

Tabela 3: Saldo migracji wewnętrznych ludności w gminie Grodzisko Dolne i innych JST województwa w latach 2007 – 2013 (źródło: GUS)

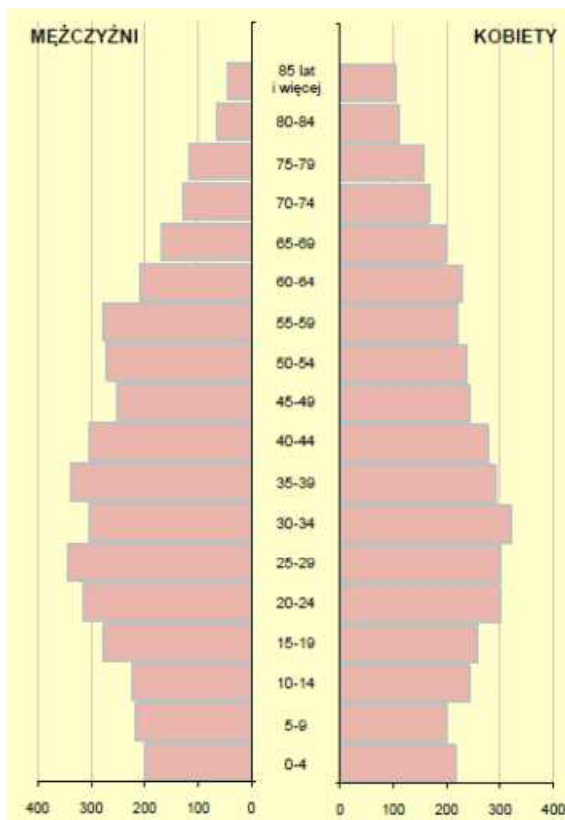
Jednostka terytorialna	saldo migracji wewnętrznych						
	ogółem						
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
PODKARPACKIE	-2169	-1539	-1986	-1973	-2212	-1947	-2273
PODKARPACKIE - GMINY WIEJSKIE *	-205	483	514	424	493	88	350
Powiat leżajski	-196	-157	-135	-190	-97	-146	-206
Powiat leżajski - GMINY WIEJSKIE	0	0	0	0	0	-15	-14
Leżajsk - miasto	-114	-54	-56	-67	-63	-56	-108
Grodzisko Dolne - gmina	-26	-16	-31	-15	-24	10	2
Kurzyłowska - gmina	-9	-23	22	-23	-2	-34	-31
Leżajsk - gmina	51	22	10	-20	46	9	15
Nowa Sarzyna – miasto i gmina	-98	-86	-80	-65	-54	-75	-84
Nowa Sarzyna - miasto	-65	-82	-73	-46	-74	-58	-120
Nowa Sarzyna - obszar wiejski	-33	-4	-7	-19	20	-17	36

Tabela 4: Saldo migracji zagranicznych ludności w gminie Grodzisko Dolne i innych JST województwa w latach 2007 – 2013 (źródło: GUS)

Jednostka terytorialna	saldo migracji zagranicznych						
	ogółem						
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
PODKARPACKIE	-984	-772	111	44	35	0	-829
PODKARPACKIE - GMINY WIEJSKIE	-348	-220	122	99	96	69	-201
Powiat leżajski	-23	2	10	-4	9	16	-61
Powiat leżajski - GMINY WIEJSKIE	0	0	0	0	0	0	-54
Leżajsk - miasto	-7	4	1	3	-7	2	-20
Grodzisko Dolne - gmina	-2	-6	-1	-7	-3	-2	2
Kurzyłowska - gmina	0	-3	1	1	10	2	-3
Leżajsk - gmina	-24	0	2	-8	0	0	-53
Nowa Sarzyna – miasto i gmina	10	7	7	7	9	14	13
Nowa Sarzyna - miasto	6	2	6	1	2	4	2
Nowa Sarzyna - obszar wiejski	4	5	1	6	7	10	11

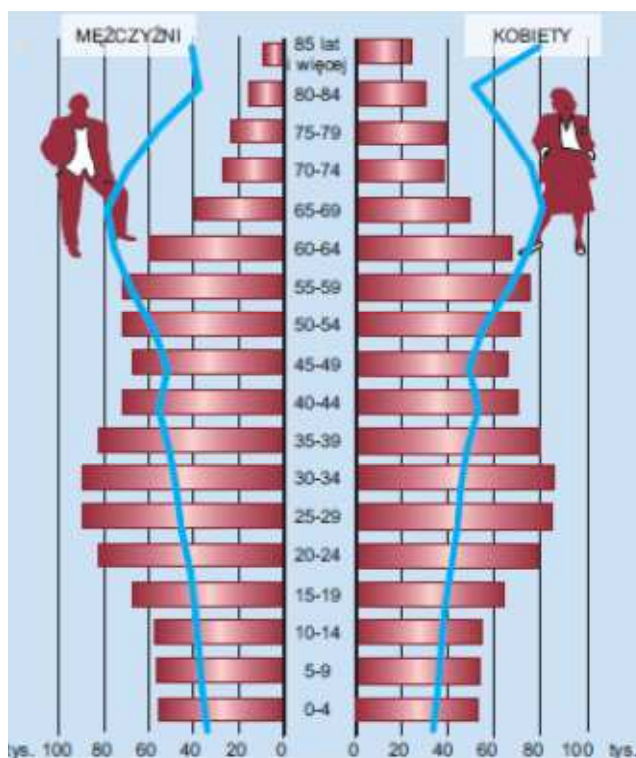
Ważnym składnikiem analizy ludnościowej jest piramida demograficzna obrazująca rozkład liczby ludności w poszczególnych grupach wiekowych (średnio co 5 lat), w podziale na mężczyzn i kobiety. W oparciu o nią można sformułować prognozę demograficzną dla gminy na kolejne dekady.

Rysunek 6: Piramida wiekowa ludności gminy Grodzisko Dolne (źródło: GUS)

W przypadku gminy Grodzisko Dolne rysunek ten pokazuje niepokojący trend polegający na zężaniu się podstawy piramidy, co oznacza coraz mniejszą liczbę dzieci w porównaniu do liczby młodzieży, czy osób w sile wieku. Pozytywnym elementem jest duży udział ludności w grupie 20-44 lat. Zwraca jednak uwagę malejąca liczba najmłodszych mieszkańców, co w perspektywie dwóch kolejnych dekad może dać efekt odwróconej piramidy. Prognozy dla całego województwa są w tej mierze pesymistyczne, a brak jest przesłanek aby sądzić, że sytuacja w gminie będzie znacząco odmienna. Według szacunków GUS mediana wieku ludności wiejskiej w roku 2050 będzie wynosić 53 lata, podczas gdy dziś wynosi ona 37 lat. Poniżej znajduje się aktualna piramida demograficzna dla całego województwa podkarpackiego wraz z prognozą na rok 2050.

Rysunek 7: Piramida wiekowa ludności województwa podkarpackiego wraz z prognozą na rok 2050 [na niebiesko]
(źródło: GUS)

Na podstawie przedstawionych analiz demograficznych można założyć, że w perspektywie czasowej niniejszej strategii liczba ludności gminy może ulegać stałemu zmniejszeniu. Będzie to szczególnie odczuwalne w prognozie długookresowej +30 lat, kiedy to niekorzystne czynniki demograficzne dadzą o sobie znać, przede wszystkim w postaci zmiany struktury wiekowej lokalnej społeczności, a co za tym idzie zmian jej potrzeb i oczekiwań, w tym potrzeb w zakresie usług publicznych świadczonych przez samorząd gminny i jego organy oraz jednostki.

Skrajnie niekorzystne trendy omówione w niniejszym dziale mogą być do pewnego stopnia ograniczone poprzez zwiększenie migracji osadniczej na teren gminy (na przykład z okolicznych ośrodków miejskich i innych gmin), do której zachętą może stać się odpowiednia infrastruktura techniczna, ale i społeczna np. w zakresie jakości edukacji, pomocy społecznej i jakości życia.

3. Sfera społeczna i edukacja

3.1. Gminne projekty aktywizujące lokalną społeczność

Niezwykle istotną sferą z punktu widzenia kolejnych dokumentów strategicznych jest sfera społeczna. Opisane w poprzednim podrozdziale uwarunkowania demograficzne związane ze postępującym starzeniem się społeczeństwa będą jednym z istotnych czynników determinujących rozwój działań długofalowych w sferze społecznej. Obszar ten kojarzony jest często w pierwszej kolejności z pomocą społeczną i świadczeniami przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej usługami na rzecz ludności, najczęściej z grup defaworyzowanych. Jednak równie istotnym elementem prawidłowego funkcjonowania sfery społecznej jest rozwinięta sieć organizacji pozarządowych oraz różnorodnych form współpracy ze środowiskiem NGO. W tym zakresie w ostatnich latach w gminie realizowane były liczne inicjatywy aktywizujące. Gmina Grodzisko Dolne uczestniczyła w kilku przedsięwzięciach, których celem było pobudzenie lokalnej aktywności.

Projekt „Program Aktywności Samorządowej PAS” miał na celu poprawę jakości usług publicznych poprzez wdrożenie w gminie nowego systemu monitorowania oraz zaangażowanie mieszkańców w proces konsultowania i podejmowania decyzji w sprawach ważnych dla lokalnej społeczności.

Zmiana dotychczasowego podejścia do systemu monitoringu usług publicznych okazała się niezbędna. Wdrożenie modelu PAS sprawiło, że pracownicy administracji zyskali wiedzę jak skutecznie reagować na głos obywatelski oraz w jakich obszarach poprawić jakość działania. Zintegrowany system monitorowania usług publicznych pozwolił samorządowi gminy w sposób dogłębny poznać jakość życia mieszkańców, ich potrzeby oraz oczekiwania, a tym samym skuteczniej wspierać i rozwiązywać problemy lokalnej społeczności. Efektem realizacji projektu był szereg zgłoszonych przez mieszkańców inicjatyw zmierzających do poprawy jakości życia i zarządzania w Gminie Grodzisko Dolne. Diagnoza wypracowana w trakcie spotkań RADAR z udziałem mieszkańców oraz w wyniku opracowania efektów ankiety publicznej dystrybuowanej w latach 2012-2014 stała się również ważnym elementem niniejszej strategii.

Kolejny projekt „Nowoczesne zarządzanie outsourcingiem usług społecznych” także był ukierunkowany na wzmocnienie współpracy samorządu gminy i organizacji pozarządowych, przedsiębiorstw i innych podmiotów mogących realizować zadania publiczne. Jego celem było stworzenie narzędzi umożliwiających ocenę efektywności realizacji usług społecznych w formule outsourcingu, bądź samodzielnej realizacji przez gminę, a następnie porównanie efektywności społecznej i ekonomicznej usług w perspektywie czasowej. Grodzisko Dolne było jedną z gmin uczestniczących w latach 2013-2014 w fazie pilotażowej projektu, który następnie został pozytywnie zweryfikowany przez Krajową Sieć Tematyczną w styczniu 2015 roku.

Projekt „Wdrożenie standardów współpracy administracji publicznej z organizacjami pozarządowymi” stworzony został w celu wypracowania modelu współpracy jednostek samorządowych z działającymi na ich terenie organizacjami pozarządowymi. W ramach projektu zrealizowane zostało wdrożenie standardów w oparciu o podręcznik zatytułowany *Model współpracy administracji publicznej i organizacji pozarządowych* opisujący trzy

poziomy współpracy (w ramach każdej z poziomów po sześć obszarów działania). W przypadku Urzędu Gminy Grodzisko Dolne do wdrożenia wybrane zostały poniższe obszary:

- W poziomie I - Współpraca samorządu terytorialnego i organizacji pozarządowych przy diagnozowaniu lokalnych problemów i wyzwań:
 - Obszar 2 - Wzajemne informowanie się samorządu terytorialnego i organizacji pozarządowych o planach, zamierzeniach i kierunkach działań.
 - Obszar 4 - Konsultowanie założeń projektów i aktów normatywnych oraz zasad realizacji innych przedsięwzięć.
- W poziomie II - Współpraca samorządu z organizacjami pozarządowymi w zakresie realizacji zadań publicznych:
 - Obszar 1 - Realizacja zadań publicznych z wykorzystaniem form finansowych.
 - Obszar 3 - Realizacja zadań publicznych z wykorzystaniem form niefinansowych.
- W poziomie III - Infrastruktura współpracy, tworzenie warunków do społecznej aktywności:
 - Obszar 1 - System wspierania inicjatyw obywatelskich i organizacji pozarządowych.
 - Obszar 3 - Partnerstwo lokalne.

Każdemu z obszarów w podręczniku *Model współpracy administracji publicznej i organizacji pozarządowych* przypisany został szereg wskaźników pomiaru (minimalnych oraz zalecanych) oraz wzorców realizacji. Oprócz tego stworzone zostały dodatkowe wskaźniki opisujące jakość współpracy pomiędzy stronami. Wdrażanie odbywało się w oparciu o zasady ogólne wynikające z ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie:

- efektywność,
- pomocniczość,
- jawność,
- suwerenność stron,
- uczciwa konkurencja,
- partnerstwo,
- równość szans.

Wdrażanie standardów odbywało w toku spotkań trzyosobowego zespołu roboczego ds. wdrażania. Konsultacje rozpoczęły się w maju 2014 roku, a zakończyły się w marcu 2015 roku. Efektem prac stało się sześć procedur opisujących i regulujących współpracę JST i NGO w wymienionych obszarach. Ponadto wypracowany został Roczny Program Współpracy Gminy z Organizacjami Pozarządowymi na rok 2015 oraz projekt Wieloletniego Programu Współpracy Gminy z Organizacjami Pozarządowymi na lata 2015-2018.

3.2. Lokalna Grupa Działania

Jednym z elementów dynamizującym rozwój społeczny oraz stymulującym aktywność obywatelską w zakresie działania na rzecz gminy odgrywało Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Kraina Sanu” powstałe w 2010 roku. Do Stowarzyszenia, którego siedzibą jest Tryńcza, przystąpiło 7 gmin: Adamów, Kuryłówka, Grodzisko Dolne, Jarosław, Sieniawa, Tryńcza i Wiązownica. Reprezentują one 3 powiaty: leżajski, przeworski i jarosławski. Wśród członków stowarzyszenia znajdują się osoby prawne i osoby fizyczne. Stowarzyszenie prowadzi też działalność gospodarczą. Udział LGD w programie LEADER i realizacja Lokalnej Strategii Rozwoju (LSR) pozwoliły na pozyskanie dla gmin wchodzących w skład stowarzyszenia środków z Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich (LEADER), Funduszu Inicjatyw Obywatelskich i innych programów. Lokalna Strategia Rozwoju LGD na lata 2009-2015 i obejmowała działania w czterech obszarach:

- Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej (adresowany do rolników i ich rodzin);
- Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw (adresowany do przedsiębiorców, rolników i innych osób prowadzących lub podejmujących działalność gospodarczą zatrudniających mniej niż 10 osób),
- Odnowa i rozwój wsi (adresowany do gminy, instytucji kultury, kościołów, związków wyznaniowych i organizacji pozarządowych),
- Małe projekty (adresowany do przedsiębiorców, rolników, gminy oraz organizacji pozarządowych).

Wśród celów statutowych organizacji znalazły się:

- ochrona i promocja środowiska naturalnego;
- ochrona i promocja dziedzictwa kulturowego, historycznego i przyrodniczego;
- wielofunkcyjny rozwój wsi z zachowaniem i wzmacnianiem lokalnej specyfiki, ze szczególnym uwzględnieniem zasobów historycznych, geograficznych i kulturowych;
- wsparcie rozwoju produkcji wyrobów regionalnych;
- rozwój turystyki;
- opracowywanie i realizacja projektów na rzecz obszarów wiejskich we współpracy z samorządami, organizacjami pozarządowymi, instytucjami publicznymi, podmiotami gospodarczymi, osobami fizycznymi;
- przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu;
- prowadzenie szkoleń, doradztwa i ekspertyz.

Współpraca Gminy Grodzisko z LGD „Kraina Sanu” zakończyła się w 2015 roku. Od lipca 2015 roku Gmina Grodzisko Dolne jest członkiem Lokalnej Grupy Działania – „Ziemia Łańcucka”, w skład której wchodzi: Gmina Rakszawa, Gmina Białobrzegi, Gmina Żółnia i Gmina Łącut.

3.3. Aktywność społeczna mieszkańców

Podstawą do włączenia się Gminy w opisane działania animujące sferę społeczną była sieć organizacji pozarządowych realizujących swoje projekty na terenie gminy. Najliczniejsze z nich są działające w formie stowarzyszeń Ochotnicze Straże Pożarne, których to jednostek na terenie gminy jest dziewięć (OSP Chodaczów, OSP Dolne Miasteczko, OSP Grodzisko Dolne, OSP Grodzisko Górne, OSP Grodzisko Nowe, OSP Laszczyny, OSP Podlesie, OSP Wólka Grodziska, OSP Zmysłówka). Wśród działających w gminie organizacji są także inne, wymienione niżej podmioty.

Ośrodek Rewalidacyjno-Wychowawczy

Ośrodek Rewalidacyjno-Wychowawczy (ORW) w Laszczynach rozpoczął swoją działalność w styczniu 2004 roku. Został powołany przez Stowarzyszenie Rodziców Dzieci Niepełnosprawnych w Grodzisku Dolnym. Inicjatorami powstania ośrodka były matki niepełnosprawnych dzieci, pragnące zapewnić im możliwość dostępu do usług rehabilitacyjno-opiekuńczych. Powstanie ośrodka było możliwe nie tylko dzięki wytrwałości i determinacji Zarządu Stowarzyszenia, ale również dzięki przychylności władz gminnych i powiatowych. Ośrodek mieści się w 2 budynkach: na parterze Szkoły Podstawowej w Laszczynach oraz w sąsiadującym z nim zaadoptowanym budynku starej szkoły (został on zmodernizowany w ramach RPO WP 2007-2013 w drodze realizacji projektu partnerskiego z Gminą Grodzisko Dolne). Ma osobne wejście i posiada obecnie 6 sal edukacyjnych, gabinet logopedyczny i psychologiczny, salę rehabilitacyjną, dwie łazienki i kuchnię. Jak na tak młodą placówkę ośrodek jest dobrze wyposażony w sprzęt rehabilitacyjny i pomoce dydaktyczne. Obecnie przebywa w nim 45 wychowanków.

Ośrodek jest przygotowany na przyjmowanie i kształcenie osób z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, ze sprzężonymi niepełnosprawnościami, a także osób z upośledzeniem umysłowym w stopniu głębokim. Uczniowie z upośledzeniem w stopniu umiarkowanym lub znacznym biorą udział w zajęciach edukacyjno-terapeutycznych, natomiast uczniowie z upośledzeniem umysłowym w stopniu głębokim w zajęciach rewalidacyjno-wychowawczych. Poza tym wszyscy wychowankowie biorą udział w zajęciach logopedycznych, terapii psychologicznej, a także rehabilitacji ruchowej. Placówka umożliwia uczniom realizację obowiązku rocznego przygotowania przedszkolnego, obowiązku szkolnego i obowiązku nauki. Ośrodek zatrudnia obecnie niemal 40 osób, w tym nauczycieli, terapeutów i logopedów.

Spoleczne placówki edukacyjne

Wśród organizacji pozarządowych działających na terenie gminy Grodzisko Dolne szczególną rolę odgrywają lokalne stowarzyszenia działające na niwie oświaty. Obecnie w gminie funkcjonują cztery społeczne szkoły, do których należą:

- Społeczna Szkoła Podstawowa w Wólce Grodziskiej prowadzona przez Stowarzyszenie Rozwoju Wsi Wólka Grodziska, działające od 3 maja 2001 roku;
- Szkoła Podstawowa im. gen. bryg. Witołda Nowiny-Sawickiego w Opaleniskach prowadzona przez Stowarzyszenie Rozwoju Wiosek Opaleniska, Podlesie, Zmysłówka działające od roku 2009;

- Szkoła Podstawowa w Chodaczowie prowadzona przez Stowarzyszenie Rozwoju Wsi Chodaczów założone w roku 2012;
- Szkoła Podstawowa w Laszczynach prowadzona przez Stowarzyszenie Rozwoju Wsi Laszczyny funkcjonujące od roku 2012.

Stowarzyszenie „Kobiety Gminy Grodzisko Dolne”

Stowarzyszenie „Kobiety Gminy Grodzisko Dolne” rozpoczęło działalność w roku 2007. Powstało z inicjatywy 36 pań, głównie członkiń Kół Gospodyń Wiejskich wywodzących się z sołectw: Grodzisko Dolne, Grodzisko, Grodzisko Górne, Grodzisko Nowe, Wólka Grodziska, Chodaczów i Opaleniska. Celem organizacji jest podejmowanie i wspieranie ważnych społecznie, wielopłaszczyznowych działań na rzecz kobiet, a w szczególności:

- koncentrowanie działań wokół problemów rozumienia i promowania praw kobiet;
- promowanie partnerskiego modelu rodziny, z jednoczesnym podkreśleniem rangi pracy w gospodarstwie domowym;
- eliminowanie stereotypowego traktowania kobiet;
- organizowanie spotkań szkoleniowo – doradczych na temat pozyskiwania dodatkowych źródeł dochodu dla kobiet wiejskich;
- prowadzenie działalności oświatowej polegającej w szczególności na: organizowaniu szkoleń, sesji, seminariów popularnonaukowych;
- wspieranie kobiet samotnych, w trudnej sytuacji życiowej, niepełnosprawnych;
- działalność wydawnicza np. broszury, informatory itp.;
- ochrona zdrowia i profilaktyka chorób;
- promocja gminy, powiatu, województwa i kraju poprzez:
 - krzewienie kultury,
 - podtrzymywanie tradycji,
 - pielęgnowanie polskości,
 - zachowanie i ochronę dziedzictwa kulturowego poprzez m.in. tworzenie „izb pamięci”, organizowanie spotkań z twórcami ludowymi itp.,
 - prowadzenie kursów nauki gotowania, szycia, robótek ręcznych i innych.

Stowarzyszenie prowadzi projekty w dziedzinie promocji lokalnej, wśród nich np. szkolenia z zakresu agroturystyki organizowane w ramach projektu „Akademia Liderów Agroturystyki”, czy konkurs „Grodziskie jądło”. Obecnie realizuje przedsięwzięcia z zakresu zdrowego trybu życia, w tym m.in. organizuje rajdy Nordic Walking.

Stowarzyszenie Kultury i Folkloru „Grodziskie Jonki”

Stowarzyszenie Kultury i Folkloru „Grodziskie Jonki” powstało w styczniu 2008 roku. Celem stowarzyszenia jest ochrona i pielęgnowanie lokalnego dziedzictwa kulturowego. Podstawowymi ogniwami Stowarzyszenia są zespoły artystyczne i folklorystyczne działające na terenie gminy Grodzisko Dolne:

- Orkiestra Dęta w Grodzisku Dolnym;

- Zespół Regionalny „Grodziszczoki” w Grodzisku Dolnym;
- Kapela Ludowa „Grodziszczoki” w Grodzisku Dolnym;
- Zespół Śpiewaczo-Obrzędowy "Leszczyńska" w Wólce Grodziskiej.

Stowarzyszenie „Turki Grodziskie”

Stowarzyszenie pielęgnuje lokalne tradycje sięgające XVIII wieku związane z obrzędami towarzyszącymi Świętom Wielkanocnym, a polegające na strażach grobowych o charakterystycznych strojach wzorowanych na tureckich. Celami organizacji są:

- Ochrona dziedzictwa kulturowego ziemi grodziskiej,
- Upowszechnianie tradycji wielkanocnych straży grobowych zwanymi "Turki Grodziskie",
- Podejmowanie inicjatyw dla rozwoju kulturowego i społecznego oraz promocji działalności artystycznej w regionie, kraju i poza jego granicami w szczególności "parad straży wielkanocnych".
- Działanie na rzecz rozwoju i podtrzymywania obrzędowości grodziskiej w tym obyczaju Turków w szczególności poprzez włączenie tej tematyki do programów edukacji regionalnej.

Stowarzyszenie podejmuje też inne działania na rzecz rozwoju lokalnego i ochrony lokalnego dziedzictwa kulturowego.

Stowarzyszenie „Ziemia Grodziska”

Misją organizacji jest rozbudzenie aktywności społecznej, gospodarczej i kulturalnej, a także wspomaganie organizacyjne i finansowe tejsze aktywności. Wśród głównych jego celów są:

- ochrona dorobku poprzednich pokoleń,
- promowanie Grodziska za granicą,
- prowadzenie działalności wydawniczej w obszarze pamięci o dziedzictwie lokalnym.

Stowarzyszenie Misyjno-Charytatywne „Missio Misericordiae”

Stowarzyszenie powstało w styczniu 2004 roku z inicjatywy Misjonarza ojca Z. Grada, pochodzącego z parafii w Grodzisku Dolnym. Grupa osób wspierających dotąd działalność misyjną na Madagaskarze zdecydowała o powołaniu stowarzyszenia, którego celami są:

- duchowy patronat i materialne wspomaganie misjonarzy,
- formacja duchowa osób należących do stowarzyszenia,
- udzielanie pomocy osobom chorym, niepełnosprawnym i potrzebującym,
- wspieranie działalności wydawniczo-dystrybucyjnej propagującej działalność misyjną, kulturalną i edukacyjną.

Jednym z przejawów aktywności stowarzyszenia jest organizowany przez nie Regionalny Kongres Misyjny.

Kluby seniora

W celu aktywizacji społecznej seniorów w maju 2015 roku na terenie Gminy zainicjowane zostały spotkania członków Klubu Seniora, organizowane raz w tygodniu w niżej wymienionych miejscowościach:

- Chodaczów – w Domu Strażaka,
- Grodzisko Nowe – w budynku wiejskim,
- Grodzisko Dolne – w budynku Ośrodka Kultury,
- Opaleniska – w Szkole Podstawowej,
- Wólka Grodziska – w Społecznej Szkole Podstawowa.

Jest to ważne przedsięwzięcie mające na celu pobudzenie aktywności osób starszych, zwiększenie ich zainteresowania sprawami lokalnej społeczności, a także podniesienie atrakcyjności różnych form spędzania czasu na terenie gminy. Zaangażowane w nie zostały placówki edukacyjne oraz Biblioteka Gminna.

Parafie na terenie gminy

Istotnym elementem aktywności mieszkańców jest również ich zaangażowanie w sferze społeczno-religijnej. Teren gminy podzielony jest pomiędzy pięć parafii: pw. Matki Bożej Nieustającej Pomocy w Chodaczowie, pw. św. Andrzeja Apostoła w Chałupkach Dębniańskich, pw. św. Barbary w Grodzisku Dolnym, pw. św. Maksymiliana Kolbe w Wólce Grodziskiej oraz pw. św. Józefa w Zmysłówce. Miejscowe parafie angażują mieszkańców w działalność nie tylko religijną, ale i społeczno-kulturalną, często współpracując zarówno z lokalnymi stowarzyszeniami, jak też władzami gminy.

Inne formy aktywności mieszkańców

Oprócz wymienionych organizacji na terenie gminy Grodzisko Dolne działają także:

- klub sportowy LSK „Grodziszczanka”,
- Gimnazjalno-Uczniowski Klub Sportowy przy Zespole Szkół w Grodzisku Dolnym i Grodzisku Górnym,
- koła gospodyń wiejskich,
- koło wędkarskie,
- koło pszczelarskie,
- koło łowieckie.

3.4. Gminny Ośrodek Kultury

Gminny Ośrodek Kultury działający od roku 1974 jest instytucją kultury w Gminie Grodzisko Dolne. Do jego podstawowych zadań należą:

- edukacja kulturalna i wychowanie przez sztukę,
- gromadzenie, dokumentowanie, tworzenie, ochrona i udostępnianie dóbr kultury,
- tworzenie warunków dla rozwoju folkloru a także rękodzieła ludowego i artystycznego w tym: kultywowanie i propagowanie lokalnych zwyczajów, obrzędów, muzyki ludowej, dokumentacja obrzędów, zwyczajów, przedmiotów kultury materialnej i działalności kulturalnej, opieka nad twórcami ludowymi, tworzenie warunków dla rozwoju amatorskiego ruchu artystycznego oraz zainteresowania wiedzą i sztuką: prowadzenie pracy zespołów, kół i klubów zainteresowań, tworzenie warunków do działania stowarzyszeń, fundacji społeczno – kulturalnych i innych podmiotów w zakresie upowszechniania i prowadzenia działalności kulturalnej,
- zadania przekazane gminie w zakresie ochrony dóbr kultury,
- propagowanie, organizacja rekreacji, turystyki, sportu masowego,
- organizacja zawodów sportowych, imprez sportowo – rekreacyjnych,
- zadania z zakresu sportu gminnego i szkolnego.

Przy GOK działają liczne zespoły, w tym m.in.: Zespół Regionalny „Grodziszczoki”; Kapela Ludowa „Grodziszczoki”; Zespół Śpiewaczo-Obrzędowy „Leszczyńska”; Orkiestra Dęta wraz z młodzieżową sekcją; Zespół Śpiewaczy „Wiola”; młodzieżowa kapela ludowa. Wśród imprez organizowanych przez Ośrodek są m.in.:

- Parada Straży Wielkanocnych „Turki”,
- Dni Grodziska,
- Dożynki Gminne,
- Dzień Dziecka,
- Festyny Sportowo-Rekreacyjne oraz imprezy integracyjne.

Ponadto GOK prowadzi stałe formy współpracy w postaci:

- Zespołów tanecznych
- Warsztatów plastycznych i rękodzielniczych
- Zajęć wokalnoinstrumentalnych.

Proponowane formy aktywności cieszą się dużym zainteresowaniem ze strony mieszkańców gminy, przyciągając osoby w różnym wieku: od dzieci po seniorów.

3.5. Gminna Biblioteka Publiczna

Gminna Biblioteka Publiczna w Grodzisku Dolnym jest samodzielną jednostką Instytucji Kultury. Posiada 2 filie – w Zmysłówce oraz w Grodzisku Nowym. Historia biblioteki na terenie Grodziska sięga lat 1930-1933, kiedy to powstała Biblioteka Towarzystwa Szkoły Ludowej z siedzibą w Domu Ludowym. Po wojnie uruchomienie nowej placówki nastąpiło w listopadzie 1949 roku. W latach 1994-2014 biblioteka wynajmowała parter lokalu w Budynku Katechetycznym, zaś w październiku 2014 roku otwarta została nowa siedziba placówki. Budynek wyremontowano dzięki pieniądзом pozyskanym z Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego – Program „Kultura+” priorytet *Biblioteka+*. *Infrastruktura Bibliotek*. Nowy lokal dysponuje powierzchnią 380 m², która znajduje się na trzech poziomach: sala audiowizualna na niskim parterze, wypożyczalnia na parterze oraz czytelnia na pierwszym piętrze. Lokal jest przystosowany do korzystania przez osoby niepełnosprawne. Biblioteka czynna jest pięć razy w tygodniu od poniedziałku do piątku, a także w każdą sobotę w roku szkolnym.

Biblioteka gminna prowadzona jest przez siedmioro pracowników merytorycznych, obsługujących czytelników wypożyczalni, czytelnia i oddziału dla dzieci. Podstawową formą działalności jest gromadzenie i udostępnianie zbiorów bibliotecznych oraz udzielanie szeroko pojętej informacji. To statutowe działanie wspierane jest przez zakup nowych książek i informatyzację. Zakupów nowości wydawniczych dokonuje się ze środków przyznawanych przez władze gminne a także w ramach tzw. zakupu ministerialnego. Księgozbiór uzupełniany jest według zapotrzebowań czytelników, czyli o tytuły najbardziej poczytne oraz literaturę popularno-naukową dla młodzieży uczącej się i studiującej. Dla dzieci kupowane są bogato ilustrowane bajki, czy popularne bestsellery dla młodzieży. Biblioteka udostępnia też piękny i bogaty tematycznie księgozbiór parafialny. W ostatnim czasie powiększa się też liczba dostępnych audiobooków.

Do dyspozycji czytelników jest również czytelnia internetowa z dziesięcioma stanowiskami komputerowymi. Użytkowanie Internetu w bibliotece jest bezpłatnie. W maju 2015 roku placówka przystąpiła do programu „Orange dla bibliotek”, którego celem jest wspieranie rozwoju społeczeństwa informacyjnego poprzez zwiększenie dostępu do nowych technologii komunikacyjnych i promocję ich wykorzystania tak, by Biblioteki stały się nowoczesnymi, wielofunkcyjnymi centrami informacyjnymi, kulturalnymi i edukacyjnymi. Biblioteka może wykorzystać uzyskane dotacje na swoje cele statutowe, a w szczególności na pokrycie kosztów z tytułu opłat instalacyjnych, aktywacyjnych, abonamentowych oraz sprzętowych niezbędnych do zapewnienia dostępu do Internetu, a także na zakup materiałów oraz prowadzenie projektów o charakterze edukacyjnym.

Statystyki czytelnictwa w gminie pokazują, że stosunkowo dużo osób wykazuje zainteresowanie czytelnicze, gdyż odsetek zarejestrowanych czytelników wynosi 14,58% ogółu liczby mieszkańców. Duży wpływ na ten fakt ma dobra lokalizacja placówki oraz miła i fachowa obsługa. Wśród czytelników powyżej 15 roku życia przeważa młodzież ucząca się, dalej studenci, bezrobotni, pracownicy umysłowi i rolnicy. Niestety choć liczba czytelników utrzymuje się na zbliżonym poziomie, to zmniejsza się w ostatnich latach liczba wypożyczeń. Na przestrzeni lat 2008-14 liczba ta spadła o 3.574, czyli o 14,3%. Dodać należy, że w tym samym okresie liczba woluminów zwiększyła się o 4.483, czyli o 16,9%.

Sytuację tę tłumaczy częściowo zmiana nawyków czytelniczych i coraz częstsze wykorzystywanie internetu, komputerów, czy tabletów do przeglądania treści czytelniczych. Jednym z celów zrealizowanego w 2014 projektu w ramach Programu Biblioteka+, było m.in. roczne zwiększanie osób korzystających z usług bibliotecznych o co najmniej 2%, stąd szansa na zatrzymanie tego negatywnego trendu spadania czytelnictwa.

Tabela 5: Placówki biblioteczne w gminie Grodzisko Dolne w latach 2008 – 2014 (oprac. wł. na podstawie danych UG)

Dane:	j.m.	Lata						
		2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Biblioteki i filie	obiekt	3	3	3	3	3	3	3
Pracownicy bibliotek	osoba	5	5	7	7	7	7	6
księgozbiór	wolumin	26.566	27.474	27.514	27.084	28.337	29.769	31.049
czytelnicy w ciągu roku	osoba	1.109	1.233	1.249	1.225	1.240	1.231	1.202
wypożyczenia księgozbioru na zewnątrz	wolumin	25.046	25.397	24.399	23.709	23.298	21.819	21.472

Ponadto biblioteka prowadzi działalność kulturalno-społeczną, m.in. poprzez:

- spotkania Dyskusyjnego Klubu Książki,
- spotkania klubu seniora,
- spotkania autorskie,
- organizowanie konkursów: czytelnicze, literackie, plastyczne
- lekcje biblioteczne,
- imprezy biblioteczne i cykliczne spotkania okolicznościowe (bajkowe poranki, wieczory głośnego czytania i in.).

3.6. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej

Jednym z głównych zadań pomocy społecznej, pełnionej przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Grodzisku Dolnym jest wspieranie osób i rodzin w wysiłkach zmierzających

do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwienie im życia w godziwych warunkach. Wsparcie to realizuje się poprzez podejmowanie szeregu działań zmierzających do życiowego usamodzielnienia osób i rodzin oraz ich integracji ze środowiskiem. Jednym z jego elementów jest diagnoza problemów występujących w rodzinie. Ma ona zazwyczaj miejsce podczas przeprowadzania wywiadu środowiskowego, który jest wymagany do uzyskania pomocy. Rodzaj, forma i rozmiar świadczonej pomocy jest uzależniona od zgłaszanych potrzeb, okoliczności uzasadniających udzielenia pomocy i możliwości GOSP. Pomoc jaką ośrodek otacza podopiecznych to przede wszystkim:

- pomoc finansowa (w zależności od sytuacji: zasiłek celowy, okresowy, stały, celowy specjalny),
- pomoc rzeczowa - obiady dla dzieci i młodzieży szkolnej,

- pomoc w dotarciu do różnego rodzaju usług specjalistycznych, jak np. prawnik, lekarz, psychoterapeuta itp.
- poradnictwo socjalne, które obejmuje m.in. poinformowanie klienta o konsekwencjach podejmowanych przez niego działań lub ich braku; motywowanie do podjęcia i kontynuowania stosownych działań oraz wspierać w sytuacjach kryzysu i załamania,
- działanie interwencyjne w sytuacji kiedy klient stanowi sam dla siebie zagrożenie lub gdy to zagrożenie istnieje ze strony innych ludzi (mowa tu w szczególności o zagrożeniu: materialnym, prawnym, zależności fizycznej i psychicznej). Działanie interwencyjne jest zazwyczaj poprzedzone zebraniem niezbędnych informacji a zaistniała sytuacja wymaga natychmiastowej lub jak najszybszej reakcji, tak aby bezpośrednio nastąpiła zmiana negatywnego stanu.

GOPS w zakresie swoich zadań statutowych współpracuje z innymi instytucjami m.in. z policją, wymiarem sprawiedliwości, ZUS, KRUS czy placówkami służby zdrowia. Pracownicy ośrodka w szczególności zajmują się osobami lub rodzinami, w których występują podane niżej problemy:

- ubóstwo (gdy dochód osoby samotnie gospodarującej jest niższy niż 634 zł netto lub dochód na osobę w rodzinie nie przekracza 514 zł netto),
- bezdomność,
- bezrobocie (osoby długotrwale chore lub po 50 roku życia, bez pracy),
- niepełnosprawność orzeczona przez ZUS lub Zespół d.s. Orzekania o Niepełnosprawności,
- długotrwała lub ciężka choroba,
- potrzeba ochrony macierzyństwa lub wielodzietność,
- bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych,
- brak umiejętności w przystosowaniu do życia młodzieży opuszczającej placówki opiekuńczo-wychowawcze,
- trudności w integracji osób, które otrzymały status uchodźcy,
- trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego,
- alkoholizm lub narkomania,
- zdarzenie losowe (np. pożar mieszkania) lub sytuacja kryzysowa.

Jak pokazują dane GUS odsetek osób korzystających z pomocy społecznej na przestrzeni lat 2009-2013 utrzymuje się mniej więcej na stałym poziomie, zarówno w skali gminy, jak też powiatu i województwa. Spadek miał miejsce w latach 2009-11, po czym w kolejnych latach nastąpił wzrost. Jednak w liczbach bezwzględnych wydatki na różnego rodzaju świadczenia społeczne w gminie Grodzisko Dolne spadają w dwóch kategoriach:

- Wydatki na zasiłki rodzinne wraz z dodatkami spadły o 28,1% z 1 748,7 tys. zł w roku 2008 do 1 257,2 tys. zł w roku 2014, a liczba świadczeń spadła z 22.916 do 12.799 (spadek o 44,1%),
- Łączne wydatki poniesione na realizację świadczeń rodzinnych spadły nieznacznie (o 0,4%) z 2.243,2 tys. zł w roku 2008 do 2.233,7 tys. zł w roku 2014, choć liczba świadczeń zmalała z 25.313 do 16.230 (spadek o 35,9%).

Jedynie wydatki na świadczenia opiekuńcze wzrosły znacznie, bo o 124,9%, z kwoty 407,4 tys. zł w roku 2008 do 916,5 tys. zł w roku 2014, a liczba ich beneficjentów powiększyła się o 47,2% z 2.310 do 3.401 osób.

W swojej działalności GOPS skupia się na pomocy najbardziej potrzebującym. Beneficjenci otrzymują świadczenia pieniężne, dożywiane są dzieci z rodzin ubogich, niepełnych i wielodzietnych. Pomocą objęte są również osoby długotrwale chore, niepełnosprawne i samotne. Finansowanie pomocy społecznej odbywa się ze środków: budżetu gminy z przeznaczeniem na finansowanie zadań własnych, dotacji celowych budżetu centralnego z przeznaczeniem na realizację zadań zleconych gminie z zakresu pomocy społecznej. Należy przypuszczać, że w kolejnych latach wydatki na różne formy pomocy społecznej będą w dalszym ciągu istotnym obciążeniem. Po stronie beneficjentów pomocy społecznej znajduje się bowiem wciąż liczna grupa osób, dla których świadczenia społeczne są głównym lub jedynym źródłem dochodu. Przeciwdziałanie trwałemu wykluczeniu społecznemu i zawodowemu takich osób będzie jednym z zadań gminy w nadchodzącym okresie. Osoby zagrożone wykluczeniem społecznym, to osoby długotrwale bezrobotne, z problemem alkoholowym, opuszczające zakłady karne, niezaradne życiowo. Właśnie te grupy zostaną objęte pomocą w postaci szkoleń mających na celu pomoc w zdobyciu kwalifikacji do podjęcia pracy, przekwalifikowania, samo zatrudnienia, bądź uczestnictwa w ośrodkach wsparcia, świetlicach środowiskowych i domach samopomocy. Osoby te powinny móc liczyć również na pomocą psychologiczną i prawną. Główne działania skierowane będą do grup niepracujących, będących w wieku aktywności zawodowej, a korzystających z pomocy społecznej, w szczególności osób niepełnosprawnych, uzależnionych od alkoholu lub innych środków odurzających, poddających się procesowi leczenia i młodzieży w wieku 15 – 25 lat zagrożonych wykluczeniem społecznym. W tym zakresie były w przeszłości podejmowane działania systemowe. W roku 2008 Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Grodzisku Dolnym jako jedyny w powiecie otrzymał dotację na realizację projektu systemowego w kwocie 91 970,00 zł. Środki te zostały wykorzystane na działania związane z integracją zawodową i społeczną osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. W roku 2011 przystąpił do realizacji projektu systemowego „Czas na aktywność w Gminie Grodzisko Dolne” w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Priorytet VII, Poddziałanie 7.1.1 – Rozwój i upowszechnianie aktywnej integracji przez ośrodki pomocy społecznej. Dwunastu beneficjentów zostało objętych kontraktami socjalnymi. W ramach projektu uruchomiono następujące instrumenty aktywnej integracji dla beneficjentów:

- Instrument aktywizacji społecznej – Trening kompetencji i umiejętności społecznych,
- Instrument aktywizacji zawodowej – Trening pracy, indywidualne spotkania z doradcą zawodowym,
- Instrument aktywizacji edukacyjnej – szkolenia zawodowe mające na celu nabycie lub podniesienie kwalifikacji zawodowych.

Wszyscy uczestnicy projektu w ramach zawartego kontraktu socjalnego zostali objęci również wsparciem finansowym i pracą socjalną. Kontynuacja podobnych projektów, a także

wzmocnienie struktur stałego wsparcia społecznego będzie jednym z ważniejszych celów strategicznych gminy.

Poniższe zestawienia pokazują w sposób szczegółowy rodzaj świadczeń z zakresu pomocy społecznej, ich liczbę oraz wartość w perspektywie lat 2008-2014.

Tabela 6: Wydatki na świadczenia opiekuńcze oraz liczbę świadczeń wypłaconych w latach 2008 – 2014 (oprac. wł. na podstawie danych UG)

Lp	2008		2009		2010		2011		2012		2013		2014		
	Wyszczególnienie	Wydatki w zł	Liczba świadczeń	Wydatki w zł	Liczba świadczeń	Wydatki w zł	Liczba świadczeń	Wydatki w zł	Liczba świadczeń	Wydatki w zł	Liczba świadczeń	Wydatki w zł	Liczba świadczeń	Wydatki w zł	Liczba świadczeń
1.	Zasiłki pielęgnacyjne	322 371	2 107	338 742	2 214	356 031	2 327	367 047	2 399	364 599	2 383	379 440	2 480	387 090	2 530
2.	Świadczenia pielęgnacyjne	85 120	203	94 326	217	210 375	411	322 193	628	431 115	842	347 197	779	529 420	871
3.	Razem	407 491	2 310	433 068	2 431	566 406	2 738	689 240	3 027	795 714	3 225	726 637	3 259	916 510	3 401

Tabela 7: Łączne wydatki pomiesione na realizację świadczeń rodzinnych w latach 2008 – 2014 (oprac. wł. na podstawie danych UG)

Lp	2008		2009		2010		2011		2012		2013		2014		
	Wyszczególnienie	Wydatki w zł	Liczba świadczeń	Wydatki w zł	Liczba świadczeń	Wydatki w zł	Liczba świadczeń	Wydatki w zł	Liczba świadczeń	Wydatki w zł	Liczba świadczeń	Wydatki w zł	Liczba świadczeń	Wydatki w zł	Liczba świadczeń
1.	Zasiłki rodzinne wraz z dodatkami	1 748 772	22 916	1 586 984	20 498	1 668 657	18 349	1 540 443	16 951	1 371 193	15 014	1 348 707	13 863	1 257 253	12 799
2.	Zasiłki pielęgnacyjne	322 371	2 107	338 742	2 214	356 031	2 327	367 047	2 399	364 599	2 383	379 440	2 480	387 090	2 530
3.	Świadczenia pielęgnacyjne	85 120	203	94 326	217	210 375	411	322 193	628	431 115	842	347 197	779	529 420	871
4.	Jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia dziecka	87 000	87	76 000	76	76 000	76	83 000	83	86 000	86	66 000	66	60 000	60
5.	Razem	2 243 263	25 313	2 096 052	23 005	2 311 063	21 163	2 312 683	20 061	2 252 907	18 325	2 141 344	17 188	2 233 763	16 230

Tabela 8: Wydatki na zasiłki rodzinne wraz z dodatkami oraz liczbę świadczeń wypłaconych w latach 2008 - 2011 (oprac. wł. na podstawie danych UG)

LP.	Wyszczególnienie	2008		2009		2010		2011	
		Wydatki w zł	Liczba świadczeń	Wydatki w zł	Liczba świadczeń	Wydatki w zł	Liczba świadczeń	Wydatki w zł	Liczba świadczeń
1.	Zasiłki rodzinne	897 848	14 726	849 543	13 136	1 026 340	11 861	950 270	10 973
2.	Dodatki do zasiłków rodzinnych, w tym z tytułu:	850 924	8 190	737 441	7 362	642 317	6 488	590 173	5 978
2.1.	Urodzenia dziecka	53 000	53	50 000	50	39 000	39	44 000	44
2.2.	Opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego	212 094	544	156 161	403	133 987	342	109 733	282
2.3.	Samotnego wychowywania dziecka	65 590	383	53 890	317	46 120	268	43 970	253
2.4.	Kształcenia i rehabilitacji dziecka	61 320	810	51 380	679	50 340	665	49 160	653
2.4.1	Kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego do 5 r. ż.	10 440	174	8 820	147	8 580	143	9 240	154
2.4.2	Kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego powyżej 5 r. ż.	50 880	636	42 560	532	41 760	522	39 920	499
2.5.	Rozpoczęcia roku szkolnego	81 600	816	83 600	836	73 400	734	72 100	721
2.6.	Podjęcia przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania	125 160	2 432	113 930	2 221	101 950	1 971	93 930	1 809
2.6.1	Na pokrycie wydatków związanych z zamieszkaniem w miejscowości, w której znajduje się siedziba szkoły	8 010	89	6 480	72	7 650	85	7 830	87
2.6.2	Na pokrycie wydatków związanych z dojazdem do miejscowości, w której znajduje się szkoła	105 750	2 343	107 450	2 149	94 300	1 886	86 100	1 722
2.7.	Wychowywanie dziecka w rodzinie wielodzietnej	252 160	3 152	228 480	2 856	197 520	2 469	177 280	2 216
2.8.	Razem	1 748	22 916	1 586 984	20 498	1 668 657	18 349	1 540 443	16 951

Tabela 9: Wydatki na zasiłki rodzinne wraz z dodatkami oraz liczbę świadczeń wypłaconych w latach 2012 - 2014 (oprac. wł. na podstawie danych UG)

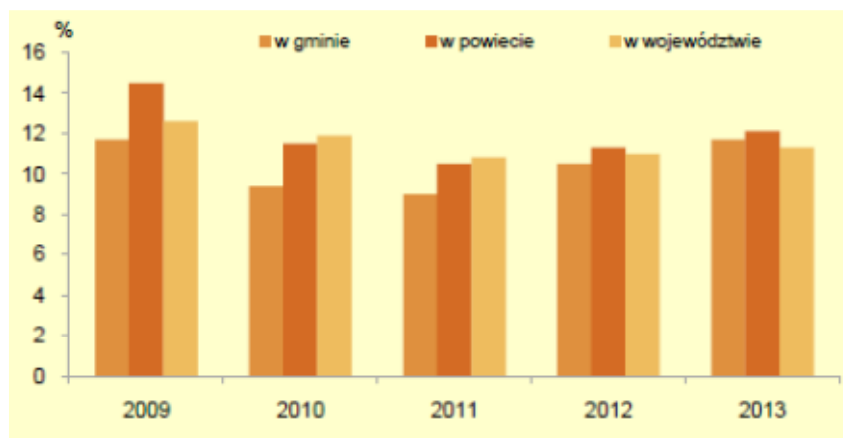
Lp.	Wyszczególnienie	2012		2013		2014	
		Wydatki w zł	Liczba świadczeń	Wydatki w zł	Liczba świadczeń	Wydatki w zł	Liczba świadczeń
1.	Zasiłki rodzinne	864 259	9 723	901 906	8 954	832 660	8 262
2.	Dodatki do zasiłków rodzinnych, w tym z tytułu:	506 934	5 291	446 801	4 909	424 593	4 537
2.1.	Urodzenia dziecka	39 000	39	27 000	27	29 000	29
2.2.	Opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego	79 894	207	52 881	137	55 693	142
2.3.	Samotnego wychowywania dziecka	34 970	201	32 640	192	34 170	201
2.4.	Kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego	46 840	620	43 340	567	36 800	487
2.4.1	Kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego do 5 r. ż.	8 280	138	6 060	101	6 480	108
2.4.2	Kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego powyżej 5 r. ż.	38 560	482	37 280	466	30 320	379
2.5.	Rozpoczęcia roku szkolnego	62 500	625	60 700	607	56 300	563
2.6.	Podjęcia przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania	85 490	1 621	82 160	1 528	82 070	1 483
2.6.1	Na pokrycie wydatków związanych z zamieszkaniami w miejscowości, w której znajduje się siedziba szkoły	9 990	111	12 960	144	17 820	198
2.6.2	Na pokrycie wydatków związanych z dojazdem do miejscowości, w której znajduje się szkoła	75 500	1 510	69 200	1 384	64 250	1 285
2.7.	Wychowywanie dziecka w rodzinie wielodzietnej	158 240	1 978	148 080	1 851	130 560	1 632
2.8.	Razem	1 371 193	15 014	1 348 707	13 863	1 257 253	12 799

3.7. Środowiskowy Dom Samopomocy w Laszczynach wraz z filią w Zmysłówce

Środowiskowy Domu Samopomocy w Laszczynach zapewnia wsparcie dla działań GOPS. W roku 2012 w Zmysłówce otwarta została jego filia, dzięki temu ŚDS mógł przyjąć więcej osób potrzebujących wsparcia. Na koniec 2013 roku opieką ŚDS objętych było 45 podopiecznych z terenu gminy Grodzisko i gmin sąsiednich. Środowiskowy Dom Samopomocy jest placówką pobytu dziennego, będącą ośrodkiem wsparcia dla osób dorosłych z zaburzeniami psychicznymi ze znacznym lub umiarkowanym stopniem niepełnosprawności, a w wyjątkowych sytuacjach z lekkim stopniem niepełnosprawności intelektualnej, u których dodatkowo występuje niepełnosprawność fizyczna lub trudności adaptacyjne w środowisku rodzinnym i lokalnym.

Głównym zadaniem Środowiskowego Domu Samopomocy w Laszczynach jest wszechstronna rehabilitacja, zarówno zawodowa jak i społeczna zmierzająca do ogólnego rozwoju i poprawy umiejętności oraz sprawności każdego uczestnika niezbędnych do możliwie samodzielnego, niezależnego i aktywnego życia w środowisku oraz poczucia więzi z ludźmi i środowiskiem lokalnym w warunkach bezpieczeństwa i akceptacji. Celem działalności jest wspieranie poczucia własnej wartości, pewności siebie, odwagi, umiejętności nawiązywania i utrzymywania kontaktów, samodzielności w myśleniu i działaniu, rozwój sprawności motorycznej i psychomotorycznej, poprawa funkcjonowania w życiu codziennym, rozumienia siebie i otoczenia.

Rysunek 8: Udział osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w Gminie Grodzisko Dolne, Powiecie Leżajskim i Województwie podkarpackim w ogólnej liczbie ludności (źródło: „Portrety gmin 2014”, GUS)

3.8. Opieka zdrowotna

Na terenie gminy działają trzy ośrodki zdrowia, zapewniające mieszkańcom dostęp do podstawowej opieki medycznej. Są nimi:

- NZOZ Centrum Zdrowia „Panorama” Sp. z o.o., Ośrodek Zdrowia w Grodzisku Dolnym,
- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Wólce Grodziskiej,
- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Zdrowie” w Grodzisku Dolnym, Ośrodek Zdrowia w Grodzisku Dolnym.

Liczba mieszkańców przypadająca na przychodnię wynosi 2.748. Opieka sprawowana przez te placówki zdaniem mieszkańców jest na zadowalającym poziomie, choć mieszkańcy mają w tej mierze większe oczekiwania (patrz wyniki ankiety publicznej PAS), głównie związane z dostępnością porad specjalistycznych, które udzielane są na podstawie skierowań w placówkach w Leżajsku, Łańcucie i Rzeszowie. Mimo, że na terenie Gminy nie istnieje Poradnia Zdrowia Psychicznego, to uchwałą Rady Gminy Grodzisko Dolne z dnia 8 grudnia 2011 r. został przyjęty Gminny Program Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2011 – 2015. W jego realizacji biorą udział następujące placówki i organizacje:

- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Grodzisku Dolnym,
- Środowiskowy Dom Samopomocy w Laszczynach wraz z filią w Zmysłówce,
- Zakłady Opieki Zdrowotnej i Pielęgniarki Środowiskowe zatrudnione w niżej wymienionych placówkach:
 - „Panorama” Sp. z o.o. NZOZ Centrum Zdrowia, Ośrodek Zdrowia w Grodzisku Dolnym – Poradnia Ogólna,
 - Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Wólce Grodziskiej,
 - Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Zdrowie” w Grodzisku Dolnym, Ośrodek Zdrowia w Grodzisku Dolnym,
- Stowarzyszenie Rodziców Dzieci Niepełnosprawnych w Grodzisku Dolnym z siedzibą w Laszczynach,
- Szkoły podstawowe i gimnazja działające na terenie gminy.

Są one zaangażowane we wsparcie osób z zaburzeniami psychicznymi w Gminie Grodzisko Dolne. Pacjenci z terenu gminy mogą korzystać ze specjalistycznej opieki w zakresie diagnozowania, leczenia i rehabilitacji na Oddziałach Psychiatrycznych w Szpitalu pw. Matki Bożej Pocieszenia w Leżajsku i w Szpitalu Wojewódzkim Nr 2 im. Św. Jadwigi Królowej w Rzeszowie oraz w innych poradniach zdrowia psychicznego w Łańcucie i Rzeszowie. Główne cele programu to:

- Upowszechnienie wiedzy na temat zdrowia psychicznego, kształtowanie zachowań i stylów życia korzystnych dla zdrowia psychicznego, rozwijanie umiejętności radzenia sobie w sytuacjach zagrażających zdrowiu psychicznemu,
- Zapobieganie zaburzeniom psychicznym,
- Zwiększenie integracji społecznej osób z zaburzeniami psychicznymi,
- Organizacja systemu poradnictwa i pomocy w stanach kryzysu psychicznego,
- Upowszechnienie zróżnicowanych form pomocy i oparcia społecznego,
- Skoordynowanie różnych form opieki i pomocy.

Opisane działania są ukierunkowane na promowanie zdrowego stylu życia, zwiększenie integracji społecznej osób z zaburzeniami psychicznymi poprzez organizację różnorodnych form spędzania wolnego czasu, a także zapewnienie osobom z zaburzeniami psychicznymi różnych form opieki i pomocy niezbędnych do życia w środowisku rodzinnym i społecznym oraz aktywizację zawodową. Wskazane jest jednak wzbogacenie oferty gminy w zakresie dostępu do usług medycznych, w szczególności w zakresie usług rehabilitacyjnych, czy badań profilaktycznych (np. w formule „białej niedzieli”).

Od września 2015 roku realizowany jest „Program profilaktyki zakażeń pneumokokowych w Gminie Grodzisko Dolne na lata 2015-2018”. Zgodnie z postanowieniami Programu, bezpłatnymi szczepieniami będą objęte dzieci w wieku od 2 miesięcy do 2 lat, zameldowane na pobyt stały i mieszkające na terenie Gminy Grodzisko Dolne, zakwalifikowane do szczepienia przez lekarza i których co najmniej jeden rodzic lub opiekun prawny wyraził zgodę na przeprowadzenie szczepienia. Każde z dzieci zostanie zaszczepione trzykrotnie: po 2 miesiącu życia, po dwóch miesiącach od pierwszego szczepienia oraz przed ukończeniem 2 lat. Program w całości finansowany jest ze środków samorządu.

3.9. Bezpieczeństwo

Na terenie gminy znajduje się posterunek policji Komendy Powiatowej w Leżajsku zlokalizowany w Grodzisku Dolnym, działający w składzie trzyosobowym. Zdaniem mieszkańców wyrażonym w ankietach publicznych w ramach projektu „PAS” bezpieczeństwo na terenie gminy należy do sfery dobrych praktyk i jego poziom jest wysoko oceniany przez ankietowanych (patrz podrozdział „Analiza problemów”). Ponadto w gminie rozwinięta jest sieć dziewięciu jednostek Ochotniczych Straży Pożarnych, zrzeszających ponad 380 członków. Posiadają one bogatą historię, sięgającą jeszcze XIX wieku i cieszą się dużym zainteresowaniem, pełniąc oprócz funkcji ochrony przeciwpożarowej także rozliczne funkcje kulturalne (przy OSP działa orkiestra dęta) i reprezentacyjne. Obecnie na terenie gminy działają:

- OSP Grodzisko Dolne „Miasto” powstała w 1886 roku,
- OSP w Grodzisku Dolnym powstała w 1888 roku,
- OSP w Grodzisku Górnym powstała w 1929 roku,
- OSP w Wólce Grodziskiej powstała w 1930 roku,
- OSP w Zmysłówce powstała w 1953 roku,
- OSP w Laszczynach powstała w 1958 roku,
- OSP w Chodaczowie powstała w 1964 roku,
- OSP w Podlesiu powstała w 1967 roku,
- OSP w Grodzisku Nowym powstała w roku 2007.

W ramach OSP Grodzisko Dolne funkcjonuje kobieca drużyna pożarnicza, będąca dwukrotnym mistrzem Polski w 2007 r. i 2011 r. W ostatnich latach jednostki te były doinwestowywane z różnych środków (budżet gminy i in.), dzięki czemu poprawie uległa

zarówno infrastruktura obiektowa, jak też sprzęt i wyposażenie. W latach 2007-2014 wykonano termomodernizację i adaptację wnętrz remiz czterech jednostek (OSP Chodaczów, OSP Grodzisko Dolne, OSP „Miasto”, OSP Grodzisko Górne.). W budynkach OSP Laszczyny i OSP Podlesie zostały zlokalizowane także placówki opiekuńcze dla osób niepełnosprawnych. Obecnie jednostki dysponują 12 samochodami pożarniczymi, z czego 5 to pojazdy typu ciężkiego. Osiem z nich zostało pozyskanych w latach 2008-2013 (samochody używane). Poprawa zaopatrzenia jednostek związana była także z zakupami sprzętu przeciwpożarowego (m.in. agregaty, pompy, narzędzia pożarnicze). Wciąż jednak istnieje konieczność doposażenia w nowoczesne samochody, sprzęt do ratownictwa części jednostek OSP oraz modernizacja ich baz.

3.10. Edukacja

Na terenie gminy funkcjonują liczne placówki edukacyjne, do których łącznie w roku szkolnym 2014/15 uczęszczało 975 podopiecznych:

- dwa gimnazja prowadzone przez gminę w ramach:
 - Zespołu Szkół im. Jana Pawła II w Grodzisku Dolnym,
 - Zespołu Szkół im. Franciszka Leji w Grodzisku Górnym,
- sześć szkół podstawowych:
 - publiczne:
 - SP im. Jana Pawła II w Grodzisku Dolnym,
 - SP im. Franciszka Leji w Grodzisku Górnym
 - niepubliczne:
 - Szkoła Podstawowa w Chodaczowie, prowadzona przez Stowarzyszenie Rozwoju Wsi Chodaczów,
 - Szkoła Podstawowa w Laszczynach, prowadzona przez Stowarzyszenie Rozwoju Wsi Laszczyny,
 - Szkoła Podstawowa im. Gen. W. Nowiny-Sawickiego w Opaleniskach, prowadzona przez Stowarzyszenie Rozwoju Wiosek Opaleniska, Podlesie, Zmysłówka,
 - Szkoła podstawowa w Wólce Grodziskiej (w ramach Zespołu Szkolno-Przedszkolnego) prowadzona przez Stowarzyszenie Rozwoju Wsi Wólka Grodziska,
- Przedszkola, w tym:
 - Samorządowe:
 - Przedszkole samorządowe w Grodzisku Dolnym,
 - Przedszkole samorządowe w Grodzisku Górnym,
 - oraz oddziały przedszkolne niepubliczne, w tym:
 - Przedszkole niepubliczne w Wólce Grodziskiej (w ramach Zespołu Szkolno-Przedszkolnego),
 - Ochronka Świętego Józefa w Grodzisku Dolnym, prowadzona przez Zgromadzenie Sióstr Służebniczek NMO,
 - Oddział przedszkolny przy SP w Chodaczowie,
 - Oddział przedszkolny przy SP w Laszczynach,

- Oddział przedszkolny przy SP w Opaleniskach.

Łącznie w roku szkolnym 2014/2015 funkcjonowały: 34 oddziały w szkołach podstawowych, 13 w gimnazjum oraz 10 w przedszkolach. Gmina zapewnia też dzieciom dowóz do szkół. Liczba uczniów szkół podstawowych uczęszczających do szkół w gminie potwierdza niekorzystne tendencje demograficzne zachodzące w ostatnich latach i również się zmniejsza, co pokazuje poniżej zamieszczona tabela.

Tabela 10: Liczba uczniów w poszczególnych szkołach i przedszkolach Gminy Grodzisko Dolne w latach 2008-2015 (oprac. wł. na podstawie danych UG)

L.p.	Nazwa placówki	Liczba dzieci						
		Rok szkolny						
		2008/09	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15
1.	Gimnazjum im. Jana Pawła II w Grodzisku Dolnym	209	181	168	160	153	156	154
2.	Gimnazjum im. prof. Franciszka Leji w Grodzisku Górnym	145	141	156	162	160	140	129
3.	Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Grodzisku Dolnym	195	197	191	186	182	170	183
4.	Szkoła Podstawowa im. prof. Franciszka Leji w Grodzisku Górnym	205	194	161	132	122	129	126
5.	Szkoła Podstawowa w Laszczynach	25	24	22	25	20	24	23
6.	Szkoła Podstawowa w Chodaczowie	19	21	20	17	17	18	21
7.	Szkoła Podstawowa im. Gen Bryg. Witolda Nowiny-Sawickiego w Opaleniskach	22	21	23	36	40	44	41
8.	Społeczna Szkoła Podstawowa w Wólce Grodziskiej	51	53	54	57	52	47	50
9.	Przedszkole samorządowe w Grodzisku Dolnym	39	46	47	50	49	50	49
10.	Przedszkole samorządowe w Grodzisku Górnym	48	47	40	55	43	47	42
11.	Oddział przedszkolny przy SP w Chodaczowie	20	22	25	25	25	22	25
12.	Oddział przedszkolny przy SP w Laszczynach	22	12	20	24	23	22	24
13.	Oddział przedszkolny przy SP w Opaleniskach	20	22	24	25	23	24	25
14.	Oddział przedszkolny przy SP w Wólce Grodziskiej	6	19	25	25	25	25	20
15.	Ochronka Świętego Józefa, Grodzisko Dolne	41	47	55	43	50	51	58
RAZEM:		1067	1047	1031	1022	984	969	970

W okresie ostatnich pięciu lat łączna liczba dzieci i młodzieży korzystająca z placówek szkolnych i przedszkolnych gminy zmniejszyła się o 97, co oznacza spadek o 9,1%. Zjawisko to potwierdza omawiane wcześniej tendencje demograficzne zachodzące na terenie gminy. Pomimo tego nakłady na edukację generują największe wydatki w corocznych budżetach gminy.

Stan techniczny oraz wyposażenie placówek edukacyjnych można uznać za zadowalające. Większość szkół posiadają własne sale gimnastyczne, a także boiska. Szkoły są skomputeryzowane, posiadają pracownie komputerowe i dostęp do internetu. W latach 2008-2015 wykonanych został szereg działań, skupiających się głównie na rozbudowie bazy szkolnej, wymianie okien, wyposażaniu pracowni komputerowych, docieplaniu ścian zewnętrznych itp. Wśród najważniejszych inwestycji w oświatę w tym okresie znalazły się:

- Oddanie do użytku obiektu szkolnego w Wólce Grodziskiej na potrzeby Zespołu Szkolno-Przedszkolnego, prowadzonego przez Stowarzyszenie Rozwoju Wsi Wólka Grodziska (rok 2010),
- Utworzenie nieodpłatnych 8-godzinnych oddziałów przedszkolnych przy szkołach podstawowych w Chodaczowie, Laszczynach, Opaleniskach,
- Rozszerzenie oferty przedszkoli samorządowych w Grodzisku Dolnym i Grodzisku Górnym,
- Budowa placów zabaw i miejsc zabaw w salach szkolnych w ramach projektu „Radosna szkoła”.

W sferze edukacji dużym wyzwaniem jest stała poprawa jakości kształcenia, poszerzanie oferty zajęć dodatkowych, a także odkrywanie indywidualnych predyspozycji uczniów na szczeblu szkół podstawowych i gimnazjalnych tak, by łatwiejsze było ich przyszłe ukierunkowywanie po kątem dalszej edukacji oraz ścieżki zawodowej. W gminie realizowane są związane z tymi kwestiami liczne projekty edukacyjne, m.in.:

- Projekty w ramach wyrównywania szans edukacyjnych, w ramach których prowadzone były zajęcia specjalistyczne dla dzieci i młodzieży (logopedyczne, językowe, informatyczne, plastyczne, muzyczne i in.),
- Utworzenie w roku 2013 Gminnego Programu Stypendialnego promującego i wspierającego uzdolnionych uczniów w formie stypendiów finansowych przyznawanych dwa razy w roku.

Należy dodać, że jednym z modelowych rozwiązań edukacyjnych wypracowanych w Gminie jest projekt z zakresu robotyki „PWP EuroBOT” realizowany w Zespole Szkół w Grodzisku Górnym, a współfinansowany w ramach unijnego Europejskiego Funduszu Społecznego. Adresowany jest do uczniów klas IV-VI oraz gimnazjalistów. W ramach projektu uczniowie wzięli udział w turniejach budowy i programowania robotów w Polsce, na Słowacji i dwukrotnie w USA (w roku 2015 w Nowym Meksyku rozgrywany był Międzynarodowy Finał Konkursu Botball 2015, w którym drużyna zajęła bardzo wysokie 6. miejsce.). Oprócz tego w szkole utworzono pracownię techniki i robotyki wyposażoną w sprzęt komputerowy, narzędzia programistyczne, zestawy do budowy urządzeń oraz szereg elementów wyposażenia. Niewątpliwie kierunek ten jest perspektywiczny dla części uczniów chcących kontynuować naukę w sferze technicznej i IT, a współpraca z Zespołem Szkół

Technicznych w Leżajsku (jako naturalnym przedłużeniem edukacji w tym zakresie) byłaby pożądana. Wskazane byłoby też ponadprogramowe rozwijanie w innych obszarach edukacji oraz indywidualizacja procesu kształcenia w zgodzie z predyspozycjami uczniów, uprzednio zdiagnozowanymi.

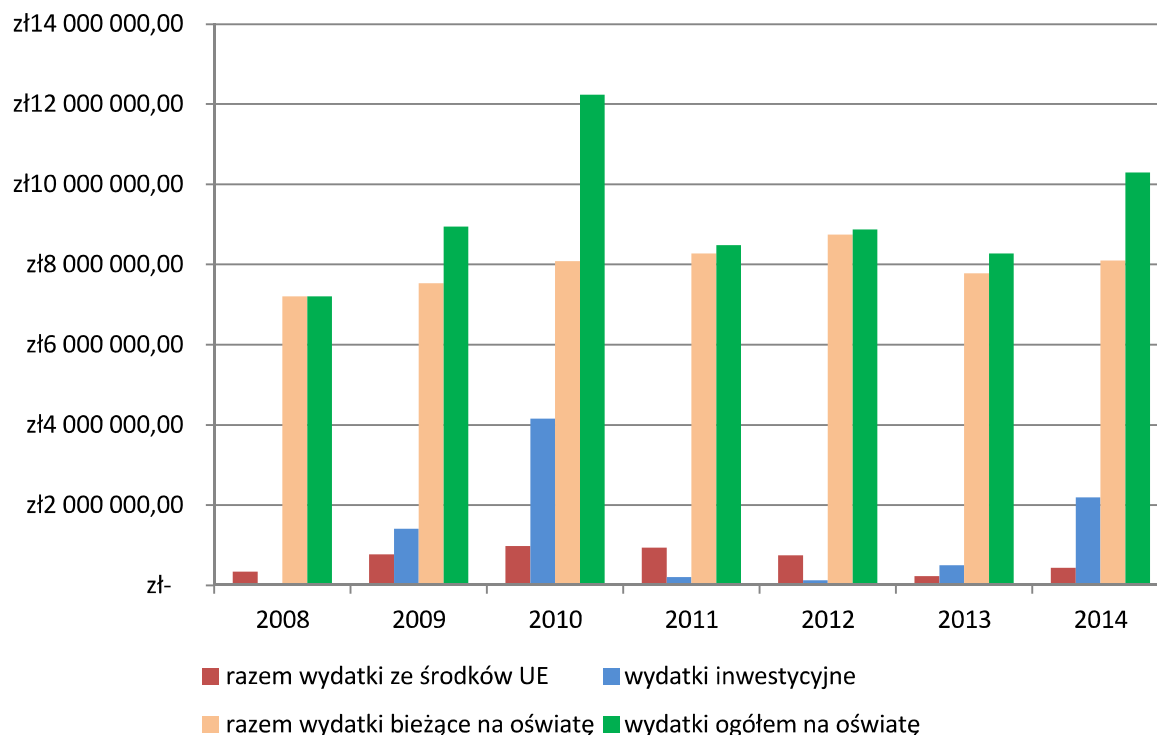
Poniżej znajduje się szczegółowe zestawienie wydatków oświatowych w gminie w podziale na ich przeznaczenie, a także wskazanie źródeł finansowania w postaci subwencji oświatowej czy środków unijnych. Zestawienie to potwierdza opisane wyżej nakłady ponoszone na różne formy wsparcia oświaty w ostatnich latach. Zwraca jednak uwagę fakt (dotyczący zresztą niemal wszystkich gmin w Polsce) ogromnego uzależnienia finansowania oświaty od subwencji z budżetu państwa. W tym kontekście czynnikiem zewnętrznym, na jaki gmina nie ma wpływu może być pogorszenie się stanu finansów kraju i w konsekwencji obcięcie części wydatków oświatowych. Element ten też został ujęty dalej w analizie SWOT.

Tabela 11: Wydatki na szkolnictwo w Gminie Grodzisko Dolne w latach 2008 – 2014 w złotych (oprac. wł. na podstawie danych UG)

Lp.	Rozdział	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
1.	80101 szkoły podstawowe	3 428 961,23	3 253 479,40	3 354 763,92	3 475 051,96	3 794 817,38	3 471 587,42	3 652 285,54
2.	80103 oddziały przedszkolne przy SP	191 556,97	203 865,63	249 363,28	263 876,96	404 377,83	243 251,56	257 037,37
3.	80104 przedszkola	490 648,22	503 965,55	595 503,59	666 628,35	703 972,90	660 599,50	655 913,75
4.	80110 gimnazja	2 277 618,70	2 337 091,40	2 483 967,78	2 488 668,95	2 680 105,17	2 708 508,87	2 554 860,47
5.	80113 dowożenie uczniów do szkół	125 403,51	126 792,61	133 824,68	149 622,54	133 639,84	152 048,66	159 709,94
6.	80114 zespoły ekonomiczno administracyjne szkół	140 474,37	179 366,19	136 710,11	147 241,83	158 576,11	167 873,25	189 639,35
7.	80146 doświadczenia i doskonalenie nauczycieli	16 797,66	22 843,26	20 332,90	19 624,89	16 852,23	5 678,13	10 144,00
8.	80195 pozostała działalność	16 161,54	264,00	-	-	264,00	-	3 016,00
9.	85415 pomoc materialna dla uczniów	173 276,20	105 463,56	126 023,23	122 398,02	107 979,57	136 284,83	175 228,21
10.	85495 pozostała działalność	-	22 698,22	-	1 557,71	1 857,90	3 165,97	2 996,01
11.	razem:	6 860 898,40	6 755 829,82	7 100 489,49	7 334 671,21	8 002 442,93	7 548 998,19	7 660 830,64
12.	80101 wydatki ze środków UE	14 019,18	-	-	-	-	-	-
13.	80103 wydatki ze środków UE	114 416,31	-	-	-	-	-	-
14.	80104 wydatki ze środków UE	74 726,92	-	-	-	-	-	-
15.	80195 wydatki ze środków UE	-	525 449,59	710 754,63	551 403,52	366 553,18	-	-
16.	85495 wydatki ze środków UE	142 347,41	250 062,22	269 126,12	387 907,79	379 876,40	227 489,58	438 075,51
17.	razem wydatki ze środków UE	345 509,82	775 511,81	979 880,75	939 311,31	746 429,58	227 489,58	438 075,51
18.	wydatki inwestycyjne	1 534,50	1 415 843,91	4 155 826,90	204 631,00	128 279,24	500 474,97	2 197 448,33
19.	razem wydatki bieżące na oświatę	7 206 408,22	7 531 341,63	8 080 370,24	8 273 982,52	8 748 872,51	7 776 487,77	8 098 906,15
20.	wydatki ogółem na oświatę	7 207 942,72	8 947 185,54	12 236 197,14	8 478 613,52	8 877 151,75	8 276 962,74	10 296 354,48
21.	subwencja oświatowa	5 589 932,00	6 057 855,00	6 298 072,00	6 523 500,00	6 751 318,00	6 574 917,00	6 596 844,00
22.	dotacje z budżetu państwa i inne	224 073,12	119 674,56	121 657,84	100 746,02	88 882,18	206 935,00	441 006,10
23.	dofinansowanie ze środków UE (bieżące)	424 238,34	775 511,81	409 428,27	928 367,25	648 541,46	251 030,66	429 545,12
24.	razem dochody	6 238 243,46	6 953 041,37	6 829 158,11	7 552 613,27	7 488 741,64	7 032 882,66	7 467 395,22
25.	dochody bieżące - wydatki bieżące	968 164,76	578 300,26	1 251 212,13	721 369,25	1 260 130,87	743 605,11	631 510,93
26.	dochody majątkowe UE	-	-	666 750,59	358 807,39	-	983 111,92	787 809,69
27.	dochody majątkowe (budżet państwa i inne)	-	-	39 784,10	48 721,07	-	-	-

Nakłady na oświatę, w szczegółowy sposób przedstawione w powyższej tabeli nr 10, w sposób wizualny ilustruje wykres zamieszczony poniżej.

Rysunek 9: Wielkość nakładów oświatowych w gminie w latach 2008-14 z uwzględnieniem wydatków inwestycyjnych oraz środków z UE (oprac. wł. na podst. danych z UG)

Wynika z niego, że nakłady na oświatę stanowią gros wydatków gminy, przy czym sama wysokość wydatków bieżących wynosi około 8 milionów złotych w skali roku. Efektywne wykorzystanie tych środków, tj. sprawienie, by gminny system edukacyjny dawał jak najlepsze wyniki w postaci wysokiego poziomu kształcenia i zapewnienia uczniom dobrego startu na rynku edukacyjnym i w przyszłości zawodowym jest kluczowym wyzwaniem gminy na kolejne lata.

4. Rolnictwo, gospodarka i rynek pracy

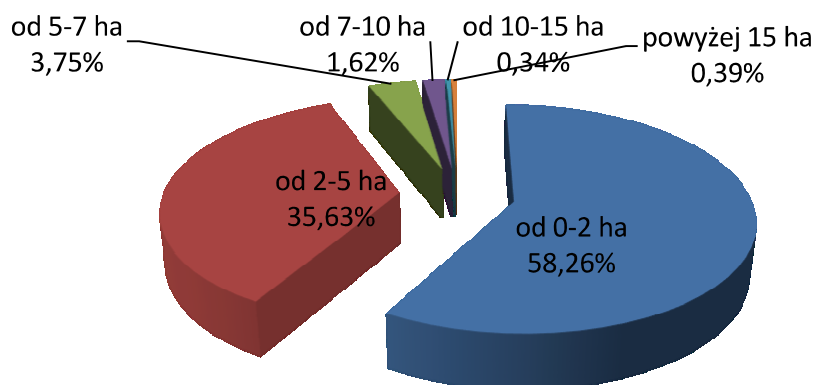
4.1. Rolnictwo i hodowla

Praca w rolnictwie jest wciąż jednym z ważnych elementów pozyskiwania środków na utrzymanie dla wielu mieszkańców gminy Grodzisko Dolne. Sprzyjają temu korzystne warunki glebowe. W strukturze bonitacyjnej przeważają gleby bielcowe w klasie III i IV, zajmujące 76% ogólnej powierzchni gruntów. W większości gospodarstw prowadzona jest produkcja wielokierunkowa z przeznaczeniem na sprzedaż, zwłaszcza roślin przemysłowych, ale również i na samozaopatrzenie, koncentrująca się przeważnie na produkcji zwierzęcej. Rozwojowi rolnictwa sprzyjają też dogodne warunki klimatyczne, ukształtowanie terenu i zasoby wodne. Na terenie gminy Grodzisko Dolne w roku 2014 działało 1.785 gospodarstw rolnych, co oznaczało de facto dalsze rozdrobnienie najmniejszych gospodarstw, których było 1040 (dla porównania w roku 2007 istniało ich 907), pomimo czynionych starań o scalanie gruntów i promowanie gospodarstw o większej powierzchni, jako bardziej konkurencyjnych. Liczba gospodarstw na przestrzeni lat 2006-2014 zmalała zaledwie o 4, a w strukturze powierzchniowej w dalszym ciągu dominują gospodarstwa małe do 2 hektarów (58,26%) oraz nieco większe 2-5 hektarowe (35,63%). Pokazują to dane porównawcze ujęte w poniższej tabeli.

Tabela 12: Powierzchnia gospodarstw rolnych na terenie gminy. Stan na 31.12.2014 i na 31.12.2006 (oprac. wł. na podstawie danych UG)

Lp.	Powierzchnia gospodarstwa	Liczba gospodarstw rok 2014	Udział % w roku 2014	Liczba gospodarstw rok 2006	Udział % w roku 2006
1.	od 0-2 ha	1040	58,26%	907	50,70%
2.	od 2-5 ha	636	35,63%	729	40,75%
3.	od 5-7 ha	67	3,75%	110	6,15%
4.	od 7-10 ha	29	1,62%	32	1,79%
5.	od 10-15 ha	6	0,34%	7	0,39%
6.	powyżej 15 ha	7	0,39%	4	0,22%
	Razem:	1785	100%	1789	

Rysunek 10: Struktura wielkości gospodarstw rolnych na terenie gminy w ujęciu procentowym (oprac. wł. na podstawie danych UG)

Odbiorcami produkcji rolnej z terenu gminy są przede wszystkim lokalnie działające zakłady i przetwórnice, wśród nich m.in.:

- Zakład Przetwórstwa Owocowo-Warzywnego Hortino w Leżajsku,
- Zakład Tytoniu Przemysłowego Filip Morris w Krakowie S.A.,
- Gminna Spółdzielnia S.CH. w Grodzisku Dolnym,
- Zakład Mleczarski „Resmlecz” S.A. w Trzebownisku,
- Zakład Mięсны „Ekosmak” Sp. z o.o. w Górnicy,
- Zakład Produkcji Mięsnej w Wierzawicach.

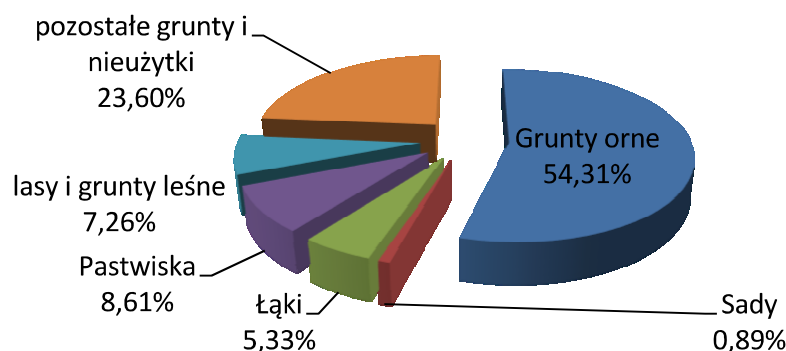
Gospodarstwa małopowierzchniowe choć niekiedy mogą samodzielnie funkcjonować, nie posiadają dużego potencjału konkurencyjności rynkowej w stosunku do dużych producentów. Szansą natomiast w tym kontekście mogłaby być możliwość samodzielnej sprzedaży produktów oraz wyrobów ekologicznych przez gospodarstwa. Utrzymuje się niekorzystna tendencja polegająca na tym, że część gospodarstw w gminie nie prowadzi żadnej działalności rolniczej, bądź prowadzi działalność rolniczą wyłącznie lub głównie na potrzeby własne. Zmiany ustawodawcze mające ułatwić sprzedaż przetworzonych produktów przez gospodarstwa rolne oraz dostępność programów wspierających promocję lokalnych produktów mogą zmienić to niekorzystne zjawisko. Byłoby to pożądane szczególnie, że powierzchnia gminy jest aż w 69,14% wykorzystywana na potrzeby rolnictwa indywidualnego.

Tabela 13: Użytkowanie gruntów na terenie gminy Grodzisko Dolne w hektarach. Stan na 31.12.2014 (oprac. wł. na podstawie danych UG)

Powierzchnia gminy	Powierzchnia ogólna gruntów użytkowanych przez indywidualne gospodarstwa	Użytki rolne					Lasy i grunty leśne	Pozostałe grunty i nieużytki
		Razem	Grunty orne	Sady	Łąki	Pastwiska		
7842	6036	5422	4259	70	418	675	569	1851

Spośród całego obszaru gminy większość stanowią grunty orne, lasy ponad 7% (bez zmian od roku 2007), łąki i pastwiska blisko 14% (bez zmian), a powierzchnia sadów poniżej 1%. Nieużytki i pozostałe grunty (w tym grunty gminne i Skarbu Państwa) stanowią około 23,6% powierzchni. W ujęciu procentowym strukturę użytkowania gruntów w gminie obrazuje poniższy diagram:

Rysunek 11: Użytkowanie gruntów na terenie gminy Grodzisko Dolne w ujęciu procentowym. Stan na 31.12.2014. (oprac. wł. na podstawie danych UG)

Problemy stwierdzone już w poprzednim dokumencie strategicznym na lata 2008-2015 w postaci dużego rozdrobnienia gospodarstw dalej występują. Wydaje się jednak, że oprócz prób administracyjnego regulowania tej kwestii poprzez projekty scalania gruntów warto podjąć działania zmierzające do wykorzystania unikalnych walorów rolniczych gminy. Takimi działaniami byłoby wspieranie małych gospodarstw w dziedzinie produkcji na lokalny rynek, wzmocnienie systemu doradztwa dla rolników chcących przeorientować swoją produkcję, promowanie lokalnej marki rolniczej, czy wykorzystanie bliskości ościennych ośrodków miejskich jako potencjalnego rynku zbytu produktów regionalnych, w szczególności tych o walorze ekologicznym. Jednym z elementów wsparcia lokalnych rolników może być planowany do utworzenia na terenie gminy inkubator przetwórstwa rolnego.

4.2. Gospodarka

Gmina Grodzisko w porównaniu do innych gmin i obszarów wiejskich powiatu leżajskiego oraz województwa podkarpackiego wykazuje niewielkie nasycenie podmiotami gospodarczymi. Według rejestru REGON, na koniec roku 2014 na terenie gminy zarejestrowanych było 385 podmioty gospodarki narodowej, z czego zdecydowaną większość (bo 310) stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. Stanowiły one 80,5% ogółu przedsiębiorców w gminie. Liczba podmiotów gospodarczych plasuje Grodzisko na czwartym miejscu wśród gmin i obszarów wiejskich powiatu, przed gminą Kuryłówka. W porównaniu z danymi na koniec lipca 2007 r., gdy zarejestrowane były 140 osoby prowadzące działalność gospodarczą nastąpił przyrost o 170 takich podmiotów, czyli o 121%.

Tabela 14: Podmioty gospodarki narodowej (bez osób fizycznych prowadzących wyłącznie indywidualne gospodarstwa rolne) w gminach wiejskich powiatu leżajskiego (oprac. własne na podstawie rejestru REGON na dzień 31.12.2014)

JST	Ogółem	przedsiębiorstwa państwowe	Razem		W tym spółki		cywilne	spółdzielnie	osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą
			razem	akcyjne	w tym handlowe w tym z o.o.				
Województwo podkarpackie	171620	5	21317	11381	257	9055	9773	117	129338
Powiat leżajski	4240	0	402	175	4	134	223	32	3286
Grodzisko Dolne	385	0	13	6	0	4	6	3	310
Leżajsk gm. miejska	1581	0	235	93	2	73	141	13	1148
Leżajsk gm. wiejska	1008	0	53	27	0	23	26	8	847
Kuryłówka	311	0	13	5	0	4	6	3	258
Nowa Sarzyna	955	0	88	44	2	30	44	5	723
Nowa Sarzyna o. miejski	370	0	54	34	2	23	20	4	234
Nowa Sarzyna o.	585	0	34	10	0	7	24	1	489

wiejski									
---------	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Gdy chodzi o liczbę zatrudnionych to w strukturze zatrudnienia dominują jednoosobowe działalności oraz mikroprzedsiębiorstwa. Na terenie gminy działa jeszcze jedenaście małych i jedno średnie przedsiębiorstwo, brak zaś dużych podmiotów. Wśród wszystkich podmiotów działających na terenie gminy zdecydowana większość to podmioty sektora prywatnego (95,3%), dominują przy tym osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą (80,5%). Gdy chodzi o wielkość przedsiębiorstw, to w zdecydowanej liczbie są to mikroprzedsiębiorstwa, czyli podmioty zatrudniające poniżej 10 pracowników (96,9%).

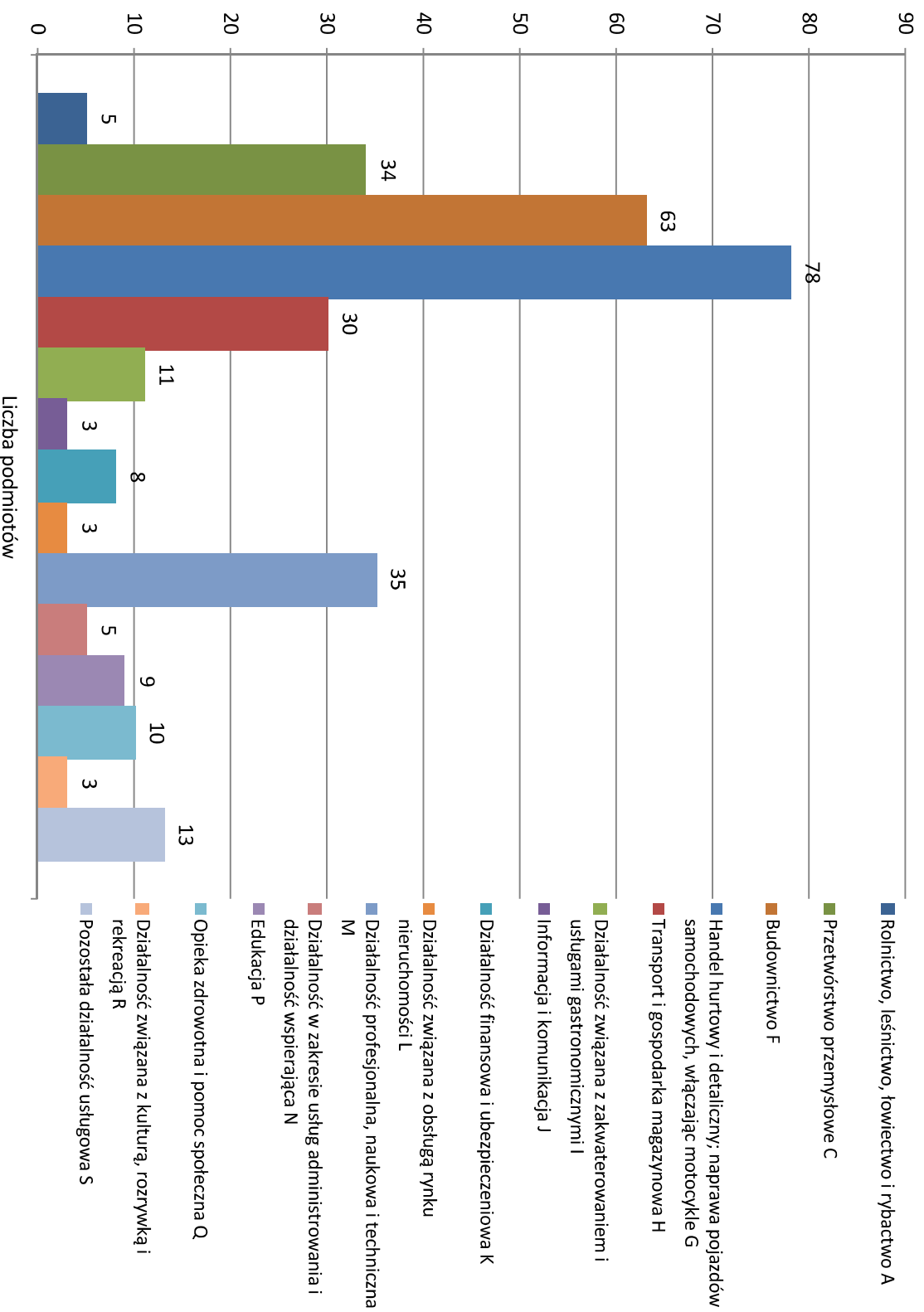
Tabela 15: Podmioty gospodarki narodowej (bez osób fizycznych prowadzących wyłącznie indywidualne gospodarstwa rolne) według liczby pracujących (oprac. wł. wg rejestru REGON, na 31.12.2014)

Liczba zatrudnionych	razem	0-9	10-49	50-249	250-999	1000 i więcej
Ogółem	385	373	11	1	0	0
Sektor publiczny	18	14	4	0	0	0
Sektor prywatny	367	359	7	1	0	0
w tym: osoby fizyczne	310	309	1	0	0	0

Według stanu na 31.12.2014 w rejestrze ewidencji gospodarczej gminy Grodzisko zarejestrowanych było 310 podmiotów gospodarczych, z przewagą małych firm handlowych i usługowych w zakresie napraw pojazdów (sekcja G klasyfikacji PKD) w liczbie 78, a także budowlanych (sekcja F – 63 podmioty) oraz produkcyjnych. W strukturze branżowej podmiotów zarejestrowanych na terenie gminy na kolejnych miejscach są firmy prowadzące działalność profesjonalną, naukową i techniczną (sekcja M – 35 firm), przetwórstwa przemysłowego (sekcja C – 34 firmy), gastronomię oraz transport i gospodarkę magazynową (sekcja H – 30 podmiotów). Większość zakładów usługowych i rzemieślniczych świadczy usługi w ramach produkcji rolniczej i zaspokajania potrzeb bytowych mieszkańców gminy. Dominują w tym zakresie usługi w zakresie krawiectwa, mechaniki pojazdowej, czy rzemiosła artystycznego. Nieźle rozwinięta jest lokalna gastronomia, w tym usługi cateringowe. W ślad za tym nie idzie oferta hotelowa - bardzo mało jest miejsc noclegowych (jedynie 3 gospodarstwa agroturystyczne). Brakuje też niektórych typów usług, jak np. szewskich, czy naprawy sprzętu gospodarstwa domowego.

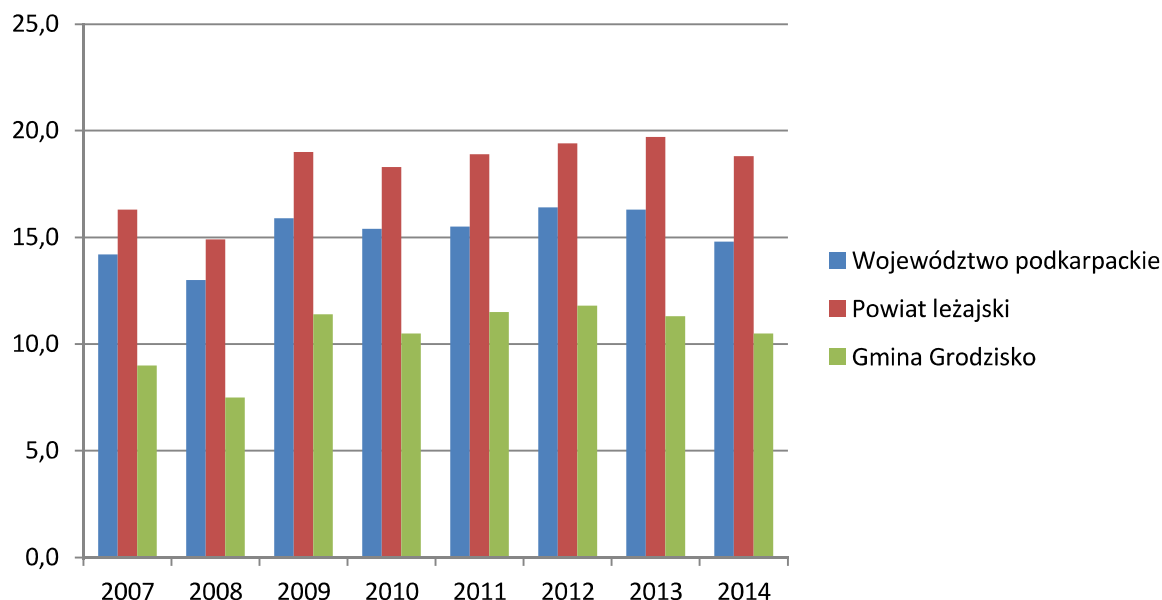
Poniższy wykres pokazuje profile zarejestrowanych w UG podmiotów w podziale na sekcje PKD.

Rysunek 12: Liczba podmiotów w rejestrze działalności gospodarczej w UG w podziale na sekcje PKD (oprac. wł. wg stanu na 31.12.2014, dane z REGON)

Niepokojącym zjawiskiem jest wysoka stopa bezrobocia rejestrowanego w całym regionie, tj. województwie i powiecie, co ilustruje poniższy wykres:

Rysunek 13: Stopa bezrobocia rejestrowanego w gminie Grodzisko Dolne, powiecie leżajskim i województwie podkarpackim w latach 2007-2014 (oprac. wł. na podst. GUS)

O ile wskaźniki dla powiatu i województwa są znacznie powyżej średniej krajowej – w roku 2014 stopa bezrobocia dla powiatu wynosiła 18,8%, dla województwa 14,8% zaś dla Polski było to 11,5%, to w przypadku gminy Grodzisko Dolne prezentują się nieco korzystniej. Z kolei udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wynosił dla gminy Grodzisko Dolne 11,3%, podczas gdy dla powiatu było to 12,6%. Udział zarejestrowanych bezrobotnych kobiet w wieku produkcyjnym był na poziomie 10,9% w gminie i 13,3% w powiecie, co świadczy o relatywnie lepszej sytuacji kobiet niż mężczyzn na rynku pracy. Liczbę bezrobotnych w gminie oraz procentowy udział zarejestrowanych bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w poszczególnych latach obrazują poniższe tabele:

Tabela 16: Bezrobotni zarejestrowani wg płci (oprac. wł. na podst. GUS)

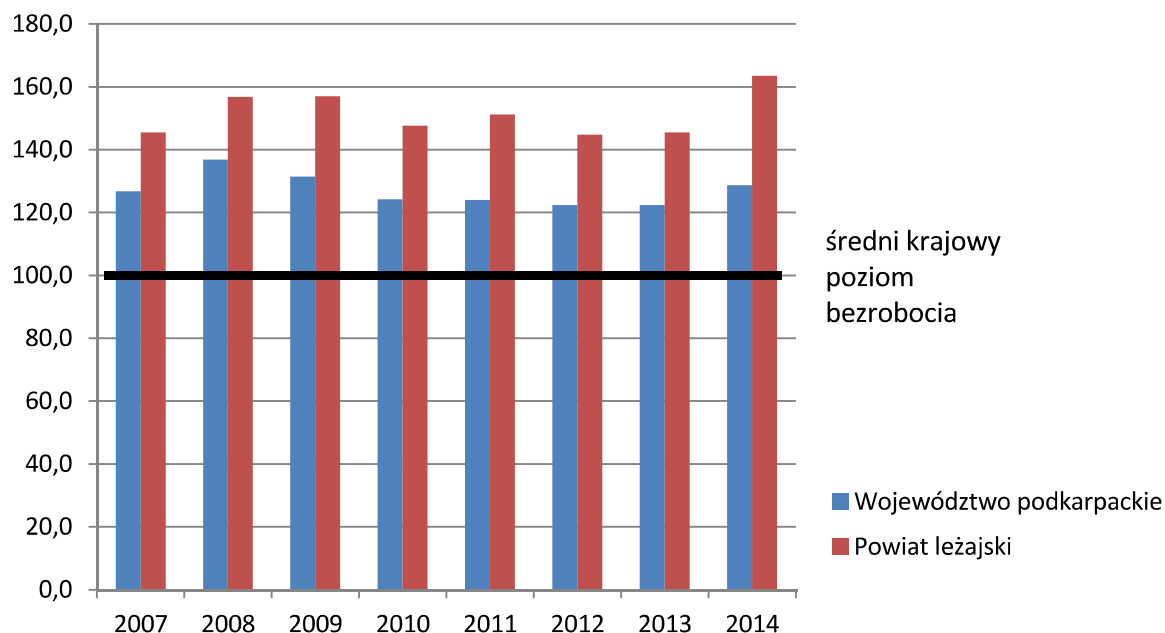
	Jednostka miary	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
ogółem	osoba	444	373	568	524	574	590	566	528
mężczyźni	osoba	205	174	303	279	310	320	317	282
kobiety	osoba	239	199	265	245	264	270	249	246

Tabela 17: Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wg płci (oprac. wł. na podst. GUS)

	Jednostka miary	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
ogółem	%	9,0	7,5	11,4	10,5	11,5	11,8	11,3	10,5
mężczyźni	%	7,7	6,5	11,3	10,4	11,5	11,8	11,7	10,4
kobiety	%	10,5	8,7	11,6	10,8	11,6	11,9	10,9	10,7

Relację pomiędzy lokalnym a krajowym poziomem bezrobocia ilustruje poniższy wykres, pokazujący, że sytuacja w regionie na lokalnym rynku pracy uległa w latach 2012-2014 pogorszeniu względem reszty kraju. Jest to o tyle niepokojące, że znaczna część mieszkańców gminy pracuje poza jej terenem.

Rysunek 14: Stopa bezrobocia rejestrowanego w powiecie leżajskim i województwie podkarpackim w latach 2007-2014 (oprac. wł. na podst. GUS)

Wśród wiodących zakładów funkcjonujących na terenie gminy są m.in.:

- Gminna Spółdzielnia „Samopomoc Chłopska” w Grodzisku Dolnym zajmująca się produkcją i sprzedażą pieczywa oraz sprzedażą materiałów budowlanych i opałowych,
- Spółdzielnia Usług Drogowo-Rolniczych świadcząca usługi w zakresie rolnictwa, budowy i remontu dróg i mostów,
- Zakład Kowalstwa Artystycznego w Grodzisku Dolnym.

Na terenie gminy istnieje także targowisko, na terenie którego dominuje sprzedaż drobnodetaliczna, choć brakuje na jego terenie stałego zieleniaka. Jego powierzchnia wynosi 5.300 m², a powierzchnia sprzedażowa to 800 m². Targ odbywa się raz w tygodniu w każdy poniedziałek. Gmina jest też stosunkowo dobrze nasycona placówkami handlowymi zapewniającymi produkty codziennego użytku, tworzą one dużą sieć sklepów spożywczych i wielobranżowych, wśród których jest 1 sklep średniopowierzchniowy – Galeria Grodziska. Inne zakupy dokonywane są w większych ośrodkach miejskich.

Na terenie gminy zlokalizowane są także tereny inwestycyjne typu *greenfields*. Tereny te mogą służyć pod inwestycje z zakresu nieuciążliwych usług np. magazynowych lub branży produkcyjnej. Są to:

- Malne o powierzchni 46 ha, z czego tereny niezalesione to 21 ha, należący do gminy,
- Teren inwestycyjny pomiędzy miejscowościami Grodzisko Dolne i Grodzisko Nowe o powierzchni 8,28 ha, należący do Agencji Nieruchomości Rolnych, z możliwością włączenia do Mieleckiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej.

Niewątpliwie sfera gospodarki i działalności pozarolniczej nie stanowi obecnie o potencjale gminy. Niski poziom aktywności gospodarczej mieszkańców (360 osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na każde 10 tys. mieszkańców, w porównaniu do 464 w powiecie), dominacja produkcji rolnej oraz fakt, że duża część mieszkańców dojeżdża do pracy w innych, nieodległych miejscowościach (Leżajsk, Łańcut, Rzeszów) sprawiają, że gmina znajduje się nieco na marginesie życia gospodarczego. Istotne w tym kontekście będzie raczej podejmowanie wspólnych działań wraz z ościennymi samorządami gminnymi, jak też samorządem powiatowym zmierzające do zwiększenia atrakcyjności gospodarczej całego obszaru powiatu i zdolności kreowania przezeń miejsc pracy. W kontekście strategii rozwoju gminy ważną będzie zatem współpraca instytucjonalna gmin, Starostwa Powiatowego, Urzędu Pracy i innych jednostek organizacyjnych ze środowiskiem przedsiębiorców oraz instytucji otoczenia biznesu. Kwestie dostępności atrakcyjnych miejsc pracy w najbliższym otoczeniu gminy będą bowiem w długim okresie rzutowały na rozwój w innych sferach (społecznej, czy kulturalnej). W długookresowej perspektywie dostępność pracy będzie też silnie skorelowana z procesami demograficznymi. Zmieni się bowiem w (porównaniu do obecnej) struktura zapotrzebowania na usługi, w tym usługi społeczne i opiekuńcze, na które zapotrzebowanie będzie się zwiększać. Oprócz promocji gospodarczej regionu, także rozwój podmiotów ekonomii społecznej będzie czynnikiem dynamizującym pozytywne zmiany.

5. Infrastruktura i środowisko

Szereg inwestycji w szeroko rozumianą infrastrukturę, jaki został zrealizowany w gminie na przestrzeni ostatnich lat sprawił, że w wielu dziedzinach nastąpiła wyraźna poprawa. Zwiększyła się długość sieci wodociągowych i kanalizacyjnych, poprawił stan dróg, wybudowane zostały chodniki, lampy oświetleniowe, a także oddano do użytku liczne obiekty użyteczności publicznej, w tym infrastruktury oświatowej, czy sportowej. W gminie przygotowane zostały także plany rewitalizacyjne obejmujące część miejscowości, w szczególności:

- Plan odnowy miejscowości Grodzisko Górne na lata 2010-2016,
- Plan odnowy miejscowości Wólka Grodziska na lata 2010-2016,
- Plan odnowy miejscowości Grodzisko Nowe na lata 2013-2020,
- Plan odnowy miejscowości Grodzisko Dolne na lata 2014-2020.

Część inwestycji opisanych w wymienionych dokumentach została już zrealizowana, inne natomiast będą wchodzić w skład działań operacyjnych zaprojektowanych w oparciu o plany i niniejszą strategię. Poniżej przedstawiony został stan infrastruktury w poszczególnych obszarach zadaniowych w odniesieniu do całej gminy.

5.1. Infrastruktura transportowa

Przez teren gminy Grodzisko Dolne nie przebiegają drogi krajowe i wojewódzkie, choć w jej pobliżu znajdują się ważne szlaki komunikacyjne: droga krajowa 77, a także autostrada A4. Wjazd na autostradę zlokalizowany w Gorliczynie znajduje się kilka kilometrów od granic gminy, podobnie trasa 77 biegnie wzdłuż jej granic. Długość dróg powiatowych na terenie gminy wynosi 49,3 km i są to w większości drogi asfaltowe o dobrej nawierzchni. Dodatkowo przez teren gminy przebiega 39 dróg gminnych o łącznej długości 31,5 km, a drugie tyle stanowią drogi dojazdowe, gruntowe, najczęściej utwardzane. Przez gminę Grodzisko Dolne przebiega także linia kolejowa Przeworsk-Rozwadów.

Rysunek 15: Mapa dróg w gminie Grodzisko Dolne (na czerwono zaznaczono przebudowane drogi gminne, na zielono przebudowane drogi powiatowe, źródło: Raport o stanie gminy 2014, UG)

Modernizacja infrastruktury drogowej była jednym z priorytetowych działań gminy w latach 2008-2015. W ich efekcie udało się dokonać takich remontów i napraw, jak m.in.:

- przebudowa drogi gminnej „Bartnicza-Podlesie” (2,5 km),
- przebudowa drogi gminnej „Na Marcinka” w Zmysłówce wraz z oświetleniem (1,3 km),
- remont drogi gminnej „Szkolnej” w Wólce Grodziskiej (1 km),
- remont drogi gminnej Opaleniska-Budy (0,6 km),
- modernizacja dróg dojazdowych do gruntów rolnych na obiektach poscaleniowych w Grodzisku Górnym i Wólce Grodziskiej (22 km),
- budowa chodników w Laszczynach i Wólce Grodziskiej (1,1 km),
- remont kładki pieszo-jezdnej w Chodaczowie,
- przebudowa mostu w Grodzisku Górnym,
- remont drogi powiatowej nr 1268R Kopanie Żołyńskie – Grodzisko Dolne (2 km),
- remont drogi powiatowej nr 1269R Zmysłówka – Grodzisko Dolne (2 km),
- przebudowa drogi powiatowej nr 1259R (6,6 km dróg oraz 2 km chodników),
- przebudowa ciągu dróg powiatowych nr 1270R, 1273R, 1274R, 1570R (łącznie ok. 12 km dróg oraz remont 2 mostów).

Obecny stan dróg gminnych pokazuje poniższa tabela.

Tabela 18: Sieć dróg gminnych w Gminie Grodzisko Dolne. Stan na 31.12.2014 (oprac. wł. na podstawie danych UG)

Wyszczególnienie				Rodzaj nawierzchni		
Lp.	nr drogi	nazwa drogi	dł. km	ulepszona	twarda	gruntowa
1.	104551R	Wólka Grodziska – Gwizdów	0,7	0,7		
2.	104552R	Wólka Grodziska – Za zbiornikiem	0,4	0,4		
3.	104553R	Wólka Grodziska - „Majkuty”	0,7	0,7		
4.	104554R	Zagrody – Grodzisko Górne	0,4	0,4		
5.	104555R	Grodzisko Górne – „Przez wieś”	0,8	0,8		
6.	104556R	Grodzisko Górne – „Za remizą”	0,4	0,4		
7.	104557R	Grodzisko Górne - „Na góry”	1,9	1,9		
8.	104558R	Grodzisko Górne – „Zaborcze”	0,8	0,8		
9.	104559R	Zmysłówka – „Na Marcinka”	1,3	1,3		
10.	104560R	Zmysłówka – „Na Czaje”	1,2	1,2		
11.	104561R	Zmysłówka – „k. Kościoła”	0,5	0,5		
12.	104562R	Podlesie – „Bartnicza”	2,5	2,5		
13.	104563R	Opaleniska – „k sołtysa”	0,4	4,4		
14.	104564R	Opaleniska - „Budy”	0,8	0,8		
15.	104565R	Opaleniska – Na Górkę	0,7	0,35	0,35	
16.	104566R	Grodzisko Miasto – „k. Banku”	0,4	0,4		
17.	104567R	Grodzisko Miasto – „k. Pomnika”	0,2	0,2		
18.	104568R	Grodzisko Miasto – „k. Wojnarskiego”	0,1	0,1		
19.	104569R	Grodzisko Dolne – „Za Poczta”	0,5	0,5		
20.	104570R	Grodzisko Dolne – „Cmentarna”	0,3	0,3		
21.	104571R	Grodzisko Dolne - „Mokrzanka”	2,5	2,5		
22.	104572R	Grodzisko Dolne - „k Rydzika”	0,2	0,2		
23.	104573R	Grodzisko Dolne – „k.Remizy”	0,3	0,3		
24.	104574R	Grodzisko Dolne – „k SKRu”	0,3	0,3		

25.	104575R	Grodzisko Dolne – „k Bartnika”	0,1	0,1		
26.	104576R	Grodzisko Dolne – „Na Górki”	1,3	1,3		
27.	104577R	Grodzisko Dolne – „Zagumnie”	1,5	1,5		
28.	104578R	Grodzisko Dolne – „Czyste”	1,2	1,2		
29.	104579R	Grodzisko Dolne – „Krzaki”	1,3	0,3	1,0	
30.	104580R	Laszczyzny – „Na Jońca”	1,0	1,0		
31.	104581R	Grodzisko Nowe – Dębno „Graniczna”	2,0	2,0		
32.	104582R	Grodzisko Nowe – „Skośna”	0,2	0,2		
33.	104583R	Grodzisko Nowe – „Na Ługi”	1,0	1,0		
34.	104584R	Grodzisko Nowe – „k.Kościola”	0,2	0,2		
35.	104585R	Chodaczów – „Skośna”	0,7	0,7		
36.	104586R	Chodaczów – „Przez wieś”	0,8	0,6	0,2	
37.	104587R	Chodaczów – „Do mostu”	0,6	0,6		
38.	104588R	Wólka Grodziska – Zagumnie kat. „D”	1,1		1,1	
39.	104589R	Wólka Grodziska – Szkolna kat „D”	0,2			0,2
Razem:			31,5	28,65	2,65	0,2

Infrastruktura drogowa, choć stale ulepszana, wciąż wymaga nakładów – zarówno na utrzymanie, jak i remonty dróg gminnych oraz powiatowych. Niezbędne są kolejne inwestycje poprawiające jakość i drożność komunikacji na terenie gminy - w tym polegające na oświetlaniu dróg, budowie chodników i miejsc parkingowych, jak też modernizacji mostów i przepustów.

Konkludując, położenie gminy w bardzo bliskim sąsiedztwie ważnych szlaków komunikacyjnych jest niewątpliwie jej mocnym punktem. Gmina nie tracąc swojego wiejskiego charakteru, jest zarazem dobrze skomunikowana ze światem. Obecność lotniska w Jasionce koło Rzeszowa jest także elementem większego układu komunikacyjnego. W tym kontekście komunikacyjne przewagi gminy mogą być atutem dla osób zamierzających osiedlić się na terenie wiejskim, a zarazem w nieodległym sąsiedztwie miast i ośrodków przemysłu, gdzie znajdują się dobrej jakości drogi i miejsca pracy.

5.2. Wodociągi, kanalizacja, sieć gazownicza i elektryczna

Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o. w Grodzisku Dolnym działa w obecnej formie prawnej od 1 stycznia 2011 r. Jest spółką prawa handlowego powstałą z przekształcenia budżetowego Zakładu Gospodarki Komunalnej przy Urzędzie Gminy w Grodzisku Dolnym. Jedynym współnikiem Spółki jest Gmina Grodzisko Dolne, która objęła wszystkie udziały w kapitale zakładowym Spółki. Przejęła ona mienie zakładu budżetowego oraz prawo użytkowania wieczystego gruntów. Spółka świadczy usługi dla ludności Gminy Grodzisko Dolne w zakresie:

- Zaopatrzenia w wodę (pobór, uzdatnianie i dostarczanie wody).
Teren działania PGK to gmina Grodzisko Dolne, kilkanaście gospodarstw w gminach: Trynca i Leżajsk oraz kilka w gminie Żołyń. Znajdują się tam dwie stacje uzdatniania wody: Grodzisko Górne (pobór wody z 4 studni głębinowych) i Zmysłówka (2 studnie) oraz Kopanie Grabnik (1 studnia). Przedsiębiorstwo eksploatuje ponad 91 km sieci wodociągowych, do których jest podłączonych ponad 2.300 odbiorców wody.
- Odprowadzania ścieków.
W gminie Grodzisko Dolne ścieki odprowadzane są do oczyszczalni ścieków w Grodzisku Dolnym i w Chodaczowie siecią o łącznej długości około 90 km, gdzie po oczyszczeniu ścieki odprowadzane są do cieków wodnych. Do sieci przyłączonych jest około 1.360 gospodarstw domowych. Czynnych jest 26 przepompowni ścieków: 6 w Grodzisku Dolnym, 2 w Górnym, 2 w Wólce Grodziskiej, 16 w Grodzisku Nowym i w Chodaczowie.
- Usługi wywozu ścieków wozem asenizacyjnym ze zbiorników bezodpływowych.
- Budowy przyłączy wodociągowych i kanalizacyjnych i rozbudowy sieci.
- Innych usług komunalnych takich jak: koszenie poboczy dróg i terenów gminnych, obsługa terenu zbiornika „Czyste” w okresie letnim, obsługa targowiska gminnego itp.

W dziedzinie infrastruktury wodociągowej gmina plasuje się na bardzo dobrych miejscach w skali województwa i powiatu. Pod względem odsetka gospodarstw domowych podłączonych do sieci wodociągowej gmina Grodzisko Dolne zajmuje 1 miejsce w powiecie i 12 w całym województwie, W porównaniu z rokiem 2007 długość linii wodociągowej zwiększyła się o 3 km (wzrost o 3,4%), a liczba przyłączy wzrosła o 14, czyli o 6,5%.

Tabela 19: Długość linii wodociągowej w Gminie Grodzisko Dolne . Stan na koniec 2007 i 2014 (oprac. wł. na podst. UG)

Wyszczególnienie	Długość linii (km) 2014	Długość linii (km) 2007	Liczba przyłączy 2014	Liczba przyłączy 2007
Grodzisko Dolne	15,497	13,9	682	654
Grodzisko Górne	12,426	12,0	586	560
Wólka Grodziska	8,295	8,0	225	211
Grodzisko Nowe	7,0	7,0	218	194
Chodaczów	17,18	16,7	171	139
Laszczyny	12,292	12,1	99	93
Zmysłówka	9,7	9,7	162	158
Opaleniska	4,6	4,6	89	87
Podlesie	4,8	4,8	78	73
Razem:	91,79	88,8	2310	2169

Dynamiczny przyrost nastąpił w kwestii dostępu gospodarstw do sieci kanalizacyjnej. W porównaniu z rokiem 2007 długość sieci kanalizacyjnej zwiększyła się o 25,68 km (wzrost aż o 39,4%), a liczba przyłączy wzrosła o 420, czyli o 49,2%. Gmina Grodzisko Dolne zajmuje 3 miejsce w powiecie i 90 w całym województwie.

Tabela 20: Długość sieci kanalizacyjnej w Gminie Grodzisko Dolne . Stan na koniec 2007 i 2014 (oprac. wł. na podst. danych UG)

Wyszczególnienie	Długość linii (km) 2014	Długość linii (km) 2007	Liczba przyłączy 2014	Liczba przyłączy 2007
Grodzisko Dolne	24,00	23,9	408	394
Grodzisko Górne	20,273	20	389	323
Wólka Grodziska	19,914	19,7	163	127
Grodzisko Nowe	12,173	-	167	-
Chodaczów	12,830	-	135	-
Laszczyń	0,09	-	1	-
Zmysłówka	1,50	1,5	10	9
Opaleniska	-	-	-	-
Podlesie	-	-	-	-
Razem:	90,78	65,1	1273	853

Planowane w kolejnych latach inwestycje powinny swoim zasięgiem objąć:

- rozbudowę oczyszczalni w Chodaczowie,
- rozbudowę sieci kanalizacji sanitarnej w miejscowościach gminy,
- dalszą rozbudowę sieci wodociągowej i kanalizacyjnej,
- stopniowe wygaszanie oczyszczalni w Grodzisku Dolnym i przekierowanie ścieków do oczyszczalni w Chodaczowie.

Nieco gorzej wygląda kwestia sieci gazowniczej. Pod względem odsetka gospodarstw domowych podłączonych do sieci gazowniczej gmina Grodzisko Dolne zajmuje 4 miejsce w powiecie i 124 w całym województwie. Dostawy gazu zapewnia Polska Spółka Gazownictwa Sp. z o.o., Oddział w Tarnowie, Zakład w Rzeszowie. System dystrybucji obejmuje większość miejscowości z terenu gminy, z wyjątkiem wsi Laszczyń i Opaleniska. Długość sieci gazowniczej z przyłączami, na koniec roku 2014, wynosi ogółem 98.770 metrów. Na terenie gminy istnieje 1.260 przyłączy gazowych, co ilustruje poniżej zamieszczona tabela.

Tabela 21: Długość sieci gazowniczej w Gminie Grodzisko Dolne. Stan na koniec 2007 i 2014 (oprac. wł. na podst. danych UG)

Miejscowość	Długość sieci z przyłączami (m) 2014	Długość sieci z przyłączami (m) 2007	Ilość przyłączy (szt.) 2014	Ilość przyłączy (szt.) 2007
Grodzisko Dolne	46 680	34 406	576	486
Grodzisko Górne	36 780	25 629	465	408
Wólka Grodziska	14 640	13 141	219	219
Razem:	98 770	73 176	1 260	1 113

Gospodarka cieplna w gminie oparta jest wciąż w dużym stopniu na lokalnych kotłowniach lub indywidualnych urządzeniach grzewczych opalanych przeważnie paliwem stałym (węglowym), niekiedy zaś gazem ziemnym. Ze względu na unowocześnienie infrastruktury elektroenergetycznej i ciepłej gminy konieczne jest rozwijanie nowoczesnych technologii z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii.

Zaopatrzenie w energię elektryczną zapewnia PGE Dystrybucja S.A. oddział Rzeszów. W gminie dostępne są dwa źródła zasilania energią elektryczną gmin powiatu leżajskiego, w tym Gminy Grodzisko Dolne: GPZ zlokalizowane przy ul. Polnej w Leżajsku oraz GPZ „Siedlanka”. Do poszczególnych miejscowości energia doprowadzona jest w systemie napowietrzno-kablowym 15 kV energii oraz poprzez sieć rozdzielczą napowietrzną i podziemną 0,4 kV. Ich stan techniczny oceniany jest jako dobry, podobnie jak stan oświetlenia ulicznego w poszczególnych miejscowościach. Zgodnie z zapewnieniami istnieją rezerwy mocy, w związku z czym w wypadku lokalizacji podmiotu gospodarczego wymagającego zwiększonych dostaw energii elektrycznej istnieje możliwość rozbudowy i zapewnienia odpowiedniego poziomu przesyłu.

5.3. Gospodarka odpadami

W ramach prowadzonej przez gminę polityki w zakresie zbiórki odpadów komunalnych mieszkańcy prowadzą zbiórkę selektywną. Odbiór odpadów od mieszkańców odbywa się raz w miesiącu. Dodatkowo na terenie gminy znajdują się pojemniki na następujące rodzaje odpadów:

- odpady komunalne, zbierane w pojemnikach kontenerowych w miejscach użyteczności publicznej,
- odpady szklane – w 8 pojemnikach typu „dzwon”,
- tekstylia i odzież używana – 9 pojemników,
- przeterminowane leki – w 3 pojemnikach w aptekach z terenu gminy,
- zużyte baterie.

Ponadto trzy razy w roku odbywa się zbiórka odpadów wielkogabarytowych, elektroodpadów, akumulatorów i zużytych opon w wyznaczonych miejscach na terenie gminy.

Podmiotem odbierającym odpady komunalne od właścicieli nieruchomości z terenu gminy Grodzisko Dolne jest Miejski Zakład Komunalny Spółka z o.o. w Leżajsku. Miejscami zagospodarowania zmieszanych odpadów komunalnych, odpadów zielonych oraz pozostałości z sortowania odpadów komunalnych przeznaczonych do składowania przez podmioty odbierające odpady komunalne od właścicieli nieruchomości z terenu gminy Grodzisko Dolne są:

- W przypadku zmieszanych odpadów komunalnych: Sortownia Odpadów Komunalnych w Giedlarowej – prowadzona przez „Stare Miasto – Park” Sp. z o.o.,
- W przypadku pozostałości z sortowania odpadów komunalnych przeznaczonych do składowania: Składowisko odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne w Giedlarowej - prowadzone przez „Stare Miasto – Park” Sp. z o.o.,
- W przypadku odpadów zielonych: Kompostownia osadów i Biokomponentów, ul. Siedlanka Boczna 3, 37-300 Leżajsk – prowadzona przez Miejski Zakład Komunalny Sp. z o.o. w Leżajsku.

Osiągnięty przez Gminę Grodzisko Dolne w 2013 r. poziom recyklingu i przygotowania do ponownego użycia następujących frakcji odpadów komunalnych: papier, metale, tworzywa sztuczne i szkło wyniósł 39,6%. Poziom ograniczenia masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji przekazywanych do składowania wyniósł w roku 2013 44%. Z kolei poziom recyklingu, przygotowania do ponownego użycia i odzysku metodami innymi niż niebezpieczne odpadów budowlanych i rozbiórkowych stanowił 92%.

Gmina prowadzi też rozpoczęty w roku 2010 program zbiórki i usuwania azbestu. Na podstawie inwentaryzacji stwierdzono, że na jej terenie znajduje się 83.236 m² płyt azbestowo-cementowych na 785 obiektach. W okresie trwania projektu usunięto łącznie ponad 136 ton odpadów azbestowych.

Zadaniem gminy na kolejne lata jest zwiększanie stopnia odzysku odpadów recyklingowych, a także poprawa stanu świadomości ekologicznej mieszkańców w dziedzinie zbiórki odpadów i troski o środowisko naturalne. W związku z tym gmina planuje realizację projektu związanego z budową Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów na terenie gminy Grodzisko Dolne.

5.4. Infrastruktura sportowa i rekreacyjna

Jednym z elementów infrastruktury gminnej są obiekty sportowe i rekreacyjne. Boiska sportowe są usytuowane przy szkołach podstawowych. W ostatnich latach oddane zostały do użytku dwa boiska Orlik oraz dwa mini-Orliki i dwa boiska trawiaste. Działają także przyszkolne place zabaw i sale gimnastyczne we wszystkich szkołach. Pomiędzy miejscowościami Grodzisko Górne i Grodzisko Dolne zlokalizowany jest stadion piłkarski klubu LKS Grodziszczanka.

oraz gmina i miasto Sieniawa. W jego ramach powstała sieć ponad 400 km tras do uprawiania Nordic Walking na obszarze 1086 km². W każdej gminie zlokalizowany został przynajmniej jeden taki obiekt – na terenie Gminy Grodzisko Dolne powstały trzy szlaki: trasa zielona (łatwa) – o długości 5,5 km, trasa czerwona (średnio trudna) – 13 km i trasa czarna (trudna) – 16 km. Cała sieć tras w gminie nosi nazwę „Kraina Łowców Reniferów”. W roku 2010 wybudowano szlak turystyczny pieszy pod nazwą Wielkie Grodzisko biegnącego od zbiornika wodnego Czyste (początek Grodziska Dolnego od strony Laszczyń) poprzez Grodzisko Dolne w tym Miasteczko, Grodzisko Górne aż do miejscowości Wólka Grodziska. Wszystkie atrakcje turystyczne wzdłuż planowanego szlaku zostały odpowiednio oznakowane i opisane. Cały szlak ma długość ponad 8 km.

Wśród innych obiektów są także (powstałe dzięki współpracy ze Stowarzyszeniem Rozwoju Wiosek Opaleniska, Podlesie, Zmysłówka) wiatra taneczno-rozrywkowa zlokalizowana w Opaleniskach oraz boisko szkolne trawiaste wraz z trybunami w Wólce Grodzkiej – zbudowane we współpracy ze Stowarzyszeniem Rozwoju Wsi Wólka Grodziska.

5.5. Środowisko

Gmina Grodzisko Dolne położona jest w malowniczym, pagórkowatym terenie przeciętym doliną potoku Leszczyńka. Pod względem geograficznym znajduje się we wschodniej części płaskowyżu Kolbuszowskiego na wysoczyźnie morenowej, którą przecina wspomniana dolina. Wysoczyzna ta jest zbudowana z terenów lessopodobnych. Teren Gminy Grodzisko Dolne charakteryzuje się znacznym potencjałem przyrodniczym. Najbardziej wartościowe krajobrazowo fragmenty gminy zostały włączone do Zmysłowskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu. Najważniejszą jego częścią jest Rezerwat Przyrody „Zmysłówka”, zachowany fragment pierwotnego lasu mieszanego porośnięty modrzewiami, jodłami, grabami, bukami i lipami, jak również dębami o wymiarach pomnikowych. Tutejsze lasy cechuje olbrzymie bogactwo fauny i flory. W runie występują gatunki roślin chronionych i rzadkich na płaskowyżu Kolbuszowskim, a faunę reprezentują m.in. sarny, dziki, zające i bobry. Godne uwagi jest również uroczysko „Górka” stanowiące duże skupisko modrzewia oraz długie morenowe wzgórze usypane przez wiatry zwane „Wałami Chmielnickiego” ze wzniesieniem Księża Góra (216 m n.p.m.). Dodatkowym elementem uatrakcyjniającym krajobraz są liczne zagłębienia polodowcowe, tworzące charakterystyczne oczka wodne. Największym z nich jest zbiornik wodny „Czyste”, położony w sąsiedztwie lasów sosnowych, stanowiący doskonałe miejsce wędkowania i wypoczynku. Zbiornik ten o powierzchni ok. 8,05 ha stanowi miejsce letniego wypoczynku okolicznych mieszkańców. Posiada też korzystne warunki do uprawiania sportów wodnych. W okresie wakacyjnym działa strzeżone kąpielisko oraz park linowy. Zaletą przyrodniczą nie w pełni wykorzystaną są także niezwykle czyste wody głębinowe, będące cennym zasobem naturalnym.

Kwestią mogącą niekorzystnie wpływać na jakość środowiska w gminie jest wspomniany wcześniej niedostatek kanalizacji sanitarnej. Ścieki komunalne i gospodarskie gromadzone są w szambach (często nieszczelnych) lub odprowadzane są bezpośrednio do gruntu lub wód powierzchniowych. Może to wywoływać nadmierne zanieczyszczenie wód

powierzchniowych i podziemnych oraz skażenie gleb. Dotyczy to zwłaszcza zagrożeń występujących w strefach ochrony bezpośredniej i pośredniej ujęć wody. Wyzwaniem dla gminy będzie także redukcja własnych zanieczyszczeń i emisji w ramach tzw. „niskiej emisji” oznaczającej całość emitowanych do powietrza substancji z niewysokich źródeł emisji. Tym samym niezbędne będą działania w zakresie wdrażania rozwiązań z zakresu gospodarki niskoemisyjnej, czyli oparciu się przede wszystkim na efektywności energetycznej, wykorzystaniu odnawialnych źródeł energii i zastosowaniu technologii ograniczających emisję. Termin „gospodarka niskoemisyjna” (*low emission economy*) oznacza bowiem gospodarkę charakteryzującą się przede wszystkim oddzieleniem wzrostu emisji gazów cieplarnianych od wzrostu gospodarczego, głównie poprzez ograniczenie wykorzystania paliw kopalnych. Stosowne rozwiązania w tym zakresie ujęte zostaną w „Planie Gospodarki Niskoemisyjnej Gminy Grodzisko Dolne na lata 2015-2020”.

6. Dziedzictwo kulturowe

Teren gminy Grodzisko Dolne ma długą i udokumentowaną historię osadnictwa. Miejscowa tradycja głosi, że Grodzisko zostało założone przez Bolesława Chrobrego. Grodzisko Dolne wchodziło w skład dóbr przeworsko – jarosławskich. W XVI wieku były one w posiadaniu możnego rodu Leliwitów-Tarnowskich i Jarosławskich. W 1591 roku po bezpotomnej śmierci Hieronima, dziedzica Jarosławia i Przeworska, włości przejął Leliwita – Jan hrabia mąż Zofii Odrowążówny. Następnie ziemie weszły w skład posiadłości Aleksandra Konstantego Ostrogowskiego. Zaś po śmierci Ostrogowskiego posiadłość przypadła jego córce Zofii, żony Stanisława Lubomirskiego - wojewody krakowskiego. W wyniku podziałów rodzinnych Grodzisko należało do linii Lubomirskich – dziedziców klucza przeworskiego. Ostatnim właścicielem z tego rodu był Marcin Lubomirski, który około 1779 roku wyzbył się Grodziska na rzecz Macieja Aleksandra Borzęckiego. W roku 1787 posiadłość należała do Michała Drohojowskiego. Następnie było w posiadaniu rodziny Kollermanów. Na przełomie XIX i XX wieku właścicielką Grodziska Dolnego była Domicela Branhidy.

Grodzisko było dużą stale rozwijającą się osadą. Pod koniec XVI wieku powstała Wólka Grodziska, zaś na początku XVIII wieku pojawia się nazwa „Miasteczko”, kiedy to około roku 1740 osada uzyskała prawa miejskie. Pod koniec XVIII wieku wyodrębniło się Grodzisko Górne, a następnie powstały przysiółki: Krzaki, Podlesie, Zagrody, Chałupki, Zarowie. W miejsce Zarowia z czasem wykształciło się Grodzisko Nowe. Podział wielkiego Grodziska usankcjonowały władze austriackie w roku 1786, kiedy to podzielono go na cztery gromady: Grodzisko Dolne, Miasto, Grodzisko Górne oraz Wólkę Grodziską. W roku 1930 włączono Miasteczko do Grodziska Dolnego. Miasteczko rozplanowano wokół rynku i było zamieszkiwane głównie przez Żydów. W czasie II wojny światowej większość ludności żydowskiej zginęła, a większość domów żydowskich została zniszczona.

Grodzisko było przez wieki ważnym ośrodkiem gospodarczym, szczególnie odkąd w roku 1613 uzyskało prawo do odbywania dwóch targów. W pół wieku później, w roku 1664 Sebastian Lubomirski zatwierdził statut cechu tkackiego, który liczył 40 członków z cechmistrzem na czele. Mieszkańcy byli znani z prężnej działalności społecznej. U schyłku XIX wieku zaczęły powstawać pierwsze koła Ochotniczych Straży Pożarnych, a w roku 1910 utworzona została orkiestra włościańska. Aktywną działalność prowadzili też ludowcy. Lokalne tradycje są wciąż żywe, a pamięć historycznego dziedzictwa powinna stać się przedmiotem szczególnej ochrony. Najżywiej pielęgnowaną tradycją są coroczne zjazdy straży wielkanocnych – tak zwanych „Turków”. Oddziały tych straży swoją nazwę zawdzięczają niezwykle barwnemu umundurowaniu, którego elementy wzorowane były początkowo na strojach tureckich zdobywanych na wojnach. Pierwsze wzmianki o Turkach pochodzą z XVII wieku, a od tego czasu stały się nieodłącznym elementem obchodów Świąt Wielkanocnych na Podkarpaciu. Obecnie w paradach biorą udział oddziały nawet spoza województwa, zaś liczba ich uczestników dochodzi do kilku tysięcy. W 2007 roku w Grodzisku Dolnym z okazji XV Podkarpackiej Parady Straży Wielkanocnych został odsłonięty symboliczny pomnik „Turka” postawiony i dedykowany wszystkim tym, którzy byli i pozostaną wierni tradycji. Jest to jedyny tego typu pomnik w Polsce.

Lista obiektów architektonicznych stanowiących o lokalnym dziedzictwie kulturowym znajduje się poniżej.

Wykopaliska archeologiczne – grodzisko

Wśród obiektów o wartości historycznej na terenie gminy nie ma zabytku, który obecnie cieszyłby się dużym zainteresowaniem turystów. Teren gminy jest jednak obszarem o bogatej historii, której ślady znajdują się w licznych obiektach rozrzuconych po gminie. Potencjał w dziedzinie wykreowania ruchu turystycznego ma niewątpliwie teren dawnego grodziska, będącego wg archeologów (prof. Burszta) najdalej na Wschód położonym siedliskiem Kultury Magdaleńskiej (występującej około 15 tys. lat temu). Wykopaliska na jego terenie trwały w latach 1996-2002. W ich efekcie nastąpiło odsłonięcie powierzchni 2.746 m², odkrycie 243 obiektów i kilkudziesięciu tysięcy zabytków ruchomych będących śladami osadnictwa sprzed ponad kilkunastu tysięcy lat, co należy do rzadkości w skali ogólnopolskiej. Odkopano narzędzia wykonane z krzemienia: drapacze i przekłuwacze służące do obróbki skóry, ryłce służące do obróbki kości i drewna, zbrojnik używany podczas polowań na zwierzynę oraz harpun z rogu renifera. Warunkiem stworzenia atrakcji turystycznej w miejscu grodziska byłoby otoczenie go opieką archeologiczną oraz jego rewitalizacja, w kierunku lokalnego archeoparku we współpracy z innymi podmiotami: zarówno samorządowymi, jak i podmiotami prywatnymi.

Kościół parafialny pw. Św. Barbary

Jednonawowy, murowany kościół parafialny pw. Św. Barbary znajduje się przy głównej drodze w Grodzisku Dolnym. Pierwszy kościół wzmiankowany w 1408 roku był pod opieką benedyktynów. Kolejny drewniany spalili Tatarzy w 1626 roku. Budowę obecnej świątyni rozpoczęto około 1720 roku z inicjatywy proboszcza Sebastiana Zawadzkiego, ukończono w 1777 roku. Kościół był rozbudowywany w latach 1857-1867: przedłużono nawę ku zachodowi, rozbudowano prezbiterium ku wschodowi, po bokach którego dostawiono zakrystie. Przed 1873 rokiem dostawiono dwie kaplice transeptowe, a na początku XX wieku dobudowano kruchtę południową. Kościół cechuje fasada zachodnia trójdzielna, poprzedzona kruchtą i zwieńczona oprofilowanym szczytem z czterema rzeźbami świętych. Na jego osi w architektonicznym obramieniu znajduje się rzeźba św. Barbary. W polach bocznych umieszczone są nisze z rzeźbami św. Piotra i Pawła. Do elewacji bocznych przylegają kwadratowe kaplice, do których od wschodu przylegają zakrystie. Od wschodu budynek posiada zamknięte trójbocznie prezbiterium z łozami kolatorskimi na piętrze. W kalenicy dachu mieści się wieżyczka na sygnaturkę. Wnętrze obiektu pochodzi z przełomu XIX i XX wieku. Znajdują się w nim m.in.:

- drewniany ołtarz główny, wykonany w latach 1897-1900 przez miejscowego rzemieślnika Józefa Malacha,
- obrazy: Święta Rodzina i św. Barbara namalowane przez Władysława Bąkowskiego z Leżajska,
- pięć ołtarzy bocznych, z których jeden w prezbiterium w 1881 roku wykonał Karol Sokalski z Łańcuta,
- ambona z 1902 roku,

- polichromia figuralna wykonana przed 1900 rokiem przez Władysława Bąkowskiego. Obok kościoła znajduje się dzwonnica z 1892 roku i kapliczki ufundowane w latach dwudziestych XX wieku.

Cmentarz żydowski

Znaczący wkład w rozwój ekonomiczny Grodziska Dolnego wniosła mniejszość żydowska, która w XIX wieku liczyła około 1.200 osób. Było to drugie po Leżajsku skupisko Żydów w tym regionie, posiadali tutaj synagogę i kahał. W czasie II wojny światowej Niemcy wywłaszczyli ludność żydowską. Znaczna część uciekła do Rosji, kilkanaście osób „przechowała” miejscowa ludność, a pozostałych (ok. 250 osób) rozstrzelano i pochowano na miejscowym kirkucie. W 2006 roku dla upamiętnienia tego wydarzenia odsłonięto obelisk z tablicą w języku hebrajskim.

Kapliczki przydrożne

Charakterystyczną cechą krajobrazu Grodziska i okolic są pochodzące z XIX i XX wieku liczne zabytkowe kapliczki i krzyże o bardzo interesującej architekturze. Jest ich łącznie ponad pięćdziesiąt. W poszczególnych częściach gminy ufundowano kilkadziesiąt kapliczek, figur i krzyży przydrożnych. W Grodzisku Dolnym obok domu nr 242 stoi murowana kapliczka z figurą Chrystusa Króla ufundowana przez Andrzeja i Annę Czerwonków w 1895 roku. Na szczególną uwagę zasługuje także Czerwona Kapliczka z 1848 roku. W pobliżu kościoła parafialnego wzniesiono kapliczkę w kształcie sterczyny gotyckiej. W Grodzisku Górnym okazale prezentuje się kapliczka ufundowana w 1895 roku, usytuowana przy głównej drodze biegnącej w stronę Biedaczowa. Jest to kapliczka murowana, wykonana z cegły, otynkowana, założona na planie kwadratu, zamknięta trójbocznie, poprzedzona podcieniem. Wewnątrz znajduje się polichromia ludowa przedstawiająca świętych: Katarzynę, Jana Chrzciciela Antoniego i Klarę. W Wólce Grodziskiej wzniesiono podobną kapliczkę ozdobioną ludową polichromią. Z kolei w Grodzisku Dolnym wzniesiono czterokondygnacyjną kapliczkę pw. św. Antoniego.

Drewniane domy

Na terenie gminy zachowało się wiele drewnianych budynków mieszkalnych konstrukcji zrębowej pochodzących z przełomu XIX i XX wieku. Charakteryzują się one ozdobnymi gankami wewnętrznymi. Posiadają ozdobną stolarkę drzwiową i okienną. Poza tym w gminie można spotkać zagrody z rynkiem, w których budynek mieszkalny i gospodarczy stoją względem siebie równolegle, a od ulicy są ogrodzone przepierzeniem z desek.

Ochrona dziedzictwa kulturalnego niematerialnego

Oprócz dziedzictwa materialnego w postaci wymienionych zabytków gmina posiada także bogate tradycje w postaci twórczości ludowej. Ich pielęgnowaniem zajmują się gminne placówki kulturalne i organizacje pozarządowe wspomniane w części poświęconej sferze społecznej. Ośrodek Kultury w Grodzisku Dolnym jest placówką skupiającą wiele zespołów twórczych, wśród których są Orkiestra Dęta o ponadstuletniej tradycji, Zespół Regionalny i Kapela Ludowa „Grodziszczoki”, Zespół Śpiewaczo-Obrzędowy „Leszczyńska”, Zespół

Śpiewaczy „Wiola”, Młodzieżowa Kapela Ludowa, Kwintet Dęty, a także liczne młodzieżowe zespoły muzyczne, taneczne i plastyczne. Do najważniejszych imprez organizowanych na terenie gminy zaliczają się:

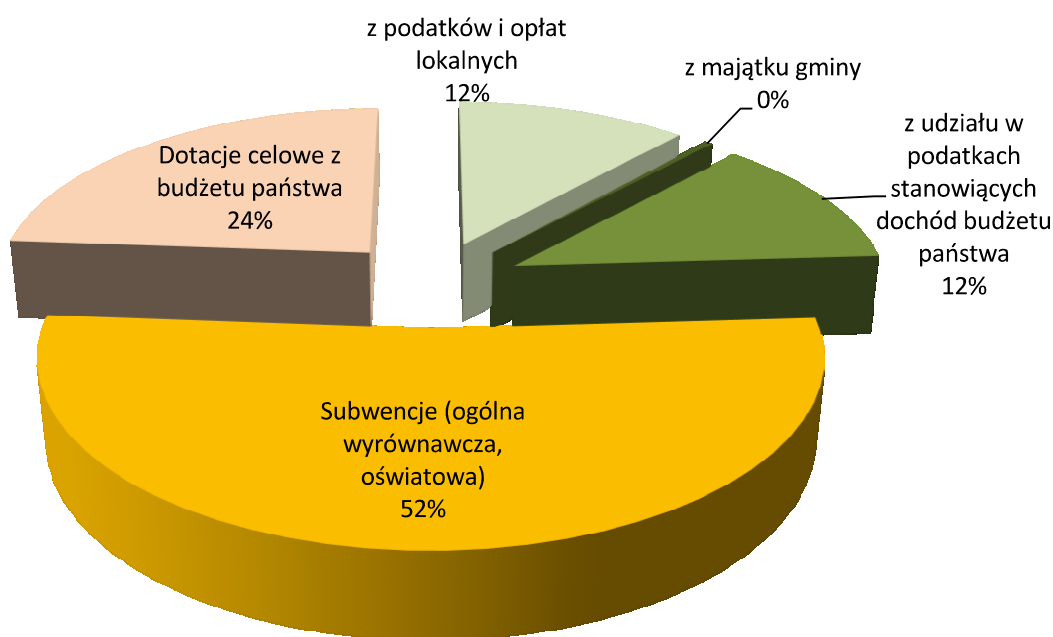
- Ogólnopolska Parada Straży Wielkanocnych „Turki”,
- Dni Grodziska,
- Dożynki gminne,
- Regionalny Kongres Misyjny.

Pomimo opisanej aktywności, wzmocnienie potencjału społecznego w dziedzinie kultury i ochrony dziedzictwa lokalnego będą znajdować się wśród zadań stojących przed gminą w okresie objętym niniejszą strategią. Gmina nie posiada obiektów hotelowych i noclegowych, z wyjątkiem trzech gospodarstw agroturystycznych. Brakuje też spójnej strategii promocji. Nie są wykorzystane w tym celu ani wyroby lokalnego rzemiosła, ani też produkty spożywcze. Wsparcie dla rejestracji oraz produkcji wyrobów regionalnych (oleje, miody i inne wyroby pszczelarskie, pieczywo obrzędowe – korowal weselny, chleb pszenno-żytni razowy, gołąbki z kaszy gryczanej i in.) mogłoby przyczynić się do lepszego wypromowania gminy jako miejsca o bogatej historii, tradycji i kulturze.

7. Finanse gminy

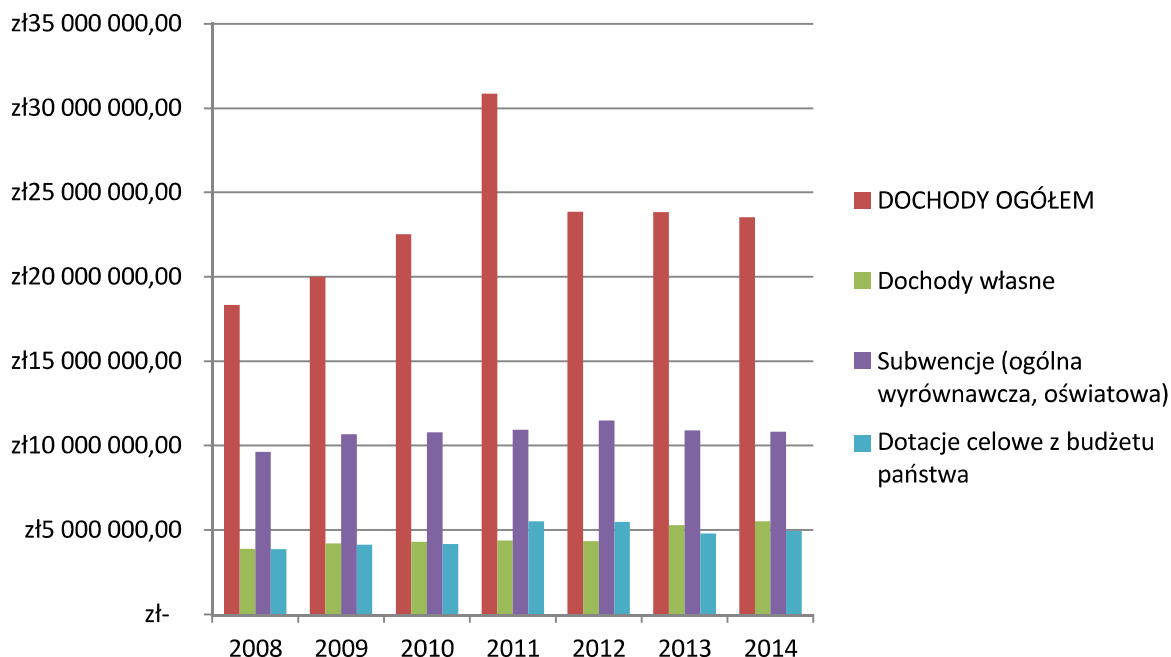
Jako gmina wiejska, o małym uprzemysłowieniu i rozdrobnionej strukturze rolnej, Gmina Grodzisko Dolne nie należy do zamożnych. Liczba zarejestrowanych przedsiębiorstw nie przyczynia się do osiągania dużych dochodów z podatków wpływających do gminnej kasy. Także mieszkańcy gminy nie należą do zamożnych, zatem i podatki od osób fizycznych nie stanowią dużego udziału w dochodach gminy. Dochody własne gminy w roku 2014 wyniosły 5.503.621 zł, co stanowiło poniżej 25% udziału w dochodzie ogółem. Z analizy wynika, że gmina w przeważającej skali korzysta z subwencji i dotacji celowych z budżetu państwa - stanowi to ponad 3/4 wszystkich dochodów. Na przestrzeni lat 2007-2014 proporcja ta nie uległa zmianie. Dochody własne gminy w przeliczeniu na mieszkańca lokowały ją na 5 miejscu w powiecie i 139 w województwie. Gdy chodzi o wydatki gminy były to odpowiednio miejsca: 5 w powiecie i 117 w województwie. Z kolei obsługa długu publicznego (w procentach wydatków ogółem) budżetu gminy, lokowała ją na miejscu drugim w powiecie i osiemnastym w województwie. Indywidualny wskaźnik zadłużenia wynosił 3,06%, przy dopuszczalnej wartości dla gminy ustalonej na poziomie 9,34%.

Rysunek 17: Rozkład dochodów gminy za rok 2014 gminy w ujęciu procentowym (oprac. wł. na podst. danych z UG)

W latach 2008-2014 dochody własne nieznacznie się zwiększały, co pokazuje poniższa grafika.

Rysunek 18: Dochody gminy ogółem w porównaniu do dochodów własnych, dotacji i subwencji w latach 2008-2014 (oprac. wł. na podst. danych z UG)

Ważnym czynnikiem mającym wpływ na kształt finansów gminy była duża absorpcja środków unijnych w omawianym okresie. W perspektywie lat 2007-2014 pozyskane zostały środki o łącznej wartości ponad 34 milionów złotych. Aby móc w pełni skorzystać z przyznanych środków gmina zmuszona była także do korzystania z preferencyjnych kredytów i pożyczek.

Rysunek 19: Wydatki ogółem gminy w tym wydatki inwestycyjne i bieżące w latach 2008-2014 (oprac. wł. na podst. danych z UG)

Tabela 22: Przychody i wydatki gminy w złotych w latach 2008-2014 (oprac. wł. na podstawie danych z UG)

Lp.	Wyszczególnienie	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
1.	DOCHODY OGÓLEM, w tym:	18 337 948,17	19 996 424,79	22 524 780,80	30 860 109,45	23 858 602,16	23 823 113,93	23 533 805,44
1.1	Dochody własne w tym:	3 880 029,34	4 197 822,73	4 298 242,96	4 363 811,49	4 342 095,44	5 277 657,74	5 503 621,14
1.1.1	z podatków i opłat lokalnych	1 443 193,17	1 492 304,94	1 510 915,32	1 704 924,70	1 797 706,10	2 439 074,37	2 412 041,07
1.1.2	z majątku gminy	70 446,93	191 456,45	222 492,36	53 567,33	6 441,67	162 608,87	74 825,79
1.1.3	z udziału w podatkach stanowiących dochód budżetu państwa	1 828 244,00	1 612 777,00	1 603 905,00	1 852 476,00	2 015 238,00	2 327 730,00	2 507 060,00
1.2	Subwencje (ogólna wyrównawcza, oświatowa)	9 631 401,00	10 668 485,00	10 782 897,00	10 926 821,00	11 480 707,00	10 905 228,00	10 816 633,00
1.3	Dotacje celowe z budżetu państwa	3 864 733,23	4 130 013,65	4 167 811,23	5 506 579,88	5 464 200,77	4 790 019,01	4 944 312,90
2.	WYDATKI OGÓLEM, w tym:	18 027 465,47	20 193 444,97	24 727 722,82	33 992 839,82	24 204 195,29	22 036 437,37	25 518 764,22
2.1	wydatki inwestycyjne	3 333 030,55	4 033 232,32	7 211 933,26	15 231 985,06	5 086 297,79	4 041 067,39	6 018 722,73
2.2	wydatki bieżące	14 694 434,92	16 160 212,65	17 515 789,56	18 760 854,76	19 117 897,50	17 995 369,98	19 500 041,49
3.	WYNIK (1-2)	310 482,70	- 197 020,18	- 2 202 942,02	- 3 132 730,37	- 345 593,13	1 786 676,56	- 1 984 958,78

Deficyt finansowany jest wolnymi środkami za lat ubiegłych i preferencyjnymi pożyczkami i kredytami.

Wysokość zadłużenia w gminie na koniec 2014 r. wynosiła 3,8 mln zł, co stanowiło 16% dochodów ogółem. Zadłużenie to związane było z koniecznością pozyskiwania środków na inwestycje. Na zadłużenie gminy składają się następujące kredyty preferencyjne przeznaczone na inwestycje:

- Kredyt w wysokości 700 tys. zł z Banku Gospodarki Żywnościowej z oprocentowaniem 4% przeznaczony na budowę szkoły podstawowej w Wólce Grodzkiej. Do spłaty pozostawało ok. 140 tys. zł, przy całkowitej wartości robót rzędu 4.529 tys. zł. Wartość uzyskanego dofinansowania projektu to 724 tys. zł.
- Kredyt w wysokości 754 tys. zł z Banku Ochrony Środowiska oprocentowany na 3,34% oraz pożyczka w kwocie 2.368 tys. zł oprocentowana na 2% - przeznaczone na budowę oczyszczalni ścieków w Chodaczowie wraz z siecią kanalizacji sanitarnej dla miejscowości Grodzisko Nowe i Chodaczów. Pozostawało do spłaty 2.161 tys. zł. Całkowita wartość robót wynosiła 10.653 tys. zł, a uzyskane dofinansowanie wyniosło 7.323 tys. zł.
- Pożyczka z Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w wysokości 170 tys. zł z oprocentowaniem 3,5% na budowę podłączeń do sieci kanalizacyjnej budynków w Chodaczowie i Grodzisku Nowym o całkowitej wartości robót 650 tys. zł – pozostawała do spłaty 65 tys. zł. Pozyskane dzięki pożyczce dofinansowanie wyniosło 241 tys. zł.
- Kredyt z Banku Ochrony Środowiska w kwocie 500 tys. zł z oprocentowaniem 3,7% przeznaczony na termomodernizację obiektów użyteczności publicznej na terenie Gminy Grodzisko Dolne (Szkoła Podstawowa w Zmysłówce, Zespół Szkół w Grodzisku Górnym, Szkoła Podstawowa w Chodaczowie, Urząd Gminy). Pozostawała do spłaty kwota ok. 500 tys. zł. Wartość robót wyniosła ok. 1.969 tys. zł, a pozyskane dzięki kredytowi dofinansowanie wyniosło to 1. 202 tys. zł.
- Pożyczka w Europejskim Funduszu Rozwoju Wsi Polskiej z oprocentowaniem 3% zaciągnięta na wkład gminy w realizację zadania „Przebudowa drogi powiatowej Grodzisko Górne – Giedlarowa” o wartości całkowitej 5.912 tys. zł. Powiat wraz z Gminą Grodzisko Dolne wraz z Gminą Leżajsk i powiatem leżajskim pozyskały dofinansowanie w wysokości 2.956 tys. zł.

Wysokość nakładów inwestycyjnych nie tylko lokowała Gminę Grodzisko Dolne w czołówce gmin najlepiej pozyskujących środki unijne, ale też pozwoliła znacząco poprawić lokalną infrastrukturę techniczną i społeczną. Wyzwaniem na kolejne lata będzie stałe zwiększanie dochodów własnych jednostki, poprzez stymulowanie rozwoju przedsiębiorczości oraz wzrost zamożności mieszkańców. Konieczne będzie również dalsze rozwijanie infrastruktury technicznej i społecznej, jak też utrzymanie posiadanych obiektów w należytym stanie.

II. CZĘŚĆ PROGRAMUJĄCO - STRATEGICZNA

1. Analiza problemów

Jednym z elementów analizy problemów dokonanych na potrzeby niniejszej strategii jest analiza SWOT w odniesieniu do kluczowych obszarów strategii. Analiza została dokonana w oparciu o szereg spotkań wśród których znalazły się:

- ankieta publiczna w ramach programu PAS w latach 2012-2014,
- spotkania robocze z kadrami kierowniczą Urzędu Gminy Grodzisko Dolne,
- spotkania z mieszkańcami w formule RADAR,
- spotkanie z przedstawicielami organizacji pozarządowych w formule warsztatu strategicznego,
- spotkania z przedstawicielami środowiska organizacji pozarządowych oraz Urzędu Gminy w formule debat.

1.1. Diagnoza PAS

W analizie problemów wykorzystane zostały wyniki badań ankietowych prowadzonych w latach 2012-2014 w ramach projektu „Program Aktywności Samorządowej PAS – innowacyjne narzędzie uspołecznionego procesu monitorowania usług publicznych”. Celem badania było rozpoznanie opinii, przekonań i odczuć mieszkańców oraz pracowników administracji samorządowej na temat jakości życia i jakości zarządzania w Gminie Grodzisko Dolne. Corocznie przeprowadzono 200 ankiet dotyczących jakości życia mieszkańców Gminy oraz 17 ankiet dotyczących jakości zarządzania w Urzędzie Gminy. Ostatnie badanie miało miejsce w okresie: kwiecień – maj 2014 roku, poprzednie w latach 2012 i 2013. Zastosowano w nim metodę badań ankietowych, w której wykorzystano dwa kwestionariusze dla dwóch grup respondentów: mieszkańców i urzędników. Każdy kwestionariusz zawierał zestaw pytań dotyczących piętnastu obszarów jakości życia/zarządzania, do których należały:

- Wolny rynek
- Praca
- Bezpieczeństwo
- Zdrowie
- Kultura
- Środowisko
- Demokracja
- Edukacja
- Transport i komunikacja
- Dostęp do usług i sieci handlowej
- Dostęp do infrastruktury sportowej
- Wsparcie społeczne
- Dobrobyt

- Mieszkalnictwo
- Jakość administracji

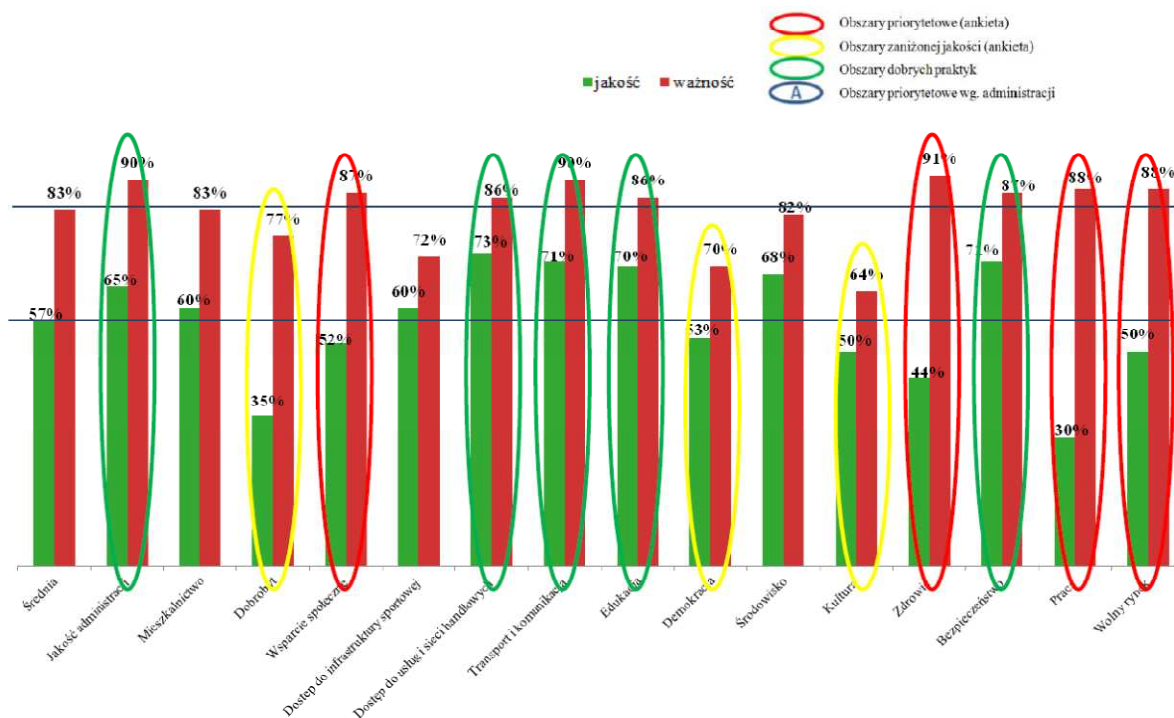
W badaniu zastosowano celowy dobór osób do próby, uwzględniający różne kryteria w zależności od grupy respondentów. W przypadku ankiety „jakość życia” do badania wybrano mieszkańców, w taki sposób aby próba badawcza była zróżnicowana pod względem: wieku, płci, wykształcenia i rodzaju wykonywanego zawodu. W ankiecie „jakość zarządzania” wzięli udział pracownicy administracji samorządowej zajmujący różne stanowiska w hierarchii organizacyjnej danej jednostki.

Kwestionariusz ankiety składał się z kilkudziesięciu pytań w formie zdań twierdzących, które dotyczyły jakości życia mieszkańców danej miejscowości. Do każdego pytania należało się odnieść, wskazując czy jest ono prawdziwe, czy nieprawdziwe oraz czy aspekt, którego dotyczy jest ważny, czy nieważny z punktu widzenia respondenta. Takie podejście pozwoliło zidentyfikować, które obszary dotyczące jakości życia w danej miejscowości, wymagają poprawy oraz spriorytetyzować, które z tych obszarów są najważniejsze dla mieszkańców i wymagają poprawy w pierwszej kolejności. Interpretacja wyników badania została oparta o analizę średnich wyników uzyskanych dla każdego z obszarów jakości życia. Na tej podstawie wyodrębniono trzy grupy obszarów:

- **Obszary priorytetowe** (oznaczone kolorem czerwonym) – obszary, w których jakość badanych zagadnień jest najniższa, a ich ważność znajduje się na najwyższym poziomie. Wymagają one interwencji w pierwszej kolejności.
- **Obszary o zaniżonej jakości** (oznaczone kolorem żółtym) – obszary, których jakość została oceniona na niskim poziomie, jednak nie są one zbyt ważne dla respondentów, w związku z tym interwencja może być odwleczona w czasie.
- **Obszary „dobrych praktyk”** (oznaczone kolorem zielonym) – obszary, które zostały ocenione wysoko, zarówno pod względem jakości jak i ważności. Mogą one stanowić punkt odniesienia w procesie planowania i osiągnięcia zakładanych celów dla innych obszarów.

Wykorzystanie odrębnych kolorów, dla każdej z wymienionych grup obszarów, ma służyć lepszemu zobrazowaniu wyników badania. Zarówno na wykresach, jak i w tabelach, zostały w ten sposób oznaczone obszary spełniające kryteria przynależności do powyższych grup. W tabelach dodatkowo podano wartości procentowe średnich wyników dla każdego z obszarów w układzie ważność/jakość.

Rysunek 20: Wynik ankiety jakości życia wg mieszkańców za rok 2014 (źródło: strona internetowa projektu PAS)

Według mieszkańców Gminy Grodzisko Dolne:

1. Do obszarów priorytetowych należą:

- Praca
- Zdrowie
- Wolny rynek
- Wsparcie społeczne

2. Do obszarów zaniżonej jakości należą:

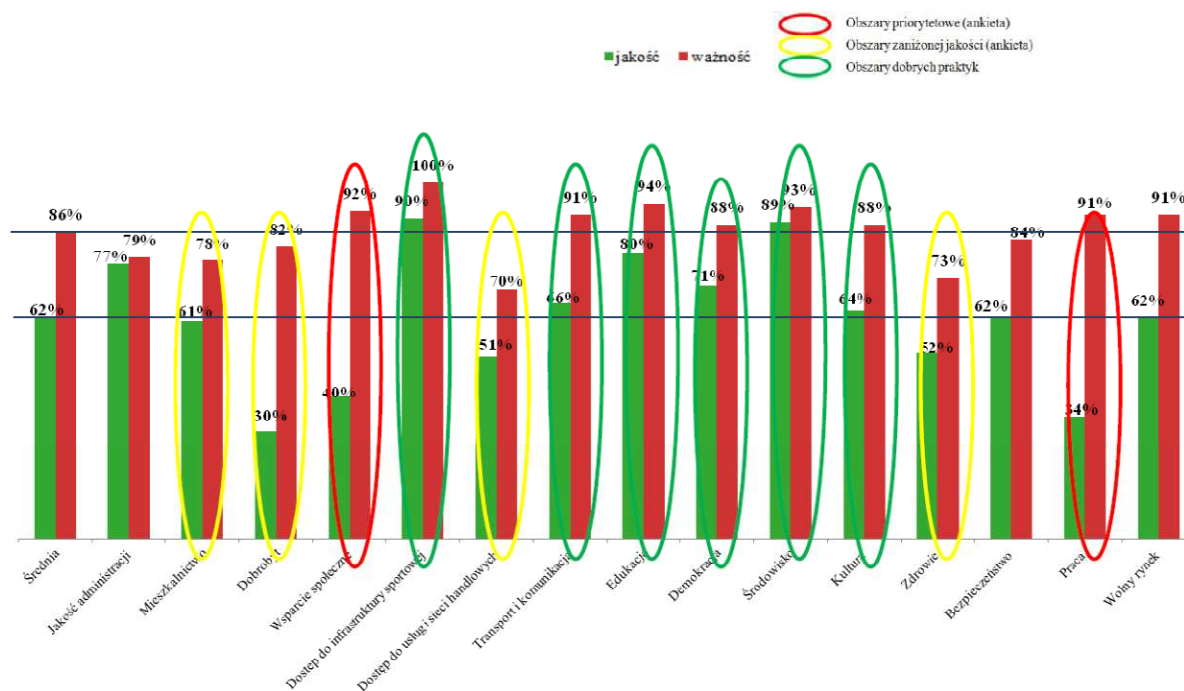
- Dobrobyt
- Kultura
- Demokracja

3. Do obszarów „dobrych praktyk” należą:

- Dostęp do usług i sieci handlowych
- Bezpieczeństwo
- Transport i komunikacja

W ocenie mieszkańców kluczowymi obszarami wymagającymi naprawy były „praca”, „zdrowie”, „wolny rynek” oraz „wsparcie społeczne”. Z kolei za dobrze funkcjonujące uznane zostały „bezpieczeństwo”, „dostęp do usług i sieci handlowych”, „transport i komunikacja”.

Rysunek 21: Wynik ankiety jakości życia wg urzędników za rok 2014 (źródło: strona internetowa projektu PAS)

Według pracowników Urzędu Gminy Grodzisko:

1. Do obszarów priorytetowych należą:

- Praca
- Wsparcie społeczne

2. Do obszarów zaniżonej jakości należą:

- Dobrobyt
- Dostęp do usług i sieci handlowych
- Zdrowie
- Mieszkalnictwo

3. Do obszarów „dobrych praktyk” należą:

- Dostęp do infrastruktury sportowej
- Środowisko
- Edukacja
- Demokracja
- Kultura

Ocena dokonana przez urzędników jest podobna do oceny mieszkańców w odniesieniu do obszarów krytycznych - wymagających natychmiastowej interwencji. Z drugiej strony pracownicy samorządu dostrzegają więcej obszarów dobrych praktyk (pięć przypadków) i nie pokrywają się one z ocenami mieszkańców. Diagnozę obu grup ankietowanych należy traktować jako komplementarną względem siebie.

Tabela 23: Porównanie wyników badania jakości życia w latach 2012-2014 w gminie Grodzisko Dolne (źródło: strona internetowa projektu PAS)

OBSZARY JAKOŚCI ŻYCIA/ZARZĄDZANIA	wyniki ankiety "jakość życia"								
	2012 r.			2013 r.			2014 r.		
	obszary priorytetowe	niska jakość	dobrze praktyki	obszary priorytetowe	niska jakość	dobrze praktyki	obszary priorytetowe	niska jakość	dobrze praktyki
WOLNY RYNEK	50/87						50/88		
PRACA	29/92			27/91			30/88		
BEZPIECZEŃSTWO			70/90			61/93			71/87
ZDROWIE	35/92			33/90			44/91		
KULTURA		48/71			39/74			50/64	
ŚRODOWISKO			70/91						
DEMOKRACJA		45/76			42/80			53/70	
EDUKACJA			66/87						70/86
TRANSPORT I KOMUNIKACJA			65/92			61/93			71/90
DOSTĘP DO USŁUGI HANDLOWEJ			77/92			70/89			73/86
DOSTĘP DO INFRASTRUKTURY SPORTOWEJ									
WSPARCIE SPOŁECZNE	41/78			31/93			52/87		
DOBRBYT	38/88				29/87			35/77	
MIESZKAŁNICTWO									
JAKOŚĆ ADMINISTRACJI						58/91			65/90

Porównanie wyników ankiety badania jakości życia w gminie Grodzisko Dolne przeprowadzonej w latach: 2012, 2013, 2014 pokazuje, że na przestrzeni 3 lat mieszkańcy wysoko oceniali takie elementy jak: „transport i komunikacja”, „bezpieczeństwo” oraz „dostęp do usług i sieci handlowych”. Dobrze oceniana (w latach 2013-2014) była „jakość administracji”, a w latach 2012 i 2014 także „edukacja”. Obszarami wymagającymi interwencji pozostają z kolei „praca”, „zdrowie” i „wsparcie społeczne”, w latach 2012 i 2014 „wolny rynek”, a w roku 2012 „dobrobyt”. Zarysowane, w ten sposób, przez mieszkańców gminy zagadnienia stały się podstawą do dalszej analizy oraz podjęcia działań ukierunkowanych na poprawę jakości ich funkcjonowania. Inne kwestie zgłaszane przez mieszkańców miały miejsce w trakcie spotkań warsztatowych i roboczych, a także konsultacyjnych. Wszystkie sugestie mieszkańców i urzędników zostały uwzględnione w poniższej analizie SWOT.

1.2. Analiza SWOT

Przedstawiona poniżej analiza odnosi się do mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń w kluczowych obszarach opisanych w części pierwszej strategii oraz uwzględnionych w poprzednim podrozdziale poświęconym analizie problemów, dokonanej przez samych interesariuszy – mieszkańców gminy, przedsiębiorców, przedstawicieli organizacji pozarządowych. W powiązaniu z analizą ekspercką sformułowana została poniższa tabela stanowiąca podsumowanie kwestii uznanych za istotne w trzech kluczowych obszarach strategii, tj. sferze społeczno-ekonomicznej, infrastrukturalnej i kulturowo-przyrodniczej.

Tabela 24: Analiza SWOT gminy Grodzisko Dolne (oprac. wł.)

SFERA SPOŁECZNO-EKONOMICZNA	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> • Duży odsetek ludzi młodych i w pełni aktywności zawodowej w ogólnej liczbie ludności • Dobry stan placówek szkolnych i infrastruktury edukacyjnej • Wybitne osiągnięcia uczniów – laureatów konkursów z dziedziny robotyki • Funkcjonująca pracownia robotyki • Aktywność organizacji pozarządowych w sferze oświatowej (4 szkoły podstawowe wraz z oddziałami przedszkolnymi prowadzone przez lokalne stowarzyszenia) • Aktywność organizacji pozarządowych w sferze wsparcia społecznego (ORW) • Wdrożone standardy współpracy gminy z organizacjami pozarządowymi • Dobrze rozwinięta sieć Ochotniczych Straży Pożarnych i duża aktywność ich członków • Dostępność lokali wykorzystywanych na cele aktywizacji społecznej (świetlic, klubów seniora, miejsc spotkań itp.) • Działające w gminie kluby seniorów • Istnienie „Gminnego programu rozwiązywania problemów społecznych” • Relatywnie mniejsza stopa bezrobocia rejestrowanego w porównaniu z powiatem i województwem 	<ul style="list-style-type: none"> • Niskie wyniki egzaminów końcowych klas VI i gimnazjalnych • Niska dzietność wśród mieszkańców gminy i utrzymujący się od lat ujemny przyrost naturalny • Więcej zameldowanych niż faktycznie mieszkających (wg porównania z deklaracjami z umów ws. odbioru śmieci) • Mała różnorodność działań sektora NGO • Brak ośrodka wsparcia dla organizacji pozarządowych (rolę tę pełnią często pracownicy UG) • Zwiększające się nakłady na pomoc społeczną • Niski wskaźnik liczby podmiotów prowadzących działalność gospodarczą w przeliczeniu na tysiąc mieszkańców • Liczna grupa długotrwale bezrobotnych • Bezrobocie wśród ludzi młodych • Brak działających spółdzielni socjalnych • Brak instytucji wspierających przetwórstwo lokalne • Brak instytucji otoczenia biznesu wspierających lokalnych przedsiębiorców • Rozdrobnienie gospodarstw i działek rolnych • Niskie kwalifikacje części rolników i przedsiębiorców

	<ul style="list-style-type: none"> Niskie dochody w przeliczeniu na mieszkańca Wielu mieszkańców utrzymujących się z niezarobkowych źródeł utrzymania Brak wydzielonych i uzbrojonych terenów pod inwestycje przemysłowo-usługowe Niski udział dochodów własnych w dochodach gminy
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> Udział gminy w Lokalnej Grupie Działania Uczestnictwo gminy w Euroregionie Karpaty Obecność w okolicy zakładów w branży przetwórstwa spożywczego Perspektywa finansowania przedsięwzięć z zakresu wsparcia społecznego z funduszy unijnych Rozwój specjalistycznych gospodarstw rolnych produkujących na potrzeby lokalne Scalanie gruntów szansą na rozwój rolnictwa Możliwość sprzedaży wyrobów przetwórstwa rolniczego przez małe gospodarstwa bez konieczności rejestracji działalności gospodarczej Narzędzia monitorowania jakości zarządzania w gminie umożliwiające efektywniejsze zarządzanie Realizacja wspólnych projektów w różnych formach partnerstwa (np. w ramach LGD, partnerstwa projektowego z NGO i in.) jako szansa na rozwiązywanie problemów w szerszym, ponadgminnym kontekście Możliwość skorzystania z programów wsparcia dla seniorów (Senior Plus, Wigor) Pozytywne oddziaływanie terenów „Doliny lotniczej” pod warunkiem jej rozwoju w sferze społecznej i ekonomicznej (jako miejsca pracy dla wielu mieszkańców gminy) Obecność Specjalnej Strefy Ekonomicznej oraz Parku Przemysłowego w Leżajsku pod warunkiem jej rozwoju Szansa na rozwój branży magazynowej z racji bliskości autostrady A4 Szansa na wspólne działania wraz innym samorządami gminnymi i powiatem Leżajskim w zakresie rozwoju lokalnego rynku pracy 	<ul style="list-style-type: none"> Duży wskaźnik bezrobocia w całym regionie (powiat i województwo) Stagnacja gospodarcza regionu Starzenie się społeczeństwa w konsekwencji małej liczby urodzin Spadająca liczba uczniów w szkołach Rosnąca liczba osób niepełnosprawnych i wymagających opieki Coraz więcej osób starszych pozostających bez opieki Emigracja wśród ludzi młodych i w sile wieku Problem tzw. „eurosierot” Zagrożenie wykluczeniem społecznym dla grup defaworyzowanych Zagrożenie patologiami i uzależnieniami wśród młodzieży (alkoholizm, narkomania, uzależnienie od internetu, niska aktywność fizyczna itp.) Pogarszający się dostęp do specjalistycznej opieki medycznej Coraz wyższe koszty pomocy społecznej Coraz wyższe nakłady na edukację przy zmniejszającej się subwencji oświatowej Zmniejszanie poziomu dofinansowania ze źródeł zewnętrznych dla inwestycji gminnych oraz na utrzymanie istniejących obiektów Dalsza deindustrializacja regionu Wzrost wydatków na Domy Pomocy Społecznej (rocznie ok. 270 tys. zł, do niedawna ok. 200 tys.) Ryzyko upadku działających w okolicy zakładów z branży przetwórstwa spożywczych

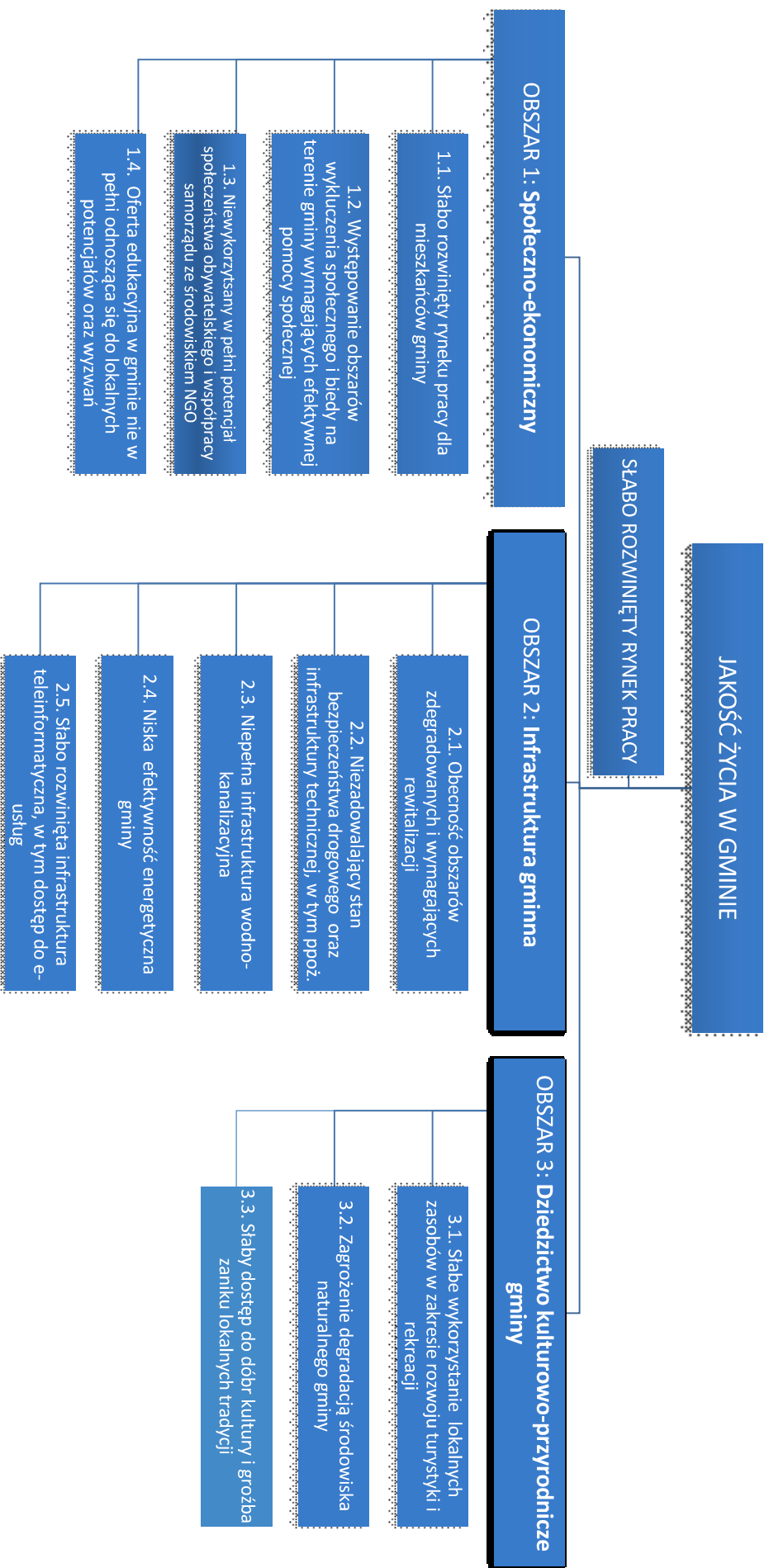
	<ul style="list-style-type: none"> • Problem ze zbytem produktów rolnych
SFERA INFRASTRUKTURY	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> • Gmina jest lokalnym liderem w pozyskiwaniu środków na inwestycje • Dobra infrastruktura sportowa w postaci boisk oraz sal gimnastycznych • Obecność ścieżek rowerowych oraz szlaku Nordic Walking • Doinwestowane szkoły, odnowione i wyposażone w sprzęt komputerowy i pomoce naukowe • Istnienie planów rewitalizacji określających kierunki rozwoju dla czterech miejscowości z terenu gminy • Istnienie dwóch terenów inwestycyjnych • Zagospodarowany zalew „Czyste” z możliwością jego dalszego rozwoju 	<ul style="list-style-type: none"> • Brak planu zagospodarowania przestrzennego dla terenu gminy • Brak Regionalnego Obszaru Funkcjonalnego obejmującego teren gminy • Rozproszenie gruntów • Konieczność budowy nowych dróg gminnych z nawierzchnią asfaltową • Brak oświetlenia na dużej części dróg gminnych i powiatowych • Zaniedbana część ścieżek rowerowych i oznaczeń • Ścieżki rowerowe nie są włączone w Szlak Rowerowy Polski Wschodniej • Niska efektywność energetyczna gminy • Niewystarczająca w stosunku do potrzeb sieć kanalizacyjna • Niewystarczająca liczba przydomowych oczyszczalni ścieków • Sieć gazownicza nie jest doprowadzona do wszystkich domostw • Brak wystarczającej liczby miejsc parkingowych • Niedostosowanie obiektów użyteczności publicznej do potrzeb osób niepełnosprawnych • Brak wystarczającej liczby miejsc do czynnego uprawiania sportu i rekreacji
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • Położenie w pobliżu ważnych szlaków komunikacyjnych (A4 i droga 77) • Możliwość pozyskiwania środków na inwestycje infrastrukturalne • Możliwość tworzenia projektów o większej skali oddziaływania dzięki współpracy z innymi samorządami • Możliwość finansowania zewnętrznego projektów z Zakresu Odnawialnych Źródeł Energii (OZE) • Zainteresowanie mieszkańców projektami 	<ul style="list-style-type: none"> • Ryzyko braku porozumienia z innymi samorządami w dziedzinie realizacji wspólnych przedsięwzięć infrastrukturalnych • Ryzyko degradacji walorów krajobrazowych i przyrodniczych wskutek zanieczyszczenia środowiska • Rosnąca emisja ze strony domowych instalacji grzewczych • Wysokie koszty inwestycji gminnych • Rosnące koszty utrzymania obiektów gminnych

<p>z zakresu OZE</p> <ul style="list-style-type: none"> Rozwój internetu szerokopasmowego jako szansa na rozwój lokalnych przedsiębiorców działających w branży IT 	<ul style="list-style-type: none"> Zmniejszenie możliwości finansowania inwestycji ze środków unijnych po roku 2020 Ograniczenia w lokowaniu inwestycji (obszar chronionego krajobrazu)
SFERA KULTUROWO-PRZYRODNICZA	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> Wielowiekowa historia Grodziska i Ziemi Grodziskiej Istnienie obiektów i placówek kulturalnych oraz stowarzyszeń stymulujących rozwój kulturalny Długie tradycje miejscowych zespołów artystycznych kultywujących lokalne zwyczaje Liczne imprezy kulturalne organizowane w gminie Zmysłowski Obszar Chronionego Krajobrazu jako teren nieskażonej przyrody Zalew „Czyste” i kąpielisko, polodowcowe oczka wodne jako atrakcja przyrodnicza Obecność obiektów zabytkowych i dziedzictwa kulturowego na terenie gminy Czystość środowiska naturalnego Dobrej jakości wody głębinowe Tradycje kulturalne rozpoznawalne w skali ponadaregionalnej (straże wielkanocne – Turki) Istnienie tradycji produktów lokalnych spożywczych 	<ul style="list-style-type: none"> Mała liczba obiektów noclegowych i agroturystycznych Brak strategii promocji gminy w dziedzinie kultury i dziedzictwa lokalnego i przyrodniczego Brak instytucjonalnej współpracy z innymi samorządami w dziedzinie wspólnego promowania lokalnych walorów przyrodniczo-kulturowych Brak obiektu zabytkowego lub atrakcji przyrodniczej generującej obecnie duży ruch turystyczny Najmocniejsza wizerunkowo tradycja Turków obecna jest jedynie sezonowo (Wielkanoc) Mała liczba zarejestrowanych i wypromowanych lokalnych produktów spożywczych Brak rozbudowanej infrastruktury rekreacyjno-turystycznej nad zbiornikiem Czyste
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> Wykorzystanie potencjału dawnego Grodziska w formule archeoparku, jako miejsca atrakcyjnego turystycznie oraz ogniskującego lokalne inicjatywy turystyczne Rozwój produktów regionalnych jako szansa na promocję gminy Szansa na wspólne promowanie turystyki w regionie wraz okolicznymi gminami (w tym miastem Leżajsk oraz powiatem) – włączenie gminy w Szlak Kulturowy Ziemi Leżajskiej i Grodziskiej Promocja gminy przy współpracy z osobami, które z niej wyemigrowały 	<ul style="list-style-type: none"> Brak porozumienia z innymi samorządami w dziedzinie wspólnej promocji lokalnej Brak środków na samodzielną realizację większych projektów (np. archeoparku) Dalsza dewastacja obiektów o wartości historycznej Zanieczyszczenie środowiska wskutek emisji gazów i spalin przez instalacje ciepłownicze oraz pojazdy Wysokie nakłady wymagane na rewitalizację obiektów oraz miejsc przyrody

<ul style="list-style-type: none">• Promowanie lokalnego dziedzictwa w ramach LGD oraz Euroregionu Karpaty• Odwołanie do tradycji wielokulturowości regionu• Zalew „Czyste” jako załączek turystyki i rekreacji w skali lokalnej	
--	--

Powyzsza analiza posluzyla do sformulowania ponizszej hierarchii problemow. Te z kolei przyczynily sie do stworzenia misji i wizji rozwoju gminy, a takze okreslenia celow strategii.

Rysunek 22: Hierarchia problemów w Gminie Grodzisko Dolne w podziale na obszary (oprac. wł.)

Analiza problemów stwierdzonych zarówno przez mieszkańców gminy, jak też i przez uczestników warsztatów strategicznych pokazuje, że kluczowym problemem dla mieszkańców jest kwestia dostępności do rynku pracy. Kluczowe obszary, jak też zhierarchizowane problemy w ich ramach zogniskowane są wokół tego zagadnienia. Można zatem uznać, że nadrzędnym celem strategii jest poprawa funkcjonowania lokalnego rynku pracy, rzutująca na pozostałe obszary. W związku z powyższym w każdym ze zidentyfikowanych obszarów zaplanowane zostały cele, których realizacja przyczyni się do poprawy dostępności miejsc pracy dla mieszkańców gminy. I tak działania w ramach sfery społeczno-gospodarczej przyczynią się do:

- podniesienia kompetencji lokalnych przedsiębiorców i rolników
- aktywizacji zawodowej osób wykluczonych
- powstania Lokalnego Obszaru Inwestycyjnego
- rozwoju nowych przedsiębiorstw na terenie Lokalnego Obszaru Inwestycyjnego
- poprawę szans edukacyjnych dzieci i młodzieży a w konsekwencji ich przyszłego startu na rynku pracy
- tworzenia nowych miejsc pracy w sektorze ekonomii społecznej
- powstawania miejsc pracy w sferze pomocy społecznej i wsparcia osób potrzebujących

Z kolei dzięki realizacji celów z obszaru infrastruktury nastąpią pozytywne zmiany w zakresie:

- poprawa warunków do inwestowania
- poprawa jakości układu transportowego powodująca wzrost atrakcyjności inwestycyjnej obszarów
- poprawa efektywności energetycznej gminy, a w konsekwencji niższy koszt prowadzenia działalności gospodarczej

Natomiast w odniesieniu do celów zaplanowanych w obszarze ochrony dziedzictwa kulturowo-przyrodniczego, ich realizacja przyczyni się do:

- utworzenia nowych miejsc pracy w branżach skupionych wokół turystyki, rekreacji oraz pielęgnowania lokalnego dziedzictwa

Szczegółowe uzasadnienia celów przypisanych stwierdzonym problemom znajdują się w dalszej części opracowania, w rozdziale poświęconym celom strategicznym.

2. Misja i wizja

2.1. Misja gminy

Misją gminy Grodzisko Dolne jest zapewnienie wysokiej jakości życia na atrakcyjnym kulturowo i przyrodniczo terenie o rozwiniętej sferze aktywności społecznej, nowoczesnej ofercie edukacyjnej i wyposażonym w dobrą infrastrukturę zapewniającą komfort mieszkańcom, w szczególności poprzez poprawę dostępu do rynku pracy

2.2. Wizja gminy

Wizja rozwoju gminy Grodzisko Dolne w perspektywie kolejnych lat obejmuje kluczowe obszary, w jakich zajdą pozytywne przemiany.

W sferze społeczno-ekonomicznej będą to:

- Lepsze zaspokajanie lokalnych potrzeb dzięki wysokim standardom jakości współpracy samorządu i mieszkańców oraz aktywności organizacji pozarządowych działających na terenie gminy,
- Współpraca z innymi samorządami oraz współpraca międzysektorowa na rzecz ograniczania rozmiarów wykluczenia społecznego oraz aktywizacji zawodowej grup i osób defaworyzowanych, w tym poprzez działalność Ośrodków Aktywności Zawodowej, spółdzielni socjalnych, inkubatorów, itp.
- Sprawnie funkcjonujący system doradztwa dla osób prowadzących działalność gospodarczą oraz działalność rolniczą w formule Instytucji Otoczenia Biznesu oraz Ośrodków Doradztwa Rolnego wspieranych przez lokalne samorządy – gminy i powiatu,
- Nowoczesna oferta edukacyjna na szczeblu szkół podstawowych i gimnazjalnych, zapewniająca uczniom zindywidualizowane podejście do procesu nauczania, ocenę ich predyspozycji oraz wskazanie potencjalnych możliwości dalszego kształcenia w dziedzinach, w których wykazują największe uzdolnienia,
- Aktywność Regionalnego Centrum Robotyki Szkolnej, będącego młodzieżowym inkubatorem idei i pomysłów w sferze innowacji, jako miejsca przyciągającego uzdolnionych technicznie i informatycznie uczniów z regionu,

- Rozbudowana sfera wysokiej jakości usług społecznych świadczonych na terenie gminy, w tym także troska o najsłabszych i wymagających opieki,
- Poczucie bezpieczeństwa i zadowolenia z warunków życia w gminie.

W sferze infrastruktury będą to:

- Sprawny i bezpieczny układ drogowy umożliwiający wygodne przemieszczanie się mieszkańców pomiędzy miejscowościami z terenu gminy, a także między gminą i głównymi trasami o randze ponadlokalnej,
- Pełna infrastruktura wodno-kanalizacyjna na terenie gminy obejmująca wszystkie miejscowości,
- Rozwinięta oraz efektywna energetycznie infrastruktura gospodarki niskoemisyjnej, wykorzystująca naturalną energię pochodzącą ze źródeł odnawialnych optymalnych dla gminy ze względu na jej uwarunkowania geograficzno-klimatyczne,
- Rozwinięta infrastruktura obiektów sportowo-rekreacyjnych oraz placówek kulturalnych, dająca mieszkańcom szereg możliwości atrakcyjnego spędzania czasu, rozwijania swoich pasji i zainteresowań,
- Efektywna i przyjazna użytkownikom infrastruktura internetowa służąca mieszkańcom oraz rozwój e-usług świadczonych przez samorząd i jednostki mu podległe.

W sferze dziedzictwa kulturowo-przyrodniczego będą to:

- Rozpoznawalna oferta gminy Grodzisko Dolne, w nowatorski sposób eksponująca walory przyrodnicze, tradycje historyczne oraz lokalne produkty promowana w powiązaniu z walorami kulturowo-przyrodniczymi Ziemi Leżajskiej,
- Kompleksowo zrewitalizowane tereny gminy oraz odnowione obiekty o wartości historycznej oraz rekreacyjnej, z zalewem Czyste, będącym ważnym centrum aktywności generującym zainteresowanie mieszkańców i turystów,
- Skutecznie chronione środowisko naturalne i wysoka świadomość ekologiczna mieszkańców dbających o najbliższe otoczenie i przestrzeń publiczną,
- Rozwinięta infrastruktura turystyczno-rekreacyjna nad zalewem Czyste oraz obiekty małej rekreacji (parki, siłownie, place zabaw) w miejscowościach gminy,
- Rozwinięta sieć placówek kulturalnych wspierających aktywność kulturalno-artystyczną mieszkańców.

Wizja ta zostanie zrealizowana poprzez szereg działań operacyjnych mieszczących się w celach głównych i szczegółowych, jakie zostały usystematyzowane w poniższym podrozdziale traktującym o celach strategicznych.

3. Cele strategiczne

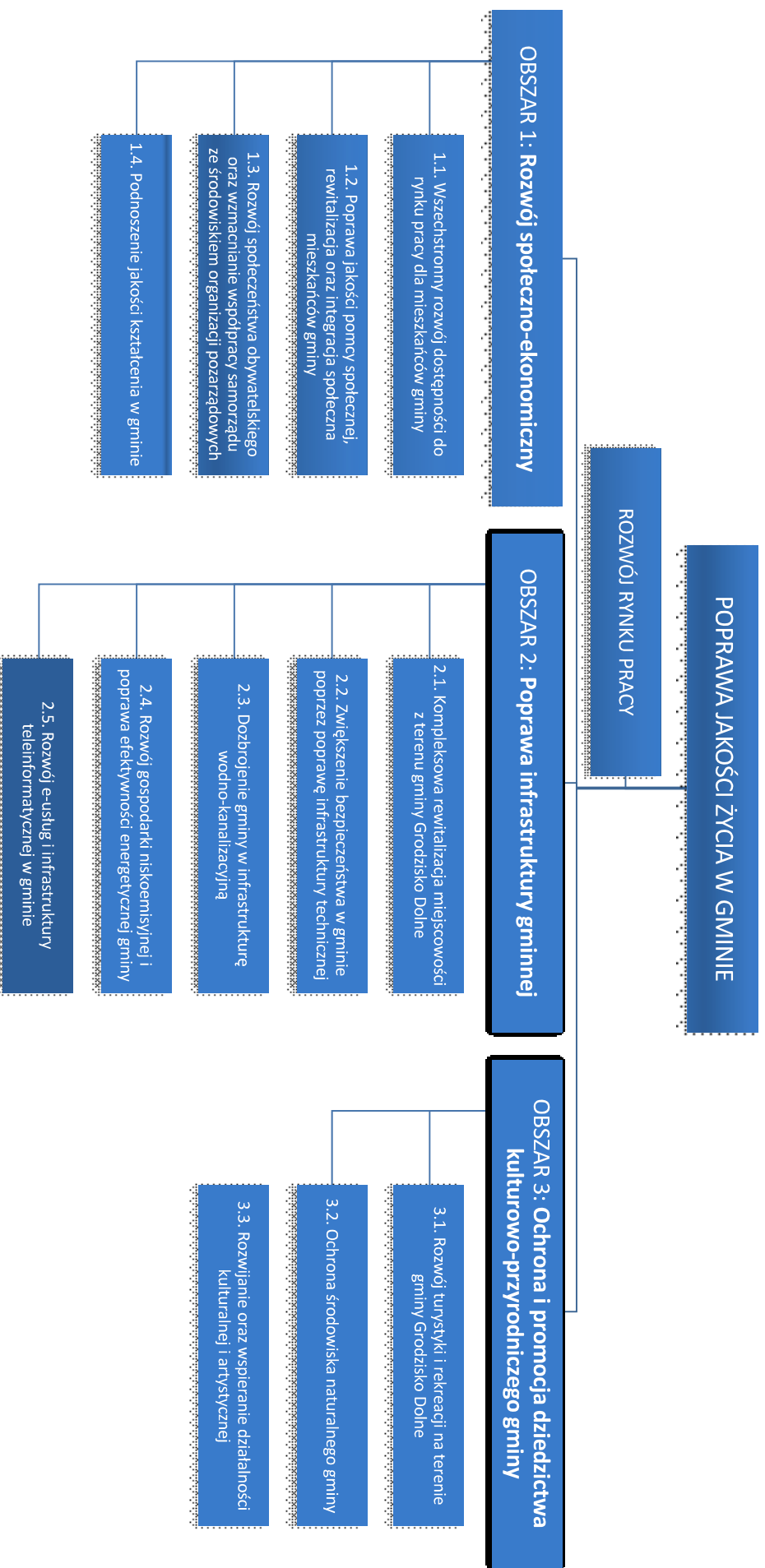
W oparciu o dokonaną analizę problemów oraz przedstawioną wizję rozwoju gminy wyodrębnione zostały na potrzeby strategii trzy obszary priorytetowe:

- Obszar rozwoju społeczno-ekonomicznego;
- Obszar infrastruktury;
- Obszar dziedzictwa kulturowo-przyrodniczego;

Następnie, przy uwzględnieniu uwarunkowań gminy oraz oczekiwań jej mieszkańców wyznaczone zostały dla poszczególnych obszarów przedstawione poniżej cele operacyjne i cele szczegółowe. Należy podkreślić, że kluczowym elementem Strategii w zakresie konstrukcji jej celów było zwrócenie uwagi na wszechstronnie rozumiany rozwój rynku pracy.

Hierarchię celów oraz umiejscowienie w niej kwestii związanych z dostępnością do rynku pracy ilustruje poniższa grafika.

Rysunek 23: Hierarchia celów nadrzędnych i głównych Strategii Rozwoju Gminy Grodzisko Dolne na lata 2015-2020 (oprac. w/l)

3.1. Katalog celów

Przedstawiony poniżej katalog celów nie ma formuły zamkniętej. Przewidziane w strategii narzędzia monitoringu *on-going* umożliwiają dostosowywanie i optymalizację działań operacyjnych pod kątem maksymalnej efektywności w osiąganiu celów głównych strategii. Szczegółowa operacjonalizacja zadań, tj. nadanie im konkretnego kształtu w postaci zadań i projektów realizowanych przez gminę i jej partnerów będzie wynikiem konkretnych decyzji władz gminy, jednostek organizacyjnych oraz partnerów zewnętrznych, określających sposób realizacji zapisów strategii.

Obszar 1. Rozwój społeczno-ekonomiczny

Cel główny 1.1. Wszechstronny rozwój dostępności do rynku pracy dla mieszkańców gminy.

- *Cel 1.1.a.: Podniesienie jakości funkcjonowania gospodarstw rolnych poprzez wsparcie doradcze dla rolników z terenu gminy*
- *Cel 1.1.b.: Podniesienie jakości zarządzania poprzez wsparcie szkoleniowo-doradcze dla przedsiębiorców z terenu gminy (w partnerstwie z powiatem leżajskim).*
- *Cel 1.1.c.: Instytucjonalizacja współpracy gminy z przedsiębiorcami i rolnikami (w partnerstwie z powiatem leżajskim).*
- *Cel 1.1.d.: Utworzenie i promowanie lokalnego obszaru inwestycyjnego (w partnerstwie z powiatem leżajskim, miastem Leżajsk, gminą Leżajsk oraz miastem i gminą Nowa Sarzyna).*
- *Cel 1.1.e.: Wspieranie działań na rzecz scalania gruntów na potrzeby produkcji rolnej.*

Cel główny 1.2. Poprawa jakości pomocy społecznej, rewitalizacja oraz integracja społeczna mieszkańców gminy.

- *Cel 1.2.a: Wspieranie rozwoju podmiotów ekonomii społecznej w postaci spółdzielni socjalnych (w partnerstwie z powiatem leżajskim).*
- *Cel 1.2.b: Wspieranie aktywności osób starszych na terenie gminy (w partnerstwie z powiatem leżajskim).*
- *Cel 1.2.c: Zapewnienie dostępu do usług w zakresie opieki dziennej nad osobami starszymi, niepełnosprawnymi i zagrożonymi wykluczeniem społecznym na terenie gminy.*
- *Cel 1.2.d: Zapewnienie dostępu do usług w zakresie rehabilitacji dla osób niepełnosprawnych.*
- *Cel 1.2.e: Rozwijanie profilaktyki zdrowotnej na terenie gminy.*

Cel główny 1.3. Rozwój społeczeństwa obywatelskiego oraz wzmacnianie współpracy samorządu ze środowiskiem organizacji pozarządowych.

- *Cel 1.3.a.: Rozwijanie współpracy z środowiskiem organizacji pozarządowych w formie partnerstw projektowych.*
- *Cel 1.3.b.: Rozwój instrumentów wsparcia finansowego dla organizacji pozarządowych.*
- *Cel 1.3.c: Wpieranie inicjatyw lokalnych przez władze gminy.*
- *Cel 1.3.d: Tworzenie infrastruktury wsparcia dla sektora NGO (w partnerstwie ze powiatem leżajskim).*

Cel główny 1.4. Podnoszenie jakości kształcenia w gminie.

- *Cel 1.4.a: Wzmocnienie potencjału nauczania w zakresie nowych technologii poprzez utworzenia Centrum Robotyki Szkolnej/Edukacyjnej.*
- *Cel 1.4.b: Podnoszenie jakości kształcenia na szczeblu podstawowym.*
- *Cel 1.4.c: Podniesienie kompetencji kadry nauczycielskiej.*
- *Cel 1.4.d: Wprowadzenie badań predyspozycji indywidualnych uczniów pod kątem ich ścieżki edukacyjnej i zawodowej.*
- *Cel 1.4.e: Promowanie postaw przedsiębiorczych wśród dzieci, młodzieży i dorosłych.*

Obszar 2. Poprawa infrastruktury gminnej

Cel główny 2.1. Kompleksowa rewitalizacja miejscowości z terenu gminy Grodzisko Dolne.

- *Cel 2.1.a: Rewitalizacja obiektów z terenu gminy Grodzisko Dolne.*
- *Cel 2.1.b: Zagospodarowanie zbiornika wodnego Czyste oraz parków i terenów wokół zalewu.*
- *Cel 2.1.c: Odnowa obiektów zabytkowych oraz posiadających wartości historyczne i kulturowe.*

Cel główny 2.2. Zwiększenie bezpieczeństwa w gminie poprzez poprawę infrastruktury technicznej.

- *Cel 2.2.a: Rozbudowa i poprawa infrastruktury dróg gminnych i powiatowych wraz z budową chodników i oświetlenia ulicznego.*
- *Cel 2.2.b: Rozbudowa miejsc parkingowych przy miejscach użyteczności publicznej.*
- *Cel 2.2.c: Rozwój zasobów ochrony przeciwpożarowej.*

Cel główny 2.3. Dozbrojenie gminy w infrastrukturę wodno-kanalizacyjną.

- *Cel 2.3.a: Rozbudowa sieci kanalizacyjnej w poszczególnych miejscowościach gminy.*
- *Cel 2.3.b: Rozbudowa sieci wodociągowej w miejscowościach gminy.*

- *Cel 2.3.c: Rozwój oczyszczalni przydomowych.*

Cel główny 2.4. Rozwój gospodarki niskoemisyjnej i poprawa efektywności energetycznej gminy.

- *Cel 2.4.a: Wsparcie działań z zakresu wykorzystania energii słońca.*
- *Cel 2.4.b: Wsparcie działań z zakresu rozwoju farm wiatrowych.*
- *Cel 2.4.c: Ograniczenie emisji dwutlenku węgla z kotłowni węglowych*
- *Cel 2.4.d: Termomodernizacja oraz zmniejszenie zapotrzebowania energetycznego budynków oraz obiektów infrastrukturalnych.*

Cel główny 2.5. Rozwój e-usług i infrastruktury teleinformatycznej w gminie.

- *Cel 2.5.a: Rozwój e-usług świadczonych na terenie gminy.*
- *Cel 2.5.b: Wspieranie rozbudowy sieci internetu szerokopasmowego.*

Obszar 3. Ochrona i promocja dziedzictwa kulturowo-przyrodniczego gminy

Cel główny 3.1. Rozwój turystyki i rekreacji na terenie gminy Grodzisko Dolne.

- *Cel 3.1.a: Wspieranie przedsięwzięć z zakresu agroturystyki.*
- *Cel 3.1.b.: Promowanie produktów lokalnych z terenu gminy.*
- *Cel 3.1.c: Budowa i promocja marki lokalnej we współpracy z innymi podmiotami.*
- *Cel 3.1.d: Promocja turystyki weekendowej i rekreacji na terenie gminy*
- *Cel 3.1.e: Rozbudowa ścieżek rowerowych i szlaków turystycznych w gminie.*
- *Cel 3.1.f: Budowa i rozbudowa infrastruktury rekreacyjno-wypoczynkowej.*

Cel główny 3.2. Ochrona środowiska naturalnego gminy.

- *Cel 3.2.a: Promowanie postaw pro-ekologicznych.*
- *Cel 3.2.b: Zwiększenie efektywności zbiórki śmieci na terenie gminy.*
- *Cel 3.2.c: Ochrona i wykorzystanie potencjału potoku Leszczyńka oraz istniejących wód głębinowych*

Cel główny 3.3. Rozwijanie oraz wspieranie działalności kulturalnej i artystycznej

- *Cel 3.3.a: Budowa i rozbudowa infrastruktury obiektów kultury*
- *Cel 3.3.b: Zwiększanie kompetencji kulturowych mieszkańców gminy*
- *Cel 3.3.c: Wspieranie działalności zespołów artystycznych i obrzędowych*

Zestawienie celów głównych oraz przypisanych im celów szczegółowych znajduje się poniżej i zawiera ich uzasadnienie, informację o zgodności z dokumentami strategicznymi wyższego szczebla, a także wskazanie potencjalnych partnerów w realizacji zadań, źródeł finansowania oraz proponowanych wskaźników monitorowania efektywności. Należy

zaznaczyć, że zidentyfikowane w różnych obszarach cele główne, jak i cele szczegółowe są względem siebie komplementarne, dzięki czemu zaplanowane w ich ramach działania będą tworzyć spójną całość.

3.2. Opis celów

Obszar 1. Rozwój społeczno-ekonomiczny

Cel 1.1. Wszechstronny rozwój dostępności do rynku pracy dla mieszkańców gminy.

Uzasadnienie celu: Do najważniejszych czynników wpływających na niski stopień uprzemysłowienia należy zaliczyć niską zdolność do konkurencji i finansowania własnego rozwoju przedsiębiorstw oraz małą aktywność instytucji otoczenia biznesu, skutkującą utrudnionym dostępem do specjalistycznego doradztwa dla przedsiębiorstw z sektora MŚP. Utrudnia to firmom gospodarcze wykorzystywanie nowych pomysłów oraz tworzenie i rozwój nowych podmiotów gospodarczych. Podobnie wygląda sytuacja w odniesieniu do części gospodarstw rolnych, nie posiadających odpowiedniej wiedzy w zakresie możliwości rozwoju i finansowania swojej działalności. Podjęte działania mają zapewnić lepszy dostęp do deficytowych usług doradczych i zwiększyć zdolności konkurencyjne przedsiębiorców oraz rolników z terenu gminy. W efekcie podjętych działań zwiększy się aktywność ekonomiczna mieszkańców, liczba zakładanych podmiotów gospodarczych, a także liczba nowych produktów i usług wprowadzanych na rynek.

Zgodność celu:

- ze Strategią Rozwoju Kraju 2020 w obszarze II – Konkurencyjna gospodarka, cel II.2. Wzrost wydajności gospodarki, II.2.4. Poprawa warunków ramowych dla prowadzenia działalności gospodarczej;
- z celem 1 – Wzmocnienie wzrostu konkurencyjności rozwoju regionów Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego 2010-2010, zadania 1.2.3 Rozwijanie potencjału rozwojowego i absorpcyjnego obszarów wiejskich, 1.3.4 Wspieranie rozwoju Instytucji Otoczenia Biznesu;
- z osią priorytetową VII RPO WP – Regionalny Rynek Pracy, w obszarze działań 7.1 – Poprawa sytuacji osób bezrobotnych na rynku pracy, 7.3 – Wsparcie rozwoju przedsiębiorczości, 7.5 – Rozwój kompetencji pracowników sektora MŚP,
- z celem głównym 1.3. Strategii Rozwoju Powiatu Leżajskiego na lata 2015 – 2020 – Poprawa konkurencyjności działalności gospodarczej prowadzonej na terenie powiatu.

Cele szczegółowe:

Cel 1.1.a.: Podniesienie jakości funkcjonowania gospodarstw rolnych poprzez wsparcie doradcze dla rolników z terenu gminy.

Partnerzy: powiat leżajski, sąsiednie gminy, instytucje otoczenia biznesu (w tym ODR), organizacje pozarządowe.

Wskaźniki: liczba placówek Ośrodków Doradztwa Rolniczego, łączna liczba udzielonych porad, liczba rolników korzystających z szkoleń i doradztwa, liczba nowopowstałych gospodarstw w gminie, liczba nowych produktów rolniczych wprowadzonych na rynek przez lokalnych przedsiębiorców, liczba nowych miejsc pracy utworzonych przez beneficjentów, liczba gospodarstw sprzedających na potrzeby rynkowe, odsetek gospodarstw sprzedających na potrzeby rynkowe.

Środki na realizację: budżet gminy, środki od podmiotów prywatnych, środki z funduszy unijnych, w tym PROW.

Cel 1.1.b.: Podniesienie jakości zarządzania poprzez wsparcie szkoleniowo-doradcze dla przedsiębiorców z terenu gminy (w partnerstwie z powiatem leżajskim).

Partnerzy: Instytucje otoczenia biznesu, organizacje pozarządowe, powiat leżajski.

Wskaźniki: łączna liczba udzielonych porad, liczba przedsiębiorców korzystających z szkoleń i doradztwa, liczba nowopowstałych podmiotów gospodarczych w gminie, liczba nowych produktów i usług wprowadzonych na rynek przez lokalnych przedsiębiorców.

Środki na realizację: budżet gminy, środki od podmiotów prywatnych, środki z funduszy unijnych.

Cel 1.1.c.: Instytucjonalizacja współpracy gminy z przedsiębiorcami i rolnikami (w partnerstwie z powiatem leżajskim).

Partnerzy: przedsiębiorcy, rolnicy indywidualni i producenci rolni, ciała zrzeszające przedsiębiorców, instytucje otoczenia biznesu, organizacje pozarządowe, powiat leżajski.

Wskaźniki: liczba związków przedsiębiorców na terenie gminy, liczba członków takich związków, liczba wspólnych przedsięwzięć gminy i przedsiębiorców (targów, imprez promocyjnych, wyjazdów studyjnych, konferencji), liczba lokalnych przedsiębiorców zaangażowanych we współpracę, liczba partnerstw publiczno-prywatnych w gminie.

Środki na realizację: budżet gminy, środki od podmiotów prywatnych, środki z funduszy unijnych.

Cel 1.1.d.: Utworzenie i promowanie lokalnego obszaru inwestycyjnego (w partnerstwie z powiatem leżajskim, miastem Leżajsk, gminą Leżajsk oraz miastem i gminą Nowa Sarzyna).

Partnerzy: samorządy gmin i powiatu, instytucje otoczenia biznesu, przedsiębiorcy.

Wskaźniki: powierzchnia terenów inwestycyjnych na terenie obszaru/ w tym gminy, liczba podmiotów działających na utworzonych terenach, liczba miejsc pracy utworzonych na terenach inwestycyjnych, liczba podmiotów z terenu gminy jakie działają na utworzonym obszarze, liczba osób zatrudnionych na utworzonym obszarze.

Środki na realizację: budżet gminy i innych samorządów, środki w ramach partnerstwa publiczno-prywatnego.

Cel 1.1.e.: Wspieranie działań na rzecz scalania gruntów na potrzeby produkcji rolnej.

Partnerzy: powiat leżajski, rolnicy, samorząd, przedsiębiorcy.

Wskaźniki: powierzchnia scalonych gruntów, liczba scalonych terenów, liczba gospodarstw wielkopowierzchniowych, liczba dróg dojazdowych, długość dróg dojazdowych.

Środki na realizację: budżet powiatu, środki w ramach partnerstwa publiczno-prywatnego.

Cel 1.2. Poprawa jakości pomocy społecznej, rewitalizacja oraz integracja społeczna mieszkańców gminy.

Uzasadnienie celu: Diagnoza sytuacji w gminie ukazuje wiele negatywnych zjawisk, w tym między innymi: zagrożenie ubóstwem i wykluczeniem społecznym, niekorzystną strukturę bezrobocia, dużą liczbę osób długotrwale korzystających z pomocy społecznej, rosnącą skalę zjawiska niepełnosprawności i niski wskaźnik zatrudnienia osób niepełnosprawnych. Niezbędne są zatem działania na rzecz aktywizacji społecznej i zawodowej oraz integracji społecznej osób i rodzin wykluczonych lub zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym. Relatywnie niski poziom rozwoju na tle reszty kraju, niepokojąca skala zagrożenia ubóstwem, przy jednoczesnej słabości sektora przedsiębiorstw rodzą także konieczność podejmowania działań na rzecz wspierania podmiotów ekonomii społecznej, pełniących zarówno rolę aktywizującą, jak też tworzących nowe miejsca pracy. Ważnym zadaniem będzie także rozwijanie infrastruktury wsparcia społecznego – zarówno poprzez opiekę społeczną realizowaną przez jednostki gminy (GOPS, ŚDŚ), jak również przez wsparcie dla rozbudowy placówek prowadzonych przez inne podmioty (ORW), czy wreszcie przez tworzenie nowych (np. Zakład Aktywizacji Zawodowej). W dziedzinie szeroko rozumianej ochrony życia i zdrowia mieszkańców gmina realizuje szereg obowiązków ustawowych, prowadząc m.in. program darmowych szczepień przeciwko pneumokokom. Skala niektórych zjawisk społecznych (starzenie społeczeństwa, złe nawyki żywieniowe u dzieci i młodzieży, niska aktywność ruchowa i in.) każe zintensyfikować działania w obszarach szczególnie narażonych na występowanie niekorzystnych tendencji. Starzejące się społeczeństwo i wzrost liczby osób wymagających opieki, w tym osób niepełnosprawnych to zjawiska, jakie występują nie tylko na terenie gminy, ale też w skali całego regionu i kraju. Efektem realizacji celu będzie zmniejszenie się uzależnienia od pomocy społecznej, dziedziczenia biedy i niekorzystnych postaw społecznych, poprawa dostępu do rynku pracy, a w konsekwencji mniejsza liczba osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym; poprawie ulegnie jakość usług w zakresie pomocy społecznej, ochrony zdrowia i życia

mieszkańców, przez co gmina Grodzisko Dolne stanie się miejscem bardziej przyjaznym dla osób w niej zamieszkujących.

Zgodność celu:

- ze Strategią Rozwoju Kraju 2020, obszar strategiczny III – Spójność społeczna i terytorialna, cel III.1. Integracja społeczna, III.1.1. Zwiększenie aktywności osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym, cel III.2. Zapewnienie dostępu i określonych standardów usług publicznych, III.2.1. Podnoszenie jakości i dostępności usług publicznych;
- z priorytetem VI PROW: Zwiększenie włączenia społecznego, ograniczenie ubóstwa i promowanie rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich;
- z osią priorytetową VI RPO WP – Spójność przestrzenna i społeczna, Poddziałanie 6.2.2 Infrastruktura pomocy społecznej
- z osią priorytetową VII RPO WP – Regionalny Rynek Pracy, działanie 7.6 – Programy profilaktyczne i zdrowotne w regionie, oraz osią VIII – Integracja Społeczna, działanie 8.3 – Zwiększenie dostępu do usług społecznych i zdrowotnych,
- z osią priorytetową VIII RPO WP – Integracja Społeczna, działanie 8.1 – aktywna integracja osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym i działanie 8.2 – Aktywna integracja osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym prowadzona przez ośrodki pomocy społecznej/powiatowe centra pomocy rodzinie, Działanie 8.5 – Wspieranie rozwoju sektora ekonomii społecznej w regionie,
- z celem głównym 1.1 Strategii Rozwoju Powiatu Leżajskiego na lata 2015-2020 – Integracja społeczno-zawodowa mieszkańców powiatu,
- z celem głównym 2.3. Strategii Rozwoju Powiatu Leżajskiego na lata 2015 – 2020 – Poprawa jakości usług publicznych w zakresie wsparcia społecznego i opieki zdrowotnej.

Cele szczegółowe:

Cel 1.2.a: Wspieranie rozwoju podmiotów ekonomii społecznej w postaci spółdzielni socjalnych (w partnerstwie z powiatem leżajskim).

Partnerzy: powiat leżajski, PUP, mieszkańcy gminy, organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy, instytucje otoczenia biznesu, inne samorządy.

Wskaźniki: liczba powstałych spółdzielni socjalnych, liczba członków spółdzielni socjalnych, liczba zatrudnionych w spółdzielniach socjalnych, wysokość obrotów spółdzielni socjalnych w roku obrachunkowym.

Środki na realizację: budżet gminy, środki z funduszy unijnych, fundusze prywatne, wolontariat.

Cel 1.2.b: Wspieranie aktywności osób starszych na terenie gminy (w partnerstwie z powiatem leżajskim).

Partnerzy: Kluby Seniora, Uniwersytety Trzeciego Wieku, inne organizacje pozarządowe, mieszkańcy gminy, Ośrodek Kultury, Gminna Biblioteka Publiczna, powiat leżajski.

Wskaźniki: liczba powstałych klubów seniora, liczba seniorów działających w klubach seniora, liczba inicjatyw zgłaszanych przez seniorów do władz gminy, liczba ciał konsultacyjno-doradczych w sprawach seniorów, liczba przedsięwzięć na rzecz Seniorów, liczba przedsięwzięć inicjowanych przez Seniorów na rzecz lokalnej społeczności, liczba słuchaczy Uniwersytetu Trzeciego Wieku.

Środki na realizację: budżet gminy, środki z programu ASOS, środki z programów Senior Plus i Wigor, budżet państwa, środki z funduszy unijnych.

Cel 1.2.c: Zapewnienie dostępu do usług w zakresie opieki dziennej nad osobami starszymi, niepełnosprawnymi i zagrożonymi wykluczeniem społecznym na terenie gminy.

Partnerzy: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, organizacje pozarządowe, w tym ORW, mieszkańcy gminy, Ochotnicze Straże Pożarne, inne samorządy.

Wskaźniki: Liczba powstałych/rozbudowanych domów wsparcia dziennego dla osób starszych i niepełnosprawnych, liczba powstałych miejsc opieki dziennej, liczba powstałych środowiskowych domów samopomocy, liczba osób korzystających z ŚDS, powierzchnia użytkowa lokali przeznaczonych na opiekę dzienną, liczba osób zatrudnionych w ośrodkach wsparcia, liczba powstałych ZAZ, liczba podopiecznych ZAZ, liczba podopiecznych ORW, liczba programów wsparcia realizowanych w ramach ORW, liczba grup wsparcia przy GOPS, liczba działających banków żywności, powierzchnia / kubatura obiektów GOPS.

Środki na realizację: środki własne, środki z RPO WP, środki z programów Senior Plus i Wigor, środki z innych funduszy unijnych.

Cel 1.2.d: Zapewnienie dostępu do usług w zakresie rehabilitacji dla osób niepełnosprawnych.

Partnerzy: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, OREW i inne organizacje pozarządowe, mieszkańcy gminy, NZOZ-y, inne samorządy.

Wskaźniki: liczba zrealizowanych zabiegów rehabilitacyjnych, liczba osób korzystających z zabiegów rehabilitacyjnych, odsetek osób niepełnosprawnych korzystających z zabiegów rehabilitacyjnych, powierzchnia użytkowa lokali przeznaczonych na cele rehabilitacyjne, liczba pracowników świadczących usługi rehabilitacyjne, liczba utworzonych wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego.

Środki na realizację: budżet gminy, środki z RPO WP, środki z NFZ, budżet państwa, środki z innych funduszy unijnych.

Cel 1.2.e: Rozwijanie profilaktyki zdrowotnej na terenie gminy.

Partnerzy: NZOZ, szpitale wojewódzkie i powiatowe, przychodnie prywatne, organizacje pozarządowe.

Wskaźniki: liczba działań w zakresie profilaktyki zdrowotnej, liczba osób uczestniczących w badaniach profilaktycznych, odsetek osób uczestniczących w badaniach profilaktycznych, liczba realizowanych programów szczepień, liczba osób korzystających z programu szczepień, średnia długość życia w gminie.

Środki na realizację: budżet gminy oraz środki powiatowe i wojewódzkie, środki unijne, fundusze prywatne.

Cel 1.3. Rozwój społeczeństwa obywatelskiego oraz wzmacnianie współpracy samorządu ze środowiskiem organizacji pozarządowych.

Uzasadnienie celu: Gmina Grodzisko Dolne położona jest na uboczu głównych szlaków komunikacyjnych w regionie, co skutkuje także m.in. słabiej rozwiniętą lokalną gospodarką oraz sferą aktywności społecznej. W tej dziedzinie na przestrzeni ostatnich lat rozwijały się głównie inicjatywy oświatowe, kulturalne i społeczne. Jednym z głównych celów aktywizacji społecznej jest w tym kontekście współpraca samorządu gminy z organizacjami pozarządowymi w realizacji zadań publicznych, na etapie diagnozowania lokalnych problemów i wyzwań, jak też w zakresie wspierania tworzenia infrastruktury współpracy międzysektorowej, poprzez szereg instrumentów prawnych i finansowych (partnerstwa projektowe, pożyczki na wkład własny, instytucje w postaci Centrum Aktywności Pozarządowej itp.). Są to instrumenty służące lepszemu dopasowaniu działań samorządu do potrzeb i oczekiwań mieszkańców. W efekcie na terenie gminy poprawi się jakość świadczonych usług publicznych, a mieszkańcy aktywnie włączą się we współdecydowanie o kluczowych kwestiach.

Zgodność celu:

- z I obszarem strategicznym Strategii Rozwoju Kraju 2020 – Sprawne i efektywne państwo, Cel I.3. Wzmocnienie warunków sprzyjających realizacji indywidualnych potrzeb i aktywności obywatela, I.3.2. Rozwój kapitału społecznego;
- z celem 1 – Wzmocnienie wzrostu konkurencyjności rozwoju regionów Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2010-2010, 1.3.1 Rozwój kapitału intelektualnego, w tym kapitału ludzkiego i społecznego,
- z osią priorytetową VIII RPO WP – Integracja społeczna
- z celem głównym 1.2 Strategii Rozwoju Powiatu Leżajskiego na lata 2015-2020 – Aktywizacja społeczna mieszkańców powiatu.

Cele szczegółowe:

Cel 1.3.a.: Rozwijanie współpracy z środowiskiem organizacji pozarządowych w formie partnerstw projektowych.

Partnerzy: organizacje pozarządowe, mieszkańcy gminy.

Wskaźniki: liczba partnerstw projektowych, wartość projektów zrealizowanych w formule partnerstw projektowych, liczba beneficjentów działań zrealizowanych w wyniku partnerstw.

Środki na realizację: budżet gminy, środki z funduszy RPO WP, środki z programu LEADER i in.

Cel 1.3.b.: Rozwój instrumentów wsparcia finansowego dla organizacji pozarządowych.

Partnerzy: organizacje pozarządowe, instytucje finansowe (banki, fundusze poręczeniowe).

Wskaźniki: liczba udzielonych instrumentów wsparcia finansowego, wartość wsparcia finansowego na rzecz NGO, liczba projektów zrealizowanych przez NGO dzięki skorzystaniu z instrumentów wsparcia, wartość projektów zrealizowanych przez NGO dzięki skorzystaniu z instrumentów wsparcia.

Środki na realizację: budżet gminy, budżet państwa, środki z funduszy RPO WP, środki z programu LEADER i in.

Cel 1.3.c: Wpieranie inicjatyw lokalnych przez władze gminy.

Partnerzy: mieszkańcy gminy, LGD, organizacje pozarządowe, inne samorządy.

Wskaźniki: liczba zgłoszonych inicjatyw lokalnych, liczba zrealizowanych projektów w ramach inicjatywy lokalnej, liczba beneficjentów działań zrealizowanych w ramach inicjatywy lokalnej.

Środki na realizację: budżet gminy, budżet państwa, środki z funduszy unijnych.

Cel 1.3.d: Tworzenie infrastruktury wsparcia dla sektora NGO (w partnerstwie ze powiatem leżajskim).

Partnerzy: powiat leżajski, Miasto Leżajsk, Gmina Leżajsk, Rada Działalności Pożytku Publicznego, organizacje pozarządowe, inne samorządy.

Wskaźniki: liczba Centrów Aktywności Obywatelskiej, liczba powstałych organizacji pozarządowych, liczba udzielonych porad organizacjom pozarządowym.

Środki na realizację: budżety zaangażowanych samorządów, środki z funduszy unijnych, środki pochodzące od organizacji pozarządowych.

Cel 1.4. Podnoszenie jakości kształcenia w gminie.

Uzasadnienie celu: Pomimo relatywnie dobrej infrastruktury edukacyjnej na terenie gminy (wyremontowane szkoły, komputeryzacja, obecność pomocy naukowych i in.) w gospodarce opartej na wiedzy wyzwaniem jest wyrównywanie szans edukacyjnych oraz podnoszenie

poziomu wykształcenia dzieci i młodzieży z terenu gminy, tak by budować optymalną ścieżkę rozwoju osobistego i zawodowego w oparciu o indywidualne predyspozycje. Przygotowanie szkół, w tym placówek systemu oświaty do prowadzenia procesu indywidualizacji pracy z uczniami ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi oraz wsparcie w postaci rozpoznania potrzeb rozwojowych i edukacyjnych uczniów oraz ich możliwości psychofizycznych, jak też zapewnienie warunków kształcenia odpowiednio do rozpoznanych potrzeb i możliwości jest celem jaki stawia sobie gmina. Atutem gminy w tym kontekście są już działające sfery innowacyjnego i zindywidualizowanego podejścia do procesu nauczania – np. w postaci modelowego nauczania robotyki. Efektem realizacji celu będzie wzmocnienie już istniejących w tym zakresie potencjałów (robotyka, programowanie) oraz stworzenie kolejnych obszarów innowacyjnego i zindywidualizowanego nauczania.

Zgodność celu:

- ze strategią Europa 2020, priorytetem rozwoju inteligentnego opartego na wiedzy i innowacji;
- z Strategią rozwoju społeczno-gospodarczego Polski Wschodniej do roku 2020 i jej celem strategicznym 2 – Budowanie społeczeństwa informacyjnego opartego na wiedzy;
- z PO WER na lata 2014-2020, oś II - Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji i oś IV - Innowacje społeczne i współpraca ponadnarodowa;
- z osią priorytetową II RPO WP – Cyfrowe Podkarpackie, oś VI Spójność przestrzenna i społeczna, Działanie 6.4 Infrastruktura edukacyjna, Poddziałanie 6.4.3 Szkolnictwo ogólne
- z osią priorytetową IX RPO WP – Jakość edukacji i kompetencji w regionie, działania 9.1 – Rozwój edukacji przedszkolnej, 9.2 – Poprawa jakości kształcenia ogólnego, 9.3 – Podnoszenie kompetencji osób dorosłych w obszarze TIK i języków obcych, 9.4 – Poprawa jakości kształcenia zawodowego, działanie 9.5 – Podnoszenie kompetencji osób dorosłych w formach pozaszkolnych,
- z celem głównym 2.2. Strategii Rozwoju Powiatu Leżajskiego na lata 2015 – 2020 – Poprawa jakości oferty edukacyjnej.

Cele szczegółowe:

Cel 1.4.a: Wzmocnienie potencjału nauczania w zakresie nowych technologii poprzez utworzenia Centrum Robotyki Szkolnej/Edukacyjnej.

Partnerzy: szkoły, przedsiębiorcy, Urząd Marszałkowski Województwa Podkarpackiego, inne samorządy.

Wskaźniki: liczba uczestników zajęć w Centrum Robotyki, liczba godzin zajęć w centrum, liczba kadry szkoleniowo-edukacyjnej, liczba przeszkolonych nauczycieli, liczba zorganizowanych turniejów i pokazów

Środki na realizację: budżet gminy, środki unijne, w tym środki z RPO WP Poddziałanie 6.4.3, PO WER, środki w ramach partnerstwa publiczno-prywatnego, środki z PO WER.

Cel 1.4.b: Podnoszenie jakości kształcenia na szczeblu podstawowym.

Partnerzy: szkoły, organizacje pozarządowe, związki nauczycielskie, rodzice uczniów, przedsiębiorcy.

Wskaźniki: liczba godzin pozalekcyjnych, liczba uczniów uczęszczających na zajęcia pozalekcyjne, odsetek uczniów uczęszczających na zajęcia pozalekcyjne, liczba stypendiów dla uczniów osiągających dobre wyniki w nauce, liczba laureatów konkursów przedmiotowych, średnia ocena egzaminu klas szóstych, średnia ocena egzaminu gimnazjalnego .

Środki na realizację: środki gminy i dotacje, subwencja oświatowa, środki unijne, środki od partnerów prywatnych.

Cel 1.4.c: Podniesienie kompetencji kadry nauczycielskiej.

Partnerzy: szkoły, stowarzyszenia prowadzące szkoły społeczne, Kuratorium Oświaty, organizacje pozarządowe, organizacje zrzeszające nauczycieli.

Wskaźniki: liczba nauczycieli dyplomowanych, wyniki egzaminów przedmiotowych, liczba dodatkowych kursów i szkoleń odbytych przez nauczycieli, liczba nauczycieli korzystających z dodatkowych kursów i szkoleń, wydatki na doksztalcanie i doskonalenie nauczycieli.

Środki na realizację: środki gminy i dotacje, subwencja oświatowa, środki unijne.

Cel 1.4.d: Wprowadzenie badań predyspozycji indywidualnych uczniów pod kątem ich ścieżki edukacyjnej i zawodowej.

Partnerzy: szkoły, poradnie psychologiczno-pedagogiczne, Kuratorium Oświaty i Wychowania, MEN, organizacje pozarządowe,

Wskaźniki: liczba zdiagnozowanych dzieci i młodzieży, liczba udzielonych porad, liczba specjalistów diagnostów.

Środki na realizację: środki własne gminy i dotacje, subwencja oświatowa, środki unijne.

Cel 1.4.e: Promowanie postaw przedsiębiorczych wśród dzieci, młodzieży i dorosłych.

Partnerzy: szkoły, szkoły ponadgimnazjalne, uczelnie wyższe, organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy i ich związki.

Wskaźniki: liczba godzin lekcji w przedszkolach/ szkołach podstawowych/ gimnazjach poświęconych na naukę przedsiębiorczości; liczba uczniów uczęszczających na zajęcia

z przedsiębiorczości; odsetek uczniów uczęszczających na zajęcia z przedsiębiorczości; liczba osób – uczestników szkoleń, jakie założyły własną działalność gospodarczą.

Środki na realizację: środki własne gminy i dotacje, subwencja oświatowa, środki unijne.

Obszar 2. Poprawa infrastruktury gminnej

Cel 2.1. Kompleksowa rewitalizacja miejscowości z terenu gminy Grodzisko Dolne.

Uzasadnienie celu: Na terenie gminy występują zdegradowane obszary wymagające rekultywacji i rewitalizacji, bądź przystosowania do pełnienia nowych funkcji. Dewastacja i degradacja dotyczy zarówno zwyczajne tereny wiejskie, jak też położone na nich obiekty o wartości historycznej i zabytkowej. Przyczyn degradacji obszarów upatrywać można m.in. w utracie ich dotychczasowych funkcji, wynikającej z kumulacji negatywnych zjawisk gospodarczych i społecznych. Aktywne działania gminy powinny być skierowane na diagnozę, a następnie planowe działanie rewitalizacyjne odnoszące się do miejscowości i obiektów wymagających interwencji. W efekcie oprócz wskazanych w planach odnowy miejscowości z terenu gminy, zagospodarowane zostaną tereny istniejących parków, również zabytkowych, oraz zbiornika wodnego Czyste wraz z sąsiadującymi z nim działkami. Renowacji i rewitalizacji poddane zostaną także inne obiekty zabytkowe oraz posiadające wartości historyczne i kulturowe, obecnie będące w stanie podupadłym, a jedną z możliwych form realizacji będzie partnerstwo publiczno-prywatne. Efektem będzie poprawa jakości życia mieszkańców, wzmocnienie lokalnego rynku zatrudnienia i podniesienie jego konkurencyjności, a także lepsza ochrona lokalnego dziedzictwa i poprawa atrakcyjności turystycznej.

Zgodność celu:

- ze Strategią Rozwoju Kraju 2020 w zakresie obszaru strategicznego I – Sprawne i efektywne państwo, cel I.1. – przejście od administrowania do zarządzania rozwojem oraz cel I.3. – wzmocnienie warunków sprzyjających realizacji indywidualnych potrzeb i aktywności obywatela;
- z Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego 2010-2020, cel 1: Wzmocnienie wzrostu konkurencyjności rozwoju regionów, cele szczegółowe 1.2.3 „Rozwijanie potencjału rozwojowego i absorpcyjnego obszarów wiejskich” oraz 1.3.6 „Wykorzystanie walorów środowiska przyrodniczego oraz potencjału dziedzictwa kulturowego”, a także celem 2: Budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie marginalizacji obszarów problemowych, 2.2. Wspieranie obszarów wiejskich o najniższym poziomie dostępu mieszkańców do dóbr i usług warunkujących możliwości rozwojowe;
- z osią priorytetową VI RPO WP – Spójność przestrzenna i społeczna,

- z PROW – Działania: „Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich” oraz „Leader” i „Wsparcie na inwestycje związane z rozwojem, modernizacją i dostosowywaniem rolnictwa i leśnictwa (scalanie gruntów)”;
- z celem głównym 2.1. Strategii Rozwoju Powiatu Leżajskiego na lata 2015 – 2020 – Rozwój infrastruktury technicznej w powiecie.

Cele szczegółowe:

Cel 2.1.a: Rewitalizacja obiektów z terenu gminy Grodzisko Dolne.

Partnerzy: sołectwa, mieszkańcy, przedsiębiorstwa budowlane, WFOŚiGW.

Wskaźniki: liczba planów rewitalizacji/odnowy miejscowości, liczba zrealizowanych inwestycji w ramach rewitalizacji, liczba odnowionych obiektów.

Środki na realizację: budżet gminy, środki z WFOŚiGW, środki unijne.

Cel 2.1.b: Zagospodarowanie zbiornika wodnego Czyste oraz parków i terenów wokół zalewu.

Partnerzy: lokalnie przedsiębiorcy, samorząd województwa, mieszkańcy, organizacje turystyczne.

Wskaźniki: liczba zagospodarowanych obiektów, liczba firm funkcjonujących w przestrzeni wokół Czystego, liczba odwiedzających odrestaurowane parki i tereny wokół Czystego (w tym: z terenu gminy i spoza terenu gminy), liczba imprez organizowanych na odrestaurowanych terenach, liczba sprzedawanych na odrestaurowanych terenach produktów regionalnych.

Środki na realizację: budżet gminy, partnerstwo publiczno-privatne, środki z Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, fundusze unijne.

Cel 2.1.c: Odnowa obiektów zabytkowych oraz posiadających wartości historyczne i kulturowe.

Partnerzy: właściciele obiektów (osoby prywatne, firmy, parafie), przedsiębiorcy.

Wskaźniki: liczba obiektów poddanych renowacji, liczba gości odwiedzających obiekty po renowacji.

Środki na realizację: budżet gminy, środki prywatne, środki z MKiDN, środki unijne.

Cel 2.2. Zwiększenie bezpieczeństwa w gminie poprzez poprawę infrastruktury technicznej.

Uzasadnienie celu: W celu poprawy dostępności i spójności transportowej gminy konieczne jest podejmowanie działań na rzecz poprawy jakości sieci drogowej. Działania te przyczynią się do podniesienia sprawności i bezpieczeństwa w transporcie drogowym, co przełoży się na zmniejszenie ilości zdarzeń drogowych, a także do ograniczenia uciążliwości dla środowiska

naturalnego. Poprawa warunków ruchu na drogach wpłynie korzystnie na szybkość przemieszczania się wewnątrz gminy oraz pomiędzy innymi miejscowościami regionu, w tym jego stolicą. Tym samym nastąpi poprawa dostępności do rynku pracy, edukacji czy opieki zdrowotnej. Sprawniejsze połączenia transportowe będą stanowiły również zachętę dla inwestorów. Podniesienie standardów połączeń drogowych przyczyni się więc do zwiększenia mobilności mieszkańców oraz wzrostu atrakcyjności inwestycyjnej i turystycznej gminy. Planowane inwestycje drogowe muszą uwzględniać wszystkie aspekty związane ze zwiększeniem płynności lokalnej sieci dróg i poprawą bezpieczeństwa na nich, zwłaszcza poprzez budowę chodników na remontowanych czy też budowanych odcinkach czy też montaż lamp oświetleniowych. Z kolei w zakresie ochrony mieszkańców przez skutkami zdarzeń losowych w postaci pożarów, czy powodzi niezwykle ważna jest sprawna struktura w postaci sieci Ochotniczych Straży Pożarnych, pozwalająca na szybkie reagowanie. Realizacja celów szczegółowych podniesienie poziom bezpieczeństwa w gminie i zwiększy jej atrakcyjność, zarówno dla mieszkańców, jak też przyjezdnych.

Zgodność celu:

- z celem 2 Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie marginalizacji obszarów problemowych, 2.2. Wspieranie obszarów wiejskich o najniższym poziomie dostępu mieszkańców do dóbr i usług warunkujących możliwości rozwojowe;
- z PROW – Działanie „Podstawowe usługi i odnowa miejscowości na obszarach wiejskich”, Poddziałanie 1. Inwestycje związane z tworzeniem, ulepszaniem lub rozbudową wszystkich rodzajów małej infrastruktury, w tym inwestycje w energię odnawialną i w oszczędzanie energii: a) gospodarka wodno – ściekowa, b) budowa lub modernizacja dróg lokalnych;
- z osią priorytetową III RPO WP – Czysta energia, działanie 3.2. Modernizacja energetyczna budynków;
- z osią priorytetową IV RPO WP – Ochrona środowiska naturalnego i dziedzictwa kulturowego, działanie 4.1 Zapobieganie i zwalczanie zagrożeń;
- z osią priorytetową V RPO WP – Infrastruktura komunikacyjna, działanie 5.1 Infrastruktura drogowa;
- z celem głównym 2.1. Strategii Rozwoju Powiatu Leżajskiego na lata 2015 – 2020 – Rozwój infrastruktury technicznej w powiecie.

Cele szczegółowe:

Cel 2.2.a: Rozbudowa i poprawa infrastruktury dróg gminnych i powiatowych wraz z budową chodników i oświetlenia ulicznego.

Partnerzy: inne samorządy, w tym powiatu leżajskiego, firmy budowlane.

Wskaźniki: długość zbudowanych dróg gminnych/powiatowych, długość wyremontowanych dróg gminnych/powiatowych, liczba punktów oświetlenia, liczba wymienionych lamp oświetlenia ulicznego na energooszczędne, długość zbudowanych chodników, długość wyremontowanych chodników, liczba wypadków, liczba wypadków z udziałem pieszych, liczba wypadków z udziałem dzieci.

Środki na realizację: budżet gminy, budżet powiatu, budżet państwa, środki unijne, fundusz drogowy.

Cel 2.2.b: Rozbudowa miejsc parkingowych przy miejscach użyteczności publicznej.

Partnerzy: inne samorzady, w tym powiatu leżajskiego, firmy budowlane.

Wskaźniki: liczba miejsc parkingowych na terenie gminy/ w tym przy miejscach użyteczności publicznej, powierzchnia miejsc parkingowych na terenie gminy/ w tym przy miejscach użyteczności publicznej, liczba parkingów na terenie gminy/ w tym przy miejscach użyteczności publicznej.

Środki na realizację: budżet gminy, środki unijne, fundusz drogowy.

Cel 2.2.c: Rozwój zasobów ochrony przeciwpożarowej.

Partnerzy: Ochotnicze Straże Pożarne, Państwowa Straż Pożarna.

Wskaźniki: liczba nowych remiz strażackich, liczba wozów strażackich, liczba wyposażonych OSP, liczba członków OSP, wysokość szkód pożarowych, liczba pozyskanego sprzętu przeciwpożarowego

Środki na realizację: budżet gminy, środki unijne, PROW, środki WFOŚiGW

Cel 2.3. Dozbrojenie gminy w infrastrukturę wodno-kanalizacyjną.

Uzasadnienie celu: Brak działającej na terenie całej gminy pełnej infrastruktury wodno-kanalizacyjnej, spowodowany w dużej mierze niejednorodną strukturą osadniczą, z jednej strony wywołuje niekorzystne efekty środowiskowe, z drugiej zaś obniża jakość życia mieszkańców oraz jakość funkcjonowania gospodarstw rolnych i podmiotów gospodarczych na terenach pozbawionych dostępu do wodociągów i kanalizacji. Zmiana tego stanu rzeczy wymaga kontynuacji inwestycji, jakie gmina dotąd realizowała w tym zakresie. W pierwszej kolejności planuje się rozbudowę istniejącej oczyszczalni ścieków w Chodaczowie i przekierowanie do niej ścieków z oczyszczalni w Grodzisku Dolnym, następnie budowę sieci kanalizacji sanitarnych wraz z przyłączami w kolejnych nieskanalizowanych miejscowościach (Laszczyzny, Opaleniska, Zmysłówka, Podlesie). Realizacja wskazanych inwestycji poprawi zarówno jakość środowiska na obszarze gminy, przyczyni się do bardziej racjonalnego gospodarowania zasobami (woda), jak też podniesie komfort życia mieszkańców.

Zgodność celu:

- ze Strategią rozwoju społeczno-gospodarczego Polski Wschodniej do roku 2020, Cel strategiczny 7: Konserwacja i wykorzystanie zasobów środowiska przyrodniczego oraz ochrona różnorodności biologicznej;
- ze Strategią Rozwoju Kraju 2020: Cel II.6. Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko: II.6.1. Racjonalne gospodarowanie zasobami, II.6.4. Poprawa stanu środowiska;
- z osią priorytetową IV RPW WP – Ochrona środowiska naturalnego i dziedzictwa kulturowego,
- z PROW 2014-2020 – Działanie „Podstawowe usługi i odnowa miejscowości na obszarach wiejskich”, Poddziałanie 1. Inwestycje związane z tworzeniem, ulepszaniem lub rozbudową wszystkich rodzajów małej infrastruktury, w tym inwestycje w energię odnawialną i w oszczędzanie energii: a) gospodarka wodno – ściekowa.
- z celem głównym 2.1. Strategii Rozwoju Powiatu Leżajskiego na lata 2015 – 2020 – Rozwój infrastruktury technicznej w powiecie.

Cele szczegółowe:

Cel 2.3.a: Rozbudowa sieci kanalizacyjnej w poszczególnych miejscowościach gminy.

Partnerzy: WFOŚiGW, NFOŚiGW, PGK, firmy instalacyjne, mieszkańcy, inne samorządy.

Wskaźniki: długość zbudowanej sieci kanalizacyjnej, liczba gospodarstw podłączonych do sieci kanalizacyjnej, odsetek mieszkańców dysponujących przyłączem kanalizacyjnym, liczba rozbudowanych oczyszczalni ścieków

Środki na realizację: budżet gminy, środki unijne, środki z NFOŚiGW oraz WFOŚiGW, fundusze PGK.

Cel 2.3.b: Rozbudowa sieci wodociągowej w miejscowościach gminy.

Partnerzy: WFOŚiGW, NFOŚiGW, PGK, firmy instalacyjne, mieszkańcy, przedsiębiorcy.

Wskaźniki: długość zbudowanej sieci wodociągowej, liczba gospodarstw podłączonych do sieci wodociągowej, odsetek mieszkańców dysponujących przyłączem wodociągowym.

Środki na realizację: budżet gminy, środki unijne, środki z NFOŚiGW oraz WFOŚiGW.

Cel 2.3.c: Rozwój oczyszczalni przydomowych.

Partnerzy: inne samorządy, firmy instalacyjne, mieszkańcy, przedsiębiorcy.

Wskaźniki: liczba zbudowanych oczyszczalni przydomowych, odsetek gospodarstw wyposażonych w oczyszczalnię przydomową.

Środki na realizację: budżet gminy, środki unijne, środki z NFOŚiGW oraz WFOŚiGW.

Cel 2.4 Rozwój gospodarki niskoemisyjnej i poprawa efektywności energetycznej gminy

Uzasadnienie celu: Wyzwaniem dla gminy jest konieczność redukcji własnych zanieczyszczeń i tzw. „niskiej emisji”, oznaczającej całość emitowanych do powietrza substancji z niewysokich źródeł emisji. Tym samym niezbędne będą działania w zakresie wdrażania rozwiązań z zakresu gospodarki niskoemisyjnej, czyli oparciu się przede wszystkim na efektywności energetycznej, wykorzystaniu odnawialnych źródeł energii i zastosowaniu technologii ograniczających emisję. Termin „gospodarka niskoemisyjna” oznacza gospodarkę charakteryzującą się przede wszystkim oddzieleniem wzrostu emisji gazów cieplarnianych od wzrostu gospodarczego, głównie poprzez ograniczenie wykorzystania paliw kopalnych. Niezbędna będzie w tym zakresie m.in. termomodernizacja obiektów gminnych, czy też budowa energooszczędnych rozwiązań w zakresie oświetlenia publicznego. W efekcie zrealizowanych działań nastąpi ograniczenie emisji szkodliwych czynników do środowiska oraz zwiększy się oszczędność zużycia energii, w szczególności pochodzącej z kopalni.

Zgodność celu:

- z priorytetem strategii Europa 2020 rozwoju zrównoważonego – wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej;
- z obszarem strategicznym II „Konkurencyjna gospodarka” Strategii Rozwoju Kraju 2020, cel II.6. Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko, II.6.1. Racjonalne gospodarowanie zasobami, II.6.4. Poprawa stanu środowiska;
- z celem 1 „Wzmocnienie wzrostu konkurencyjności rozwoju regionów” Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2010-2020, cel szczegółowy 1.3.5 Dywersyfikacja źródeł i efektywne wykorzystanie energii oraz reagowanie na zagrożenia naturalne;
- z osią priorytetowymi III RPO WP – Czysta energia i IV – Ochrona środowiska naturalnego i dziedzictwa kulturowego, Działania 3.1. Rozwój OZE; 3.2. Modernizacja energetyczna budynków; 3.3. Poprawa jakości powietrza;
- z celem głównym 2.1. Strategii Rozwoju Powiatu Leżajskiego na lata 2015 – 2020 – Rozwój infrastruktury technicznej w powiecie oraz celem głównym 3.3. – Dbalność o jakość środowiska.

Cele szczegółowe:

Cel 2.4.a: Wsparcie działań z zakresu wykorzystania energii słońca.

Partnerzy: inne samorządy, firmy instalacyjne, mieszkańcy, przedsiębiorcy.

Wskaźniki: liczba zbudowanych farm fotowoltaicznych, liczba gospodarstw i instytucji korzystających z ogniw solarnych i fotowoltaicznych, oszczędność energii związana z wykorzystaniem fotowoltaiki i paneli solarnych, udział energii z OZE w ogólnym bilansie energetycznym gminy.

Środki na realizację: budżet gminy, środki unijne, środki z NFOŚiGW oraz WFOŚiGW.

Cel 2.4.b: Wsparcie działań z zakresu rozwoju farm wiatrowych.

Partnerzy: inne samorządy, przedsiębiorcy, mieszkańcy, przedsiębiorcy.

Wskaźniki: liczba zbudowanych farm wiatrowych, liczba gospodarstw korzystających z farm wiatrowych, oszczędność energii związana z wykorzystaniem energii wiatrowej, udział energii z OZE w ogólnym bilansie energetycznym gminy.

Środki na realizację: budżet gminy, środki prywatne, środki unijne, środki z NFOŚiGW oraz WFOŚiGW.

Cel 2.4.c: Ograniczenie emisji dwutlenku węgla z kotłowni węglowych

Partnerzy: inne samorządy, firmy instalacyjne, mieszkańcy, przedsiębiorcy.

Wskaźniki: zmniejszenie emisji CO₂ i innych gazów cieplarnianych, zmniejszenie zużycia węgla, zwiększanie udziału energii ze źródeł odnawialnych, liczba projektów termomodernizacyjnych, liczba obiektów publicznych i prywatnych poddanych pracom termomodernizacyjnym, ilość opracowanych audytów energetycznych.

Środki na realizację: budżet gminy, środki unijne, środki z NFOŚiGW oraz WFOŚiGW.

Cel 2.4.d: Termomodernizacja oraz zmniejszenie zapotrzebowania energetycznego budynków oraz obiektów infrastrukturalnych.

Partnerzy: inne samorządy, firmy instalacyjne, mieszkańcy, przedsiębiorcy.

Wskaźniki: zmniejszenie zużycia energii w budynkach, zmniejszenie zużycia energii przez oświetlenie publiczne, liczba projektów termomodernizacyjnych, liczba budynków poddanych pracom termomodernizacyjnym, ilość opracowanych audytów energetycznych, liczba zmodernizowanych punktów oświetleniowych w budynkach użyteczności publicznej, liczba zmodernizowanych lamp oświetlenia ulicznego.

Środki na realizację: budżet gminy, środki unijne, środki z NFOŚiGW oraz WFOŚiGW.

Cel 2.5. Rozwój e-usług i infrastruktury teleinformatycznej w gminie.

Uzasadnienie celu: Zapewnienie mieszkańcom dostępu do usług związanych z technologiami teleinformatycznymi jest jednym z wyzwań rozwojowych, przed jakimi stoją samorządy. Odpowiednia infrastruktura w tym zakresie jest niezbędna, aby zapewnić mieszkańcom dostęp do rozwijającego się rynku e-usług, w tym także usług elektronicznych świadczonych przez administrację samorządową, usług z zakresu e-learningu, czy usług kulturalnych

lub w zakresie ochrony zdrowia. W ten sposób zlikwidowaną zostaną obszary wykluczenia cyfrowego. Rozbudowa infrastruktury teleinformatycznej przyczyni się także do rozwoju lokalnej przedsiębiorczości w obszarze technologii i usług ICT.

Zgodność celu:

- ze Strategią Rozwoju Kraju: Cel II.5. Zwiększenie wykorzystania technologii cyfrowych, II.5.2. Upowszechnienie wykorzystania technologii cyfrowych;
- z osią priorytetową II RPO WP – Cyfrowe Podkarpackie, Działanie 2.1 Podniesienie dostępności i efektywności e-usług;
- z celem głównym 2.1. Strategii Rozwoju Powiatu Leżajskiego na lata 2015 – 2020 – Rozwój infrastruktury technicznej w powiecie.

Cele szczegółowe:

Cel 2.5.a: Rozwój e-usług świadczonych na terenie gminy.

Partnerzy: inne samorządy, firmy instalacyjne, mieszkańcy.

Wskaźniki: liczba e-usług świadczona przez urząd gminy, liczba spraw załatwiana w UG przez internet, liczba podmiotów zarejestrowanych w systemie Epuap.

Środki na realizację: budżet gminy, budżet województwa, środki unijne.

Cel 2.5.b: Wspieranie rozbudowy sieci internetu szerokopasmowego.

Partnerzy: inne samorządy, przedsiębiorcy, mieszkańcy, przedsiębiorcy.

Wskaźniki: długość linii światłowodowych, liczba gospodarstw do których dociera szybki internet, procent terenu gminy pokryty dostępem do szybkiego internetu, liczba lokalnych firm działających w branży ITC.

Środki na realizację: budżet gminy, środki unijne, środki prywatne.

Obszar 3: Ochrona i promocja dziedzictwa kulturowo-przyrodniczego gminy.

Cel 3.1. Rozwój turystyki i rekreacji na terenie gminy Grodzisko Dolne.

Uzasadnienie celu: Jednym z walorów gminy jest bogata tradycja historyczna i wciąż czyste środowisko, nie w pełni wykorzystywane dla tworzenia dochodu i nowych miejsc pracy. Z racji atrakcyjnego położenia w obszarze o dużym potencjale turystycznym gmina może być ciekawym miejscem spędzania czasu zarówno w formule turystyki weekendowej i rekreacji dla mieszkańców gminy (zalew Czyste, ścieżki rowerowe, Nordic Walking), jak i turystów ją odwiedzających (Obszar Chronionego Krajobrazu, parada straży wielkanocnych, lokalne zabytki). Cel ten może być osiągnięty szczególnie w przypadku połączenia oferty gminy

z ofertą innych miejscowości regionu (Leżajsk, Łańcut). Obecna oferta w tym zakresie jest rozproszona i nie ma charakteru kompleksowego. Nie buduje też wizerunku gminy jako miejsca atrakcyjnego spędzania czasu. Niezbędne są zatem działania zmierzające do wypromowania największych potencjałów gminy i uczynienia z nich elementów wspólnej strategii w obszarze turystyki i rekreacji. Także obecny stan infrastruktury, związanej z turystyką i kulturą, jest niewystarczający i nie pozwala w pełni wykorzystać posiadanych zasobów. Zadaniem gminy jest uwzględnienie aspektów kulturowych oraz walorów przyrodniczych w działaniach zmierzających do zwiększenia udziału w kreowaniu dochodów mieszkańców i pozytywnych zmianach w sferze zatrudnienia. Cel ten będzie osiągnięty m.in. dzięki efektowi synergii, jaki daje współpraca z innymi podmiotami i samorządami. Realizacja zakładanych celów przełoży się na wzrost zainteresowania gminą, wykreuje nowe miejsca pracy oraz będzie komplementarna z innymi celami głównymi strategii.

Zgodność celu:

- ze Strategią Rozwoju Województwa Podkarpackiego w zakresie priorytetu „Racjonalne i efektywne wykorzystanie zasobów z poszanowaniem środowiska naturalnego sposobem na zapewnienie bezpieczeństwa i dobrych warunków życia mieszkańców oraz rozwoju gospodarczego województwa”;
- z osią priorytetową IV RPO WP – Ochrona środowiska naturalnego i dziedzictwa kulturowego,
- z PROW 2014-2020w zakresie działań „Podstawowe usługi i odnowa miejscowości na obszarach wiejskich”, Poddziałanie 1: „Inwestycje związane z tworzeniem, ulepszaniem lub rozbudową wszystkich rodzajów małej infrastruktury, w tym inwestycje w energię odnawialną i w oszczędzanie energii;” Poddziałanie 2: „Wsparcie badań i inwestycji związanych z utrzymaniem, odbudową i poprawą stanu dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego wsi, krajobrazu wiejskiego i miejsc o wysokiej wartości przyrodniczej, w tym dotyczące powiązanych aspektów społeczno-gospodarczych oraz środków w zakresie świadomości środowiskowej”; Poddziałanie 3: „Wsparcie inwestycji w tworzenie, ulepszanie i rozwijanie podstawowych usług lokalnych dla ludności wiejskiej, w tym rekreacji i kultury, i powiązanej infrastruktury” oraz „LEADER”;
- z celem głównym 3.2. Strategii Rozwoju Powiatu Leżajskiego na lata 2015 – 2020 – Rozwój turystyki i rekreacji na terenie powiatu.

Cele szczegółowe:

Cel 3.1.a: Wspieranie przedsięwzięć z zakresu agroturystyki.

Partnerzy: przedsiębiorcy, osoby prywatne, gospodarstwa agroturystyczne.

Wskaźniki: liczba obiektów noclegowych w gminie, liczba miejsc noclegowych w gminie, liczba obiektów rekreacyjnych funkcjonujących przy gospodarstwach, liczba gości.

Środki na realizację: budżet gminy, środki unijne, w tym środki z programu LEADER, środki prywatne.

Cel 3.1.b.: Promowanie produktów lokalnych z terenu gminy.

Partnerzy: lokalni producenci i rzemieślnicy, gospodarstwa rolne, koła gospodyń wiejskich, specjaliści od marketingu, media, mieszkańcy, inne samorządy (powiatowy i wojewódzki).

Wskaźniki: liczba zarejestrowanych produktów regionalnych, liczba sprzedanych produktów regionalnych, wartość sprzedaży produktów regionalnych w okresie obrachunkowym, liczba imprez, na których promowano lokalne produkty.

Środki na realizację: budżet gminy, środki z budżetu krajowego i unijnego, środki od partnerów projektowych.

Cel 3.1.c: Budowa i promocja marki lokalnej we współpracy z innymi podmiotami.

Partnerzy: firmy konsultingowe, specjaliści od marketingu, inne samorządy.

Wskaźniki: posiadanie wspólnego systemu identyfikacji wizualnej, liczba publikacji/ witryn internetowych promujących wspólną ofertę, rozpoznawalność marki lokalnej, liczba podmiotów lokalnych korzystających ze wspólnej identyfikacji wizualnej, liczba turystów odwiedzających gminę.

Środki na realizację: budżet gminy, środki unijne.

Cel 3.1.d: Promocja turystyki weekendowej i rekreacji na terenie gminy

Partnerzy: inne samorządy, media, mieszkańcy, lokalne firmy, instytucje otoczenia biznesu, inne samorządy (powiatowy i wojewódzki), specjaliści od marketingu, organizacje pozarządowe, organizacje turystyczne, Urząd Marszałkowski, LGD, inne organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy, mieszkańcy.

Wskaźniki: liczba portali informacyjnych promujących turystykę i rekreację w gminie, liczba folderów promocyjnych, liczba wystaw i targów, na których promowano gminę, liczba gości odwiedzających imprezy gminne, liczba osób korzystająca z gminnych obiektów rekreacyjnych, liczba zorganizowanych imprez lokalnych, liczba gości uczestniczących w imprezach gminnych, liczba relacji medialnych z gminnych imprez (w podziale na media lokalne, regionalne, krajowe), wysokość środków uzyskanych od sponsorów/partnerów na organizację imprez.

Środki na realizację: budżet gminy i innych samorządów, budżet samorządu województwa, środki unijne, fundusze prywatne.

Cel 3.1.e: Rozbudowa ścieżek rowerowych i szlaków turystycznych w gminie.

Partnerzy: inne samorządy, organizacje turystyczne.

Wskaźniki: liczba ścieżek rowerowych, długość ścieżek rowerowych, liczba osób korzystających ze ścieżek rowerowych, liczba turystów, liczba nowych szlaków turystycznych (piesze, nordic walking, ścieżki tematyczne, itp.)

Środki na realizację: budżet gminy, środki unijne.

Cel 3.1.f: Budowa i rozbudowa infrastruktury rekreacyjno-wypoczynkowej.

Partnerzy: przedsiębiorcy, inne samorządy, organizacje turystyczne.

Wskaźniki: liczba stref rekreacji, powierzchnia stref rekreacji, liczba obiektów małej infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej (siłownie na powietrzu, place zbow, mini parki, grille itp.), liczba zrewitalizowanych parków zieleni, liczba wyremontowanych alejek, liczba punktów oświetlenia parkowego, liczba ławek, liczba punktów informacyjno-wystawowych.

Środki na realizację: budżet gminy, środki unijne, w tym PROW i RPO WP.

Cel 3.2. Ochrona środowiska naturalnego gminy

Uzasadnienie: Środowisko naturalne jest jednym z ważniejszych zasobów znajdujących się w posiadaniu gminy Grodzisko Dolne. Gmina posiada na swoim terenie Zmysłowski Obszar Krajobrazu Chronionego oraz dostęp do źródlanej wody wysokiej jakości. Zjawiska związane z procesami dewastacji natury wymagają przeciwdziałania, głównie poprzez zmianę stanu świadomości samych mieszkańców. Konieczne jest m.in. wybudowanie na terenie gminy Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych. Niezbędna jest także ochrona i zrównoważone wykorzystanie zasobów ekologicznych (wody źródlane, zalew Czyste i tereny wokół nich). Realizacja celu pozwoli na zahamowanie niekorzystnych zjawisk (dzikie wysypiska, wypalanie traw i in.) oraz przyczyni się do ochrony zasobów środowiskowych gminy.

Zgodność celu:

- ze Strategią rozwoju społeczno-gospodarczego Polski Wschodniej do roku 2020, Cel strategiczny 7: Konserwacja i wykorzystanie zasobów środowiska przyrodniczego oraz ochrona różnorodności biologicznej,
- z osią priorytetową IV RPO WP – Ochrona środowiska naturalnego i dziedzictwa kulturowego, działania: 4.1. Zapobieganie i zwalczanie zagrożeń, 4.2. Gospodarka odpadami, 4.5. Różnorodność biologiczna;
- z celem głównym 3.3. Strategii Rozwoju Powiatu Leżajskiego na lata 2015 – 2020 – Dbłość o jakość środowiska.

Cele szczegółowe:

Cel 3.2.a: Promowanie postaw pro-ekologicznych.

Partnerzy: media lokalne, placówki edukacyjne, dom kultury, biblioteka gminna, ochotnicze straże pożarne, mieszkańcy, organizacje pozarządowe.

Wskaźniki: liczba dzikich wysypisk (zmniejszona), liczba przypadków wypalania traw i niedozwolonego palenia odpadów (zmniejszona), liczba kampanii pro-ekologicznych, zasięg kampanii pro-ekologicznych.

Środki na realizację: budżet gminy, środki unijne, środki z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

Cel 3.2.b: Zwiększenie efektywności zbiórki śmieci na terenie gminy.

Partnerzy: mieszkańcy, Miejski Zakład Komunalny w Leżajsku, operatorzy PSZOK, organizacje pozarządowe.

Wskaźniki: powstanie na terenie gminy PSZOKu, liczba punktów recyklingu i odbioru śmieci elektronicznych, poziom recyklingu i przygotowania do ponownego użycia następujących frakcji odpadów komunalnych (papier, metale, tworzywa sztuczne i szkło), poziom ograniczenia masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji przekazywanych do składowania.

Środki na realizację: budżet gminy, środki unijne.

Cel 3.2.c: Ochrona i wykorzystanie potencjału potoku Leszczynka oraz istniejących wód głębinowych

Partnerzy: przedsiębiorcy, inne samorządy.

Wskaźniki: pozyskanie wody głębinowej dla celów komercyjnych, ilość sprzedanej wody ze źródeł głębinowych, utworzenie strefy ochronnej wokół punktu poboru wody, długość zabezpieczonych brzegów, ilość zlikwidowanych nielegalnych zrzutów ścieków do potoku.

Środki na realizację: budżet gminy, środki unijne, środki z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

Cel 3.3. Rozwijanie i wspieranie działalności kulturalnej oraz artystycznej

Uzasadnienie celu: Jednym z problemów społecznych występujących w skali ogólnopolskiej jest fakt, że na terenach wiejskich dostęp do zasobów kultury jest słabszy niż w miastach. W efekcie kompetencje kulturowe mieszkańców wsi są bardzo często niższe, zarówno w odniesieniu do dorosłych, jak i dzieci oraz młodzieży. Zmiana tego stanu rzeczy jest wyzwaniem, przed jakim stoi gmina i jej instytucje. Gmina w ostatnich latach zrealizowała szereg projektów zmierzających do poprawy istniejącego stanu rzeczy. Oddana do użytku została nowa siedziba Gminnego Ośrodka Kultury, poprawiało się wyposażenie Gminnej Biblioteki Publicznej oraz jej filii. Na terenie gminy aktywnie działają zespoły i organizacje w obszarze kultury, w tym pielęgnujące lokalne zwyczaje i obrzędy. Rozwój kompetencji kulturowych oraz ochrona lokalnego dziedzictwa wymagają nakładów (m.in. na budowę i rozbudowę placówek kultury i ich wyposażenie), a także tworzenia sieci współpracy i wsparcia dla inicjatyw w tej dziedzinie. Zwiększanie kapitału kulturowego i kompetencji kulturalnych, będące efektem realizacji celu strategicznego przełoży się także na poprawę

jakości w innych sferach życia: edukacyjnej, czy zawodowej, co zwiększy ogólną atrakcyjność Gminy Grodzisko Dolne.

Zgodność celu:

- Z dokumentem „Europa 2020” w odniesieniu do priorytetu III „Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu”;
- Ze „Strategią Rozwoju Kraju 2020” w zakresie obszaru strategicznego I – Sprawne i efektywne państwo, Cel I.3. Wzmocnienie warunków sprzyjających realizacji indywidualnych potrzeb i aktywności obywatela;
- Ze „Strategią rozwoju społeczno-gospodarczego Polski Wschodniej do roku 2020” i jej cel strategiczny 1: Oddziaływanie na poprawę jakości kapitału ludzkiego;
- Z „Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego 2010-2020”, cel 2: Budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie marginalizacji obszarów problemowych, 2.2. Wspieranie obszarów wiejskich o najniższym poziomie dostępu mieszkańców do dóbr i usług warunkujących możliwości rozwojowe;
- Ze „Strategią Rozwoju Województwa Podkarpackiego na lata 2006-2020” w ramach priorytetu „Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego jako czynników innowacyjności regionu oraz poprawy poziomu życia mieszkańców”;
- Z osią priorytetową IV RPO WP – Ochrona środowiska naturalnego i dziedzictwa kulturowego, działanie 4.4. Kultura;
- Z osią priorytetową IX RPO WP – Jakość edukacji i kompetencji w regionie;
- ze Strategią Rozwoju Powiatu Leżajskiego na lata 2015-2020, w zakresie celu głównego 3.1.: Ochrona i promocja dóbr kultury i celem szczegółowym 3.1.a: Upowszechnianie lokalnego dziedzictwa kulturowego we współpracy z instytucjami i twórcami kultury,
- ze Strategią Rozwoju Gminnej Biblioteki Publicznej w Grodzisku Dolnym na lata 2015 -2020.

Cele szczegółowe:

Cel 3.3.a: Budowa i rozbudowa infrastruktury obiektów kultury

Partnerzy: GOK, gminna biblioteka publiczna organizacje pozarządowe, sponsorzy

Wskaźniki: liczba nowych obiektów i placówek kultury, powierzchnia użytkowa placówek i obiektów kultury, liczba zmodernizowanych obiektów kultury, liczba nowych imprez kulturalnych w nowych / zmodernizowanych obiektach

Środki na realizację: budżet gminy, środki unijne, granty z Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Cel 3.3.b: Zwiększanie kompetencji kulturowych mieszkańców gminy

Partnerzy: GOK, gminna biblioteka publiczna, organizacje pozarządowe, placówki oświatowe i muzealne, Muzeum Ziemi Leżajskiej, inne samorządy

Wskaźniki: liczba nowych projektów w zakresie animacji kulturalnej, liczba nowych projektów edukacyjnych w zakresie kultury i sztuki, liczba beneficjentów projektów animacyjnych, liczba pozyskanych partnerów do projektów

Środki na realizację: budżet gminy, środki unijne, granty z Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, środki od partnerów projektowych

Cel 3.3.c: Wspieranie działalności zespołów artystycznych i obrzędowych

Partnerzy: GOK, gminna biblioteka publiczna, organizacje pozarządowe, zespoły ludowe, zespoły artystyczne, placówki oświatowe i muzealne, inne samorządy, sponsorzy.

Wskaźniki: liczba zespołów artystycznych i obrzędowych w gminie; liczba członków zespołów artystycznych i obrzędowych, w tym liczba dzieci i młodzieży oraz osób starszych; liczba imprez artystycznych w gminie z udziałem lokalnych zespołów.

Środki na realizację: budżet gminy, środki unijne, granty z Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, środki od partnerów projektowych

4. Powiązanie z innymi dokumentami

Zaprezentowana strategia jest zgodna z dokumentami unijnymi, w tym ze strategią Europa 2020, a także dokumentami krajowymi, zwłaszcza z długookresową i średniookresową strategią rozwoju kraju, Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego, z Krajowym Programem Reform; Strategią Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Polski Wschodniej do roku 2020; dokumentami regionalnymi, w tym ze Strategią Rozwoju Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020, Regionalną Strategią Innowacji Województwa Podkarpackiego do 2020 i innymi programami wojewódzkimi.

W szczególności niniejsza strategii jest zgodna z następującymi zapisami dokumentów strategicznych:

Europa 2020

U podstaw tego dokumentu, będącego podstawą dla polityki spójności UE, leżą trzy następujące priorytety:

- rozwój inteligentny – rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji;
- rozwój zrównoważony – wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej;
- rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu – wspieranie gospodarki charakteryzującej się wysokim poziomem zatrudnienia i zapewniającej spójność gospodarczą, społeczną i terytorialną.

Do wszystkich wskazanych powyżej priorytetów odnoszą się cele ujęte w niniejszej strategii.

Strategia Rozwoju Kraju 2020

W zakresie dokumentu krajowego, określającego kierunki rozwoju Polski do roku 2020, jakim jest Strategia Rozwoju Kraju 2020, niniejszy dokument jest zgodny z następującymi celami:

W zakresie obszaru strategicznego I – Sprawne i efektywne państwo:

- Cel I.1. Przejście od administrowania do zarządzania rozwojem.
- Cel I.3. Wzmocnienie warunków sprzyjających realizacji indywidualnych potrzeb i aktywności obywatela.
 - I.3.2. Rozwój kapitału społecznego.

W zakresie obszaru strategicznego II – Konkurencyjna gospodarka:

- Cel II.2. Wzrost wydajności gospodarki.
 - II.2.4. Poprawa warunków ramowych dla prowadzenia działalności gospodarczej.
- Cel II.3. Zwiększenie innowacyjności gospodarki.
 - II.3.2. Podwyższenie stopnia komercjalizacji badań.
 - II.3.4. Zwiększenie wykorzystania rozwiązań innowacyjnych.
- Cel II.4. Rozwój kapitału ludzkiego.

- II.4.1. Zwiększanie aktywności zawodowej.
- II.4.2. Poprawa jakości kapitału ludzkiego.
- Cel II.5. Zwiększenie wykorzystania technologii cyfrowych.
 - II.5.2. Upowszechnienie wykorzystania technologii cyfrowych.
- Cel II.6. Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko.
 - II.6.1. Racjonalne gospodarowanie zasobami.
 - II.6.4. Poprawa stanu środowiska.

W obszarze strategicznym III – Spójność społeczna i terytorialna:

- Cel III.1. Integracja społeczna.
 - III.1.1. Zwiększenie aktywności osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym.
- Cel III.2. Zapewnienie dostępu i określonych standardów usług publicznych.
 - III.2.1. Podnoszenie jakości i dostępności usług publicznych.

Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej

Strategia rozwoju gminy Grodzisko Dolne jest zgodna z Krajowym Programem Rozwoju Ekonomii Społecznej, według którego ekonomia społeczna powinna w roku 2020 stanowić ważny czynnik wzrostu zatrudnienia, spójności społecznej oraz rozwoju kapitału społecznego, a w tym czasie podmioty ekonomii społecznej staną się ważnym elementem aktywizacji osób w trudnej sytuacji na rynku pracy oraz dostawcą usług użyteczności publicznej działającym we wspólnotach samorządowych. Celami operacyjnymi KPRES są:

- Wzmocnienie roli podmiotów ekonomii społecznej we wspólnotach samorządowych,
- Powstanie i utrzymanie 35 tysięcy miejsc pracy w przedsiębiorstwach społecznych,
- Poprawienie mechanizmów zarządzania i koordynacji w obszarze polityki wspierania ekonomii społecznej,
- Wzrost kompetencji w obszarze ekonomii społecznej w społeczeństwie.

Zapisy niniejszej Strategii w części poświęconej wsparciu działań w obszarze ekonomii społecznej są zgodne z przywołanymi celami.

Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego Polski Wschodniej do roku 2020

W Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego Polski Wschodniej znajduje się zapis stwierdzający, że „rozwój powinien bazować przede wszystkim na endogenicznych zasobach regionu w zgodzie z obowiązującymi standardami i normami, w tym ochrony środowiska; jakość kapitału ludzkiego ma decydujący wpływ na sukces strategii”. Niniejszy dokument wypełnia te przesłanki, a ponadto pozostaje w zgodzie z następującymi celami strategicznymi:

- Cel strategiczny 1: Oddziaływanie na poprawę jakości kapitału ludzkiego,
- Cel strategiczny 2: Budowanie społeczeństwa informacyjnego opartego na wiedzy,
- Cel strategiczny 3: Wspieranie gospodarki, wspieranie funkcjonowania MSP,
- Cel strategiczny 7: Konserwacja i wykorzystanie zasobów środowiska przyrodniczego oraz ochrona różnorodności biologicznej.

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020

Zapisy Strategii Rozwoju Gminy Grodzisko Dolne na lata 2016-2020 wypełniają też cele Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2010-2020 jakimi są:

- Cel 1: Wzmocnienie wzrostu konkurencyjności rozwoju regionów.
 - 1.2.3 Rozwijanie potencjału rozwojowego i absorpcyjnego obszarów wiejskich.
 - 1.3.1 Rozwój kapitału intelektualnego, w tym kapitału ludzkiego i społecznego.
 - 1.3.4 Wspieranie rozwoju Instytucji Otoczenia Biznesu.
 - 1.3.5 Dywersyfikacja źródeł i efektywne wykorzystanie energii oraz reagowanie na zagrożenia naturalne.
 - 1.3.6 Wykorzystanie walorów środowiska przyrodniczego oraz potencjału dziedzictwa kulturowego.
- Cel 2: Budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie marginalizacji obszarów problemowych.
 - 2.2. Wspieranie obszarów wiejskich o najniższym poziomie dostępu mieszkańców do dóbr i usług warunkujących możliwości rozwojowe.

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020

Strategia rozwoju gminy Grodzisko Dolne na lata 2016-2020 jest spójna z celami priorytetowymi wskazanymi w PROW na lata 2014-2020, a w szczególności:

- Priorytetem I: Ułatwienie transferu wiedzy i innowacji w rolnictwie, leśnictwie i na obszarach wiejskich, w zakresach:
 - zwiększenia innowacyjności i bazy wiedzy na obszarach wiejskich;
 - wzmacniania powiązań między rolnictwem i leśnictwem, a badaniami i innowacją;
 - promowania uczenia się przez całe życie oraz szkolenia zawodowego w sektorach rolnym i leśnym;
- Priorytetem II: Poprawa konkurencyjności wszystkich rodzajów gospodarki rolnej i zwiększenie rentowności gospodarstw rolnych (w aspekcie wsparcia restrukturyzacji i modernizacji gospodarstw, także tych o niskim poziomie towarowości oraz ułatwienie podejmowania działalności rolniczej przez młodych ludzi)
- Priorytetem II: Poprawa organizacji łańcucha żywnościowego (w zakresie ułatwienia sprzedaży bezpośredniej oraz marketingu produktów żywnościowych)
- Priorytetem IV: Środowiskowo – klimatycznym (w zakresie promocji praktyk przyczyniających się do zrównoważonego gospodarowania gruntami, ochrony cennych siedlisk przyrodniczych oraz ochrony różnorodności krajobrazu)
- Priorytetem V: Wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami i przechodzenia na gospodarkę niskoemisyjną i odporną na zmiany klimatu w sektorze rolnym, spożywczym i leśnym

- Priorytetem VI: Zwiększenie włączenia społecznego, ograniczenie ubóstwa i promowanie rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich (m.in. poprzez program LEADER zakładający różnicowanie działalności, tworzenie miejsc pracy, zakładanie małych gospodarstw i wspieranie rozwoju lokalnego).

Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020

Strategia niniejsza jest zgodna z celami następujących osi priorytetowych PO WER na lata 2014-2020:

- Oś I: Osoby młode na rynku pracy,
- Oś II: Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji,
- Oś IV: Innowacje społeczne i współpraca ponadnarodowa.

Marketingowa Strategia Polski w sektorze turystyki na lata 2012-2020

Strategia Rozwoju Gminy Grodzisko Dolne na lata 2016-2020 w zakresie celów w obszarze 3 „Ochrona i promocja dziedzictwa kulturowo-przyrodniczego gminy” jest zgodna z celami określonymi w Marketingowej Strategii Polski na lata 2012-2020 opracowanej przez Polską Organizację Turystyczną, a w szczególności z jej celami nadrzędnymi, jakimi są:

- Cel operacyjny nr 1: Zaspokajanie potrzeb informacyjnych w zakresie turystyki
- Cel operacyjny nr 2: Marketingowe wspieranie rozwoju produktu turystycznego, a w szczególności poddziałania:
 - 2.1.1. Promocja produktów
 - 2.1.2. Wspieranie rozwoju produktów turystyki wypoczynkowej
 - 2.2.1. Marketing wewnętrzny
- Cel operacyjny nr 3: Zwiększenie dotarcia z przekazem informacyjno-promocyjnym o atrakcyjności turystycznej Polski, a w szczególności z poddziałaniami:
 - 3.1.1. Kampanie i zadania promocyjne w turystyce wypoczynkowej
 - 3.2.3. Internetowy marketing bezpośredni z wykorzystaniem nowoczesnych narzędzi (CRM).

Strategia Rozwoju Województwa Podkarpackiego na lata 2006-2020

Strategia Rozwoju Województwa Podkarpackiego na lata 2006-2020 opiera realizację celu nadrzędnego, jakim jest „efektywne wykorzystanie zasobów wewnętrznych i zewnętrznych dla zrównoważonego i inteligentnego rozwoju społeczno-gospodarczego drogą do poprawy jakości życia mieszkańców” na czterech priorytetach, w jakie wpisuje się niniejszy dokument, tj.:

- Rozwijanie przewag regionu w oparciu o kreatywne specjalizacje jako przejaw budowania konkurencyjności krajowej i międzynarodowej,
- Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego jako czynników jako czynników innowacyjności regionu oraz poprawy poziomu życia mieszkańców,
- Podniesienie dostępności oraz poprawa spójności funkcjonalno-przestrzennej jako element budowania potencjału rozwojowego regionu,

- Racjonalne i efektywne wykorzystanie zasobów z poszanowaniem środowiska naturalnego sposobem na zapewnienie bezpieczeństwa i dobrych warunków życia mieszkańców oraz rozwoju gospodarczego województwa.

Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020

Strategia Rozwoju Gminy Grodzisko Dolne na lata 2016-2020 odnosi się też do celów priorytetowych wskazanych w Regionalnym Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020, a w szczególności:

- W osi priorytetowej I – Konkurencyjna I Innowacyjna Gospodarka
- W osi priorytetowej II – Cyfrowe Podkarpackie
 - Działanie 2.1 Podniesienie dostępności i efektywności e-usług
- W osi priorytetowej III – Czysta energia
 - Działanie 3.1. Rozwój OZE
 - Działanie 3.2. Modernizacja energetyczna budynków
 - Działanie 3.3. Poprawa jakości powietrza
- W osi priorytetowej IV – Ochrona środowiska naturalnego i dziedzictwa kulturowego
 - Działanie 4.1 Zapobieganie i zwalczanie zagrożeń
 - Działanie 4.2. Gospodarka odpadami
 - Działanie 4.3. Gospodarka wodno-ściekowa
 - Działanie 4.4. Kultura
 - Działanie 4.5. Różnorodność biologiczna
- W osi priorytetowej V – Infrastruktura komunikacyjna
 - Działanie 5.1 Infrastruktura drogowa
- W osi priorytetowej VI – Spójność przestrzenna i społeczna
 - Działanie 6.1. Rozwój potencjału endogenicznego regionu
 - Działanie 6.2 Infrastruktura ochrony zdrowia i pomocy społecznej, Poddziałanie 6.2.2 Infrastruktura pomocy społecznej
 - Działanie 6.3. Rewitalizacja przestrzeni regionalnej
 - Działanie 6.4 Infrastruktura edukacyjna, Poddziałanie 6.4.3 Szkolnictwo ogólne
- W osi priorytetowej VII – Regionalny rynek pracy
 - Działanie 7.1 – Poprawa sytuacji osób bezrobotnych na rynku pracy
 - Działanie 7.3 – Wsparcie rozwoju przedsiębiorczości
 - Działanie 7.4 – Rozwój opieki żłobkowej w regionie
 - Działanie 7.5 – Rozwój kompetencji pracowników sektora MŚP
 - Działanie 7.6 – Programy profilaktyczne i zdrowotne w regionie
- W osi priorytetowej VIII – Integracja społeczna, a w szczególności:
 - Działanie 8.1 – Aktywna integracja osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym
 - Działanie 8.2 – Aktywna integracja osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym prowadzona przez ośrodki pomocy społecznej/powiatowe centra pomocy rodzinie

- Działanie 8.3 – Zwiększenie dostępu do usług społecznych i zdrowotnych
- Działanie 8.4 – Poprawa dostępu do usług wsparcia rodziny i pieczy zastępczej
- Działanie 8.5 – Wspieranie rozwoju sektora ekonomii społecznej w regionie
- W osi priorytetowej IX – Jakość edukacji i kompetencji w regionie
 - Działanie 9.1 – Rozwój edukacji przedszkolnej
 - Działanie 9.2 – Poprawa jakości kształcenia ogólnego
 - Działanie 9.3 – Podnoszenie kompetencji osób dorosłych w obszarze TIK i języków obcych
 - Działanie 9.4 – Poprawa jakości kształcenia zawodowego
 - Działanie 9.5 – Podnoszenie kompetencji osób dorosłych w formach pozaszkolnych

Strategia kreacji i promocji marki województwa podkarpackiego z planem wdrożenia strategii w latach 2010–2015

Niniejsza strategia jest zgodna ze „Strategią kreacji i promocji marki województwa podkarpackiego z planem wdrożenia strategii w latach 2010–2015”, a w szczególności z jej celami w zakresie promocji turystyki (2.2.1. Wypromowanie województwa podkarpackiego jako regionu, w którym można nabrać dystansu do siebie i świata, odnaleźć siebie) oraz jakości życia (2.4.3. Wypromowanie województwa podkarpackiego w kontekście życia w czystym i zdrowym otoczeniu) i gospodarki (2.1.2. Wypromować województwo, które stawia na ideę łączenia świata biznesu ze światem nauki [programy edukacyjne])

Strategia Rozwoju Powiatu Leżajskiego na lata 2015 – 2020

Niniejszy dokument jest również zgodny z zapisami Strategii Rozwoju Powiatu Leżajskiego na lata 2015 – 2020. Obydwie strategie powstawały symultanicznie i w powiązaniu ze sobą, przez co wiele z ich celów strategicznych ma charakter komplementarny. Obydwa dokumenty zakładają także współpracę Gminy i Powiatu w kluczowych kwestiach wspólnych. Wśród celów Strategii Rozwoju Powiatu Leżajskiego zgodnych z zapisami Strategii Rozwoju Gminy Grodzisko Dolne znajdują się:

W obszarze 1: Sfera społeczno-ekonomiczna:

- Cel główny 1.1: Integracja społeczno-zawodowa mieszkańców powiatu
 - Cel 1.1.a: Rozwój potencjału przedsiębiorców, pracowników i bezrobotnych [w partnerstwie z gminami oraz Instytucjami Otoczenia Biznesu i organizacjami pozarządowymi]
 - Cel 1.1.b: Wspieranie rozwoju podmiotów ekonomii społecznej [w partnerstwie z gminami]
- Cel główny 1.2: Aktywizacja społeczna mieszkańców powiatu
 - Cel 1.2.a: Aktywizacja osób starszych na terenie powiatu [w partnerstwie z gminami]
 - Cel 1.2.b: Rozwijanie twórczej aktywności młodzieży na terenie powiatu [w partnerstwie z gminami]

- Cel 1.2.c: Tworzenie infrastruktury wsparcia dla sektora NGO [w partnerstwie z gminami]
- Cel główny 1.3: Poprawa konkurencyjności działalności gospodarczej prowadzonej na terenie powiatu
 - Cel 1.3.a: Instytucjonalizacja współpracy powiatu z przedsiębiorcami i rolnikami [w partnerstwie z gminami]
 - Cel 1.3.b: Podniesienie jakości zarządzania poprzez wsparcie szkoleniowo-doradcze dla przedsiębiorców z terenu powiatu [w partnerstwie z gminami]
 - Cel 1.3.c: Utworzenie i promowanie lokalnego obszaru inwestycyjnego [w partnerstwie z gminami]

W obszarze 2: Sfera infrastruktury i usług publicznych:

- Cel główny 2.1: Rozwój infrastruktury technicznej w powiecie
- Cel główny 2.2: Poprawa jakości oferty edukacyjnej:
- Cel główny 2.3: Poprawa jakości usług publicznych w zakresie wsparcia społecznego i opieki zdrowotnej

W obszarze 3: Sfera kulturowo-przyrodnicza:

- Cel główny 3.1: Ochrona i promocja dóbr kultury
 - Cel 3.1.a: Upowszechnianie lokalnego dziedzictwa kulturowego we współpracy z instytucjami i twórcami kultury
 - Cel 3.1.c: Ochrona lokalnych zabytków i pomników przyrody
- Cel główny 3.2: Rozwój turystyki i rekreacji na terenie powiatu
 - Cel 3.2.a: Stworzenie regionalnej marki turystycznej [we współpracy z gminami]
 - Cel 3.2.b: Promocja marki regionalnej i regionalnej oferty turystyczno-rekreacyjnej [we współpracy z gminami]
 - Cel 3.2.c: Wspieranie rozwoju obiektów agroturystycznych i rekreacyjnych [we współpracy z gminami]
 - Cel 3.2.d: Promowanie produktów lokalnych [we współpracy z gminami]
- Cel główny 3.3. Dbalność o jakość środowiska.

Niniejsza Strategia jest także zgodna z nowymi dokumentami strategicznymi gminy, w postaci Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2016-2020 oraz Strategii Rozwoju Gminnej Biblioteki Publicznej w Grodzisku Dolnym na lata 2015-2020.

Realizacja celów zakładanych w Strategii Rozwoju Gminy Grodzisko Dolne na lata 2016-2020, będzie możliwa poprzez działania, które przynajmniej w części będą współfinansowane ze środków dostępnych w ramach realizacji Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020, a także innych programów operacyjnych adresowanych do jednostek samorządu terytorialnego szczebla gminnego.

III. WDRAŻANIE, MONITORING I EWALUACJA STRATEGII

1. Wdrażanie strategii

Warunkiem sprawnej oraz efektywnej realizacji Strategii Rozwoju Gminy Grodzisko Dolne na lata 2016–2020 jest stworzenie i wdrożenie skutecznego systemu monitorowania i oceny Strategii. Monitoring ma na celu gromadzenie oraz analizę danych na temat przebiegu realizacji danego programu, która pozwala na wyłapywanie ewentualnych nieprawidłowości w jego realizacji i wprowadzanie niezbędnych korekt umożliwiających osiągnięcie wcześniejszych założeń. Ewaluacja natomiast ma za zadanie sprawdzenie, czy w wyniku podejmowanych działań powstały spodziewane rezultaty oraz czy przełożyły się one na realizację wyznaczonych celów. Zakres monitoringu i ewaluacji niniejszej Strategii wyznaczają określone w niej cele główne i cele szczegółowe. Monitoring Strategii prowadzony będzie w zakresie finansowym oraz rzeczowym. Zakres finansowy dotyczyć będzie monitorowania poprawności oraz efektywności wydawanych środków, natomiast zakres rzeczowy związany będzie z efektywnością podejmowanych działań oraz postępowaniem we wdrażaniu Strategii.

Za wdrożenie Strategii oraz realizację działań podjętych na jej podstawie odpowiedzialny jest Wójt Gminy Grodzisko Dolne. W celu skuteczniejszego wdrożenia Strategii Rozwoju Gminy Grodzisko Dolne na lata 2016-2020, zawierającej zadania będące w kompetencjach wielu podmiotów, wymagana jest ścisła koordynacja i współpraca pomiędzy zainteresowanymi stronami. Dla zwiększenia efektywności działań władz samorządowych w zakresie wdrażania strategii rozwoju gminy, wójt może powołać Zespół ds. Koordynacji Wdrażania Strategii. W jego składzie powinni znajdować się sekretarz gminy, kierownicy jednostek organizacyjnych działających w gminie oraz przedstawiciele środowisk mieszkańców, przedsiębiorców i organizacji pozarządowych powołani przez Wójta. Podstawowymi zadaniami Zespołu ds. Koordynacji Wdrażania Strategii powinny być:

- współpraca z innymi jednostkami samorządu terytorialnego, organizacjami pozarządowymi i przedsiębiorcami,
- harmonizacja realizacji działań zapisanych w Strategii i innych dokumentach planistycznych oraz strategicznych,
- monitorowanie możliwości finansowania zaplanowanych działań ze środków gminy oraz funduszy zewnętrznych,
- pozyskiwanie partnerów do realizacji zadań zapisanych w Strategii.

Informacje na temat stanu realizacji Strategii będą przekazywane mieszkańcom gminy, jak również wszystkim interesariuszom za pośrednictwem strony internetowej Urzędu Gminy Grodzisko Dolne, a także podczas spotkań z mieszkańcami, przedstawicielami organizacji pozarządowych, czy przedsiębiorcami. Środowiska te mogą również uczestniczyć aktywnie w procesie monitorowania Strategii, za pośrednictwem dostępnych narzędzi partycypacyjnych funkcjonujących w gminie. Jednym z narzędzi służących zaangażowaniu mieszkańców w proces wdrażania i realizacji strategii jest formuła spotkań RADAR

oraz formuła Zespołu Dialogu Społecznego, jako płaszczyzny spotkań i konsultacji oraz współdecydowania wraz z mieszkańcami gminy i środowiskami pozarządowymi o planowanych kierunkach działań.

2. Ewaluacja i monitoring

Ewaluacja Strategii będzie prowadzona w celu określenia stopnia rzeczywistych efektów zrealizowanych projektów, a jej ocena opierać się będzie na pięciu kryteriach, jakimi są:

- Skuteczność – pozwala określić czy zostały osiągnięte cele Strategii założone na etapie programowania,
- Efektywność – pozwala ocenić poziom ekonomiczności Strategii,
- Użyteczność – pozwala ocenić zgodności celów Strategii z faktycznymi problemami i potrzebami grupy docelowej,
- Trafność – obrazuje do jakiego stopnia cele Strategii odpowiadają potrzebom wskazanym do danego obszaru,
- Trwałość – pozwala określić na ile można się spodziewać, że pozytywne zmiany wywołane oddziaływaniem Strategii będą trwać po jej zakończeniu.

Ewaluacja działań zawartych w Strategii Rozwoju Gminy Grodzisko Dolne na lata 2016–2020 zostanie podzielona na następujące części:

- *ex-ante* (przed realizacją Strategii) – stanowiąca wstępny element diagnozy służący podejmowanie spójnych decyzji (ocena ta została przeprowadzona przed opracowaniem niniejszej Strategii),
- *on-going* (na bieżąco w trakcie okresu realizacji) – jako instrument, w wyniku którego nastąpi aktualizacja elementów Strategii wymagających korekt,
- *ex-post* (na zakończenie realizacji Strategii) – w celu oceny zgodności i efektywności działań zrealizowanych w ramach Strategii z założeniami i celami w niej przyjętymi.

Taka konstrukcja systemu monitoringu oraz powiązanego z nim systemu ewaluacji pozwoli na wyeliminowanie lub przynajmniej znaczące ograniczenie ryzyka dezaktualizacji założeń i celów zawartych w Strategii, wynikający ze zmieniających się warunków funkcjonowania podmiotów realizujących poszczególne projekty, zmian prawodawstwa oraz innych warunków i okoliczności mogących wpłynąć na zasadność podejmowanych działań. Oprócz modyfikacji poszczególnych elementów Strategii w trakcie jej realizacji możliwe będzie uwzględnienie nowych, dodatkowych celów szczegółowych, które będą wpisywać się w wyznaczone cele strategiczne i operacyjne.

Za prowadzenie monitorowania i ewaluacji odpowiedzialny będzie Zespół ds. Ewaluacji i Monitoringu, jaki zostanie powołany na etapie wdrażania Strategii. Zespół ds. będzie się zbierał nie rzadziej niż co rok, a do jego zadań należeć będą:

- przedstawienie wniosków z realizacji poszczególnych celów głównych,
- monitorowanie oraz ocena wdrażania poszczególnych działań zaplanowanych dla realizacji celów szczegółowych,

- ewaluacja *on-going* kluczowych obszarów strategii,
- ewaluacja końcowa Strategii, po zakończeniu okresu na jaki została zaplanowana (*ex-post*),
- sformułowanie wniosków i zaleceń odnośnie wprowadzenia usprawnień w kwestii wdrażania Strategii,
- opracowanie sprawozdań z posiedzeń.

Przewodniczący Zespołu ds. Ewaluacji i Monitoringu zobowiązany będzie do przedstawienia Radzie Gminy sprawozdania sporządzonego przez Zespół. Rada Gminy Grodzisko Dolne będzie dokonywać analizy postępów w realizacji Strategii, a jej zadania w tym zakresie polegać będą na:

- przyjmowaniu sprawozdań z realizacji Strategii, w szczególności w zakresie osiągnięcia celów i rezultatów,
- analizowaniu i zatwierdzaniu wniosków o zmianę treści Strategii,
- aktualizacji Strategii w razie potrzeby,
- określaniu zadań zaplanowanych do realizacji celów strategicznych przy przyjmowaniu budżetu gminy oraz wieloletnich prognoz finansowych lub innych dokumentów strategicznych o znaczeniu lokalnym.

Podstawą skutecznego wdrażania działań służących osiągnięciu celów Strategii jest dysponowanie wiedzą na temat postępów osiąganych w zakresie wdrażanych kierunków interwencji oraz zdolność do reagowania na pojawiające się różnice pomiędzy przyjętymi założeniami, a uzyskiwanymi efektami realizacji kluczowych zadań. Do oceny stopnia realizacji zakładanych celów potrzebne będą zatem konkretne dane statystyczne dotyczące aktualnej sytuacji gminy, ujęte w konkretne wartości wskaźników. Przykładowe wskaźniki przypisane celom szczegółowym zostały wskazane w części programująco-strategicznej niniejszej Strategii w podrozdziale zatytułowanym „Cele strategiczne”. Dzięki nim możliwe będzie określenie poziomu wyjściowego oraz stopnia realizacji zakładanych celów. Wyniki realizacji planowanych zadań, zapisane w postaci wskaźników lub informacji statystycznych będą odgrywać dużą rolę w przypadku planowanych zmian i aktualizacji dokumentu. Analiza wskaźników w trybie ewaluacji *on-going* pozwoli na stały dostęp do obrazu aktualnej sytuacji gminy w kluczowych obszarach jej funkcjonowania. Co ważne, ocena wskaźników powinna być dokonywana łącznie - interpretacja pojedynczego wskaźnika czy liczby statystycznej może dawać mylne przekonanie o stopniu zaawansowania wdrażania Strategii. Analiza wartości poszczególnych wskaźników pozwala ocenić na ile podejmowane działania zgodne są z zakładanymi celami. Poniżej znajduje się tabela pomocnicza służąca analizie wskaźnikowej stopnia osiągnięcia celów szczegółowych.

Tabela 25: Tabela do analizy wskaźników realizacji celów strategicznych

Lp.	Cel główny:			Numer	
	Cel szczegółowy:			Numer	
	Wskaźnik	Źródło danych	Jednostka miary	Wartość dla roku bazowego	Wartość dla roku analizowanego
1.					
2.					
3.					
n.					

Kolejnym narzędziem służącym ocenie efektów realizacji Strategii jest porównanie wyników gminy Grodzisko Dolne z wynikami innych gmin – zarówno na tle powiatu leżajskiego, jak i na tle całego województwa (w odniesieniu do gmin wiejskich). Porównanie efektów ujętych w różnego rodzaju wskaźnikach może przyczynić się do zidentyfikowania najlepszych wzorców do realizacji zadań zapisanych w Strategii. Gromadzenie i analizowanie danych takich jak współczynniki ekonomiczne, trendy rozwojowe czy struktura wydatków i inwestycji – ujętych w niniejszym dokumencie w części opisowo-diagnostycznej będzie przydatne do skutecznego prowadzenia monitoringu. Źródłami danych w analizie wskaźnikowej mogą być w szczególności:

- statystyka publiczna – prowadzona przez Główny Urząd Statystyczny w ramach Banku Danych Lokalnych, dostępna pod adresem www.stat.gov.pl – z uwzględnieniem opóźnienia w zamieszczaniu aktualnych danych statystycznych w Banku Danych Lokalnych,
- statystyka prowadzona przez samorząd gminny – generowana i gromadzona przez poszczególne wydziały i referaty Urzędu Gminy Grodzisko Dolne oraz jednostki gminne, zobowiązane do terminowego przekazywania danych i informacji do UG, a w szczególności do Zespołu ds. Ewaluacji i Monitoringu,
- statystyka prowadzona przez podmioty prywatne, pozarządowe, samorząd powiatowy, samorząd regionalny i administrację rządową dot. działań zbieżnych merytorycznie z badanym celem operacyjnym – przekazywanie informacji i danych przez te podmioty i jednostki zewnętrzne do Centrum powinno odbywać się na mocy porozumień pomiędzy samorządem gminy oraz wskazanymi podmiotami i jednostkami. Porozumienia te dotyczą takich podmiotów i jednostek zewnętrznych, jak np.: instytucje otoczenia biznesu, Wojewódzki Konserwator Zabytków, zarządy dróg, Starostwo Powiatowe w Leżajsku, Urząd Marszałkowski Województwa Podkarpackiego, Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, Powiatowy Urząd Pracy w Leżajsku, Podkarpacka Organizacja Turystyczna czy Okręgowa Komisja Egzaminacyjna.

3. Ocena sposobu realizacji celów strategicznych

Istotna uwaga dotyczy faktu, że strategia nie formułuje bezpośrednio konkretnych zadań służących realizacji celów strategicznych. Zadania te są wynikiem operacjonalizacji strategii, mającej postać konkretnych decyzji władz gminy. Jednym z przykładów takiego dokumentu o charakterze operacyjnym jest Wieloletnia Prognoza Finansowa (WPF). Z racji okresu czasu, na jaki jest planowany informacje zawarte w WPF dotyczące przedsięwzięć, inwestycji i projektów nie zawsze będą dokładne. Zatem w odniesieniu do WPF, jak i w przypadku analizy innych zadań inwestycyjnych należy wziąć pod uwagę fakt, iż opierać się będą na pewnych szacunkach i prognozach, a ich weryfikacja powinna uwzględniać aktualne dane, w szczególności finansowe. Formuła ewaluacji *on-going* służy właśnie w takich sytuacjach. Pamiętać należy również, że dokument jakim jest Strategia rozwoju Gminy Grodzisko Dolne na lata 2016-2020 jest dokumentem otwartym z możliwością jego sukcesywnego uzupełniania.

Użyte skróty

GOK – Gminny Ośrodek Kultury

GOPS – Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej

GUS – Główny Urząd Statystyczny

JST – Jednostka Samorządu Terytorialnego

KPRES – Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej

KRUS – Kasa Rolniczych Ubezpieczeń Społecznych

LGD – Lokalna Grupa Działania

MKiDN – Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego

NFOŚiGW – Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

NFZ – Narodowy Fundusz Zdrowia

NGO – (*Non-government Organization*) Organizacja Pozarządowa

ORW – Ośrodek Rewalidacyjno-Wychowawczy

PAS – Program Aktywności Samorządowej

PGK – Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej

PO WER – Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój

PROW – Program Rozwoju Obszarów Wiejskich

PUP – Powiatowy Urząd Pracy

RPO WP – Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego

SP – Starostwo Powiatowe

ŚDS – Środowiskowy Dom Samopomocy

UG – Urząd Gminy

WFOŚiGW – Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

WPF – Wieloletnia Prognoza Finansowa

ZUS – Zakład Ubezpieczeń Społecznych

Spis tabel

<i>Tabela 1: Liczba ludności gminy Grodzisko Dolne w latach 2007-2014 (oprac. wł. na podst. danych UG)</i>	6
<i>Tabela 2: Ludność i powierzchnia w miejscowościach gminy Grodzisko Dolne (wg danych z UG)</i>	6
<i>Tabela 3: Saldo migracji wewnętrznych ludności w gminie Grodzisko Dolne i innych JST województwa w latach 2007 – 2013 (źródło: GUS)</i>	10
<i>Tabela 4: Saldo migracji zagranicznych ludności w gminie Grodzisko Dolne i innych JST województwa w latach 2007 – 2013 (źródło: GUS)</i>	10
<i>Tabela 5: Placówki biblioteczne w gminie Grodzisko Dolne w latach 2008 – 2014 (oprac. wł. na podstawie danych UG)</i>	22
<i>Tabela 6: Wydatki na świadczenia opiekuńcze oraz liczbę świadczeń wypłaconych w latach 2008 – 2014 (oprac. wł. na podstawie danych UG)</i>	26
<i>Tabela 7: Łączne wydatki poniesione na realizację świadczeń rodzinnych w latach 2008 – 2014 (oprac. wł. na podstawie danych UG)</i>	26
<i>Tabela 8: Wydatki na zasiłki rodzinne wraz z dodatkami oraz liczbę świadczeń wypłaconych w latach 2008 - 2011 (oprac. wł. na podstawie danych UG)</i>	27
<i>Tabela 9: Wydatki na zasiłki rodzinne wraz z dodatkami oraz liczbę świadczeń wypłaconych w latach 2012 - 2014 (oprac. wł. na podstawie danych UG)</i>	28
<i>Tabela 10: Liczba uczniów w poszczególnych szkołach i przedszkolach Gminy Grodzisko Dolne w latach 2008-2015 (oprac. wł. na podstawie danych UG)</i>	33
<i>Tabela 11: Wydatki na szkolnictwo w Gminie Grodzisko Dolne w latach 2008 – 2014 w złotych (oprac. wł. na podstawie danych UG)</i>	36
<i>Tabela 12: Powierzchnia gospodarstw rolnych na terenie gminy. Stan na 31.12.2014 i na 31.12.2006 (oprac. wł. na podstawie danych UG)</i>	38
<i>Tabela 13: Użytkowanie gruntów na terenie gminy Grodzisko Dolne w hektarach. Stan na 31.12.2014 (oprac. wł. na podstawie danych UG)</i>	39
<i>Tabela 14: Podmioty gospodarki narodowej (bez osób fizycznych prowadzących wyłącznie indywidualne gospodarstwa rolne) w gminach wiejskich powiatu leżajskiego (oprac. własne na podstawie rejestru REGON na dzień 31.12.2014)</i>	40

<i>Tabela 15: Podmioty gospodarki narodowej (bez osób fizycznych prowadzących wyłącznie indywidualne gospodarstwa rolne) według liczby pracujących (oprac. wł. wg rejestru REGON, na 31.12.2014)</i>	41
<i>Tabela 16: Bezrobotni zarejestrowani wg płci (oprac. wł. na podst. GUS)</i>	43
<i>Tabela 17: Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wg płci (oprac. wł. na podst. GUS)</i>	43
<i>Tabela 18: Sieć dróg gminnych w Gminie Grodzisko Dolne. Stan na 31.12.2014 (oprac. wł. na podstawie danych UG)</i>	48
<i>Tabela 19: Długość linii wodociągowej w Gminie Grodzisko Dolne . Stan na koniec 2007 i 2014 (oprac. wł. na podst. UG)</i>	50
<i>Tabela 20: Długość sieci kanalizacyjnej w Gminie Grodzisko Dolne . Stan na koniec 2007 i 2014 (oprac. wł. na podst. danych UG)</i>	51
<i>Tabela 21: Długość sieci gazowniczej w Gminie Grodzisko Dolne. Stan na koniec 2007 i 2014 (oprac. wł. na podst. danych UG)</i>	52
<i>Tabela 22: Przychody i wydatki gminy w złotych w latach 2008-2014 (oprac. wł. na podstawie danych z UG)</i>	63
<i>Tabela 23: Porównanie wyników badania jakości życia w latach 2012-2014 w gminie Grodzisko Dolne (źródło: strona internetowa projektu PAS)</i>	69
<i>Tabela 24: Analiza SWOT gminy Grodzisko Dolne (oprac. wł.)</i>	71
<i>Tabela 25: Tabela do analizy wskaźników realizacji celów strategicznych</i>	118

Spis rysunków

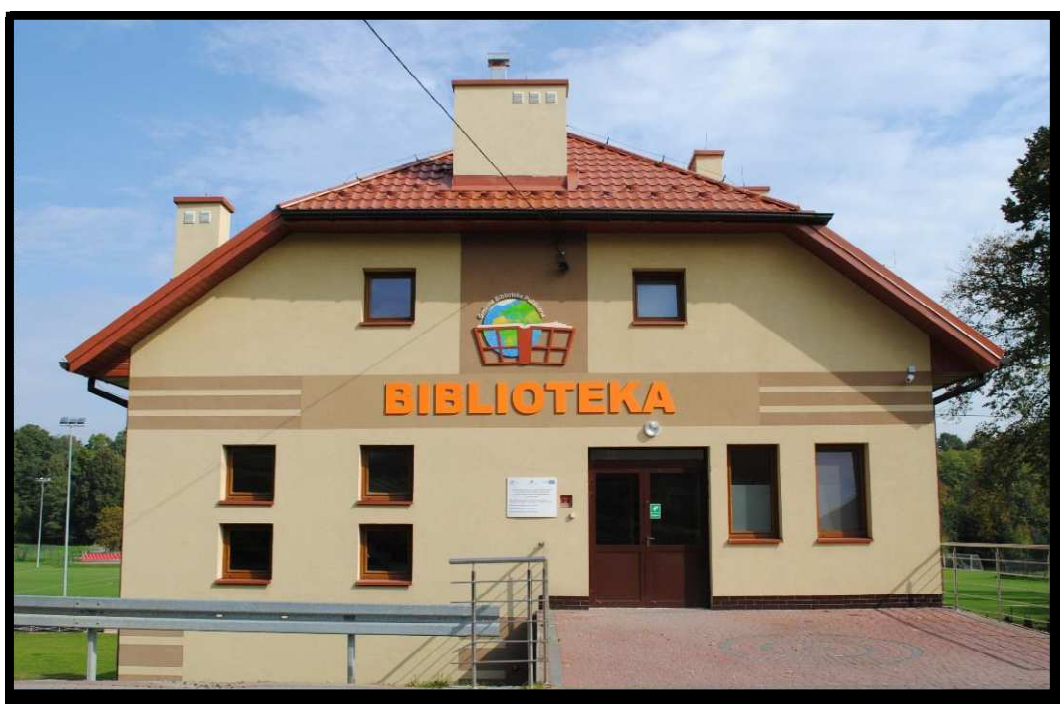
<i>Rysunek 1: Mapa gminy Grodzisko Dolne oraz szlaków drogowych (źródło: e-mapy.pl)</i>	5
<i>Rysunek 2: Ludność gmin i miast powiatu leżajskiego na 31.12.2014 (oprac. wł. na podstawie danych GUS)</i>	7
<i>Rysunek 3: Liczba urodzeń wg płci w gminie Grodzisko Dolne w latach 2008-14 (oprac. wł. na podst. danych UG)</i>	7
<i>Rysunek 4: Liczba urodzeń i zgonów w gminie Grodzisko Dolne w latach 2008-14 (oprac. wł. na podst. danych UG)</i>	8
<i>Rysunek 5: Liczba małżeństw w gminie Grodzisko Dolne w latach 2008-14 (oprac. wł. na podst. danych UG)</i>	8
<i>Rysunek 6: Piramida wiekowa ludności gminy Grodzisko Dolne (źródło: GUS)</i>	11
<i>Rysunek 7: Piramida wiekowa ludności województwa podkarpackiego wraz z prognozą na rok 2050 [na niebiesko] (źródło: GUS)</i>	12
<i>Rysunek 8: Udział osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w Gminie Grodzisko Dolne, Powiecie Leżajskim i Województwie podkarpackim w ogólnej liczbie ludności (źródło: „Portrety gmin 2014”, GUS)</i>	29
<i>Rysunek 9: Wielkość nakładów oświatowych w gminie w latach 2008-14 z uwzględnieniem wydatków inwestycyjnych oraz środków z UE (oprac. wł. na podst. danych z UG)</i>	37
<i>Rysunek 10: Struktura wielkości gospodarstw rolnych na terenie gminy w ujęciu procentowym (oprac. wł. na podstawie danych UG)</i>	38
<i>Rysunek 11: Użytkowanie gruntów na terenie gminy Grodzisko Dolne w ujęciu procentowym. Stan na 31.12.2014. (oprac. wł. na podstawie danych UG)</i>	39
<i>Rysunek 12: Liczba podmiotów w rejestrze działalności gospodarczej w UG w podziale na sekcje PKD (oprac. wł. wg stanu na 31.12.2014, dane z REGON)</i>	42
<i>Rysunek 13: Stopa bezrobocia rejestrowanego w gminie Grodzisko Dolne, powiecie leżajskim i województwie podkarpackim w latach 2007-2014 (oprac. wł. na podst. GUS)</i>	43
<i>Rysunek 14: Stopa bezrobocia rejestrowanego w powiecie leżajskim i województwie podkarpackim w latach 2007-2014 (oprac. wł. na podst. GUS)</i>	44

<i>Rysunek 15: Mapa dróg w gminie Grodzisko Dolne (na czerwono zaznaczono przebudowane drogi gminne, na zielono przebudowane drogi powiatowe, źródło: Raport o stanie gminy 2014, UG)</i>	47
<i>Rysunek 16: Szlak rowerowy po gminie Grodzisko Dolne (źródło: Urząd Gminy)</i>	54
<i>Rysunek 17: Rozkład dochodów gminy za rok 2014 gminy w ujęciu procentowym (oprac. wł. na podst. danych z UG)</i>	61
<i>Rysunek 18: Dochody gminy ogółem w porównaniu do dochodów własnych, dotacji i subwencji w latach 2008-2014 (oprac. wł. na podst. danych z UG)</i>	62
<i>Rysunek 19: Wydatki ogółem gminy w tym wydatki inwestycyjne i bieżące w latach 2008-2014 (oprac. wł. na podst. danych z UG)</i>	62
<i>Rysunek 20: Wynik ankiety jakości życia wg mieszkańców za rok 2014 (źródło: strona internetowa projektu PAS)</i>	67
<i>Rysunek 21: Wynik ankiety jakości życia wg urzędników za rok 2014 (źródło: strona internetowa projektu PAS)</i>	68
<i>Rysunek 22: Hierarchia problemów w Gminie Grodzisko Dolne w podziale na obszary (oprac. wł.)</i>	76
<i>Rysunek 23: Hierarchia celów nadrzędnych i głównych Strategii Rozwoju Gminy Grodzisko Dolne na lata 2015-2020 (oprac. wł.)</i>	81

Załączniki

Strategia Rozwoju Biblioteki na lata 2016-2020

Gminna Biblioteka Publiczna w Grodzisku Dolnym

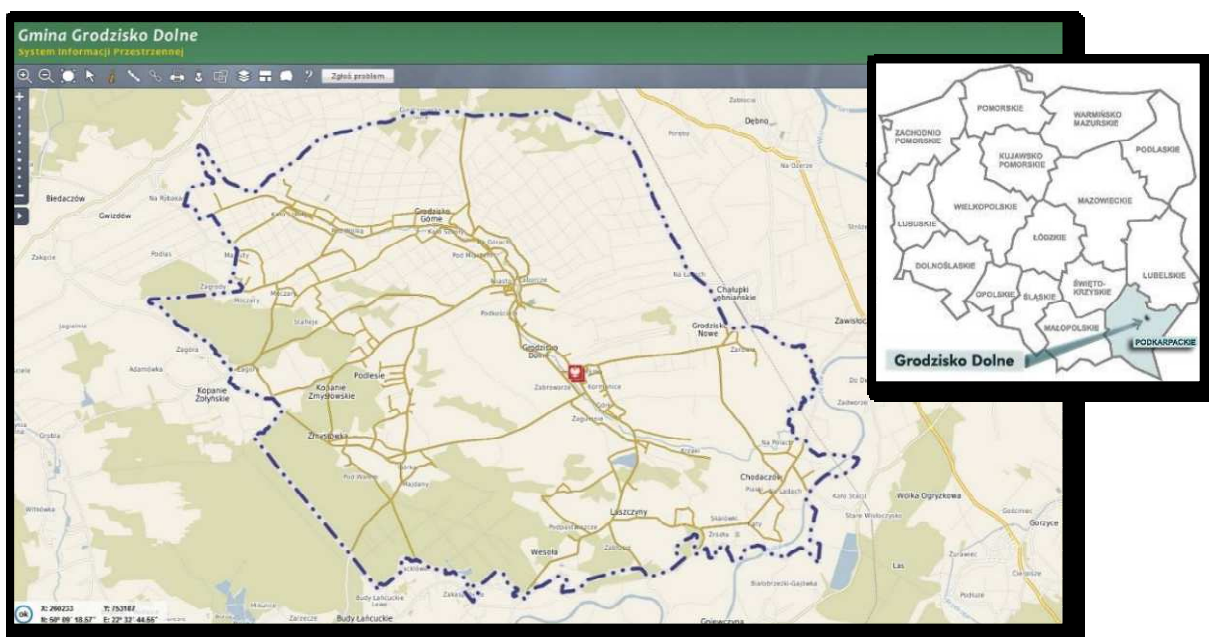
Strategia Rozwoju Biblioteki na lata 2016-2020

I. Biblioteka i jej środowisko.

1. Charakterystyka środowiska.

Gmina Grodzisko Dolne jest jedną ze 114 gmin wiejskich województwa podkarpackiego. Położona w powiecie leżajskim, w malowniczym, pagórkowatym terenie przeciętym doliną potoku Leszczyńka. Administracyjnie podzielona jest na 10 sołectw. Powierzchnia gminy wynosi 78,42 km² w tym powierzchnia rolna 76%, powierzchnia leśna 23%. Nie ma na tym terenie właściwie żadnego przemysłu, jedynie drobna działalność gospodarcza. Gęstość zaludnienia: 106,16 osób/km².

Mapa Gminy Grodzisko Dolne

Wg stanu na dzień 31.12.2014 w Gminie Grodzisko Dolne zamieszkuje 8243 mieszkańców, w tym:

- kobiet - 4151,
- mężczyzn - 4092.

2. Gminna Biblioteka Publiczna i jej potencjał.

Pierwsza biblioteka na terenie Grodziska powstała w latach 1930-1933. Była to Biblioteka Towarzystwa Szkoły Ludowej. Po kampanii wrześniowej 1939 r. ukryto księgozbiór - około 400 woluminów przechowała w swoim mieszkaniu Maria Osiniak – nauczycielka w Grodzisku Górnym, która w konspiracji wypożyczała te książki bezpłatnie. W listopadzie 1949 r. przywieziono księgozbiór i w obecnym domu państwa Gradów otwarto Gminną Bibliotekę Publiczną. W latach 1954 - 1973 Biblioteka nosiła nazwę Gromadzka Biblioteka Publiczna w Grodzisku Dolnym i obejmowała zasięgiem działań wsie: Grodzisko Dolne, Chodaczów oraz Laszczyny. Obsługiwała w tym czasie blisko 4000 mieszkańców. W 1956 r. ówczesny kierownik pan Władysław Dubik, przy usilnym staraniu otrzymał przestronny lokal po byłej szkole podstawowej w Miasteczku i założył pierwszą czytelnię. Uroczyste jej otwarcie nastąpiło w maju 1959 r. 22 lipca 1966 roku otwarto Wiejski Dom Kultury w Grodzisku Dolnym, gdzie Gromadzka Biblioteka otrzymała odrębne pomieszczenia na wypożyczalnię, czytelnię i księgozbiór. Z dniem 1 listopada 1974 r utworzono Gminny Ośrodek Kultury w Domu Ludowym (obecny budynek poczty). 28 października 1978 r. Biblioteka otrzymała cały budynek do swojej dyspozycji. W 1991 roku, w ramach reorganizacji, została włączona w strukturę organizacyjną Ośrodka Kultury w Grodzisku Dolnym. W 1994 roku zawarto umowę najmu parteru budynku Katechetycznego o pow. blisko 150 m² pomiędzy Parafią Rzymsko-Katolicką a Gminą Grodzisko Dolne. W sali głównej urządzono wypożyczalnię dla dorosłych i dzieci a w sali bocznej czytelnię i księgozbiór parafialny. W roku 1996, uchwałą Rady Gminy Grodzisko Dolne, nastąpiła reorganizacja Ośrodka Kultury, w wyniku której wyłączono Gminną Bibliotekę Publiczną ze struktury organizacyjnej Ośrodka. Z dniem 1 stycznia 1997 roku biblioteka stała się samodzielną jednostką instytucji kultury a podlegają jej dwie filie: w Zmysłówce i w Grodzisku Nowym. Statutowym działaniem biblioteki jest prowadzenie wielokierunkowej działalności, zaspokajającej i rozwijającej potrzeby informacyjne, oświatowe i kulturalne mieszkańców. Biblioteka służy również upowszechnianiu i promocji kultury lokalnej dla szerokiego grona odbiorców.

Od października 2014 roku biblioteka ma siedzibę w Grodzisku Górnym, w lokalu o powierzchni 380 m², który znajduje się na trzech poziomach: sala audiowizualna na niskim parterze, wypożyczalnia na parterze oraz czytelnia na pierwszym piętrze. Lokal jest przystosowany do korzystania przez osoby niepełnosprawne. W bibliotece zatrudnionych jest 5 osób. Pracownicy uczestniczą w różnego rodzaju szkoleniach oraz kursach podnoszących kwalifikacje. Na koniec 2014 roku Gminna Biblioteka Publiczna zgromadziła 24773 woluminów z których skorzystało 5505 użytkowników. Od czerwca 2014 roku mieszkańcom gminy udostępniony jest katalog elektroniczny księgozbioru na stronie internetowej biblioteki <http://www.biblioteka.grodziskodolne.pl/katalog-on-line.html>. Poza podstawowymi zadaniami bibliotecznymi, instytucja umożliwia korzystanie z komputerów i urządzeń wielofunkcyjnych. Biblioteka aktywnie uczestniczy w życiu społecznym i kulturalnym gminy, jak również włącza się w organizację imprez takich jak Dożynki czy też Kongres Misyjny. Biblioteka posiada spójny system informacyjny – logo biblioteki, oznaczenie placówki a także stronę www. W ciągu roku organizowane są imprezy skierowane do różnych grup wiekowych w tym: coroczne Urodziny Kubusia Puchatka dla najmłodszych, Dyktando o Pióro Wójta dla młodzieży, lekcje biblioteczne, ferie i wakacje w bibliotece, wystawy tematyczne, konkursy plastyczne, fotograficzne (Cztery Pory Roku), a także wieczory czytelnicze, na które zapraszane są osoby publiczne oraz reprezentujące poszczególne zawody. Od marca 2015 roku działa również Dyskusyjny Klub Książki dla dorosłych, który skupia miłośników literatury. Biblioteka ściśle współpracuje z różnymi instytucjami z terenu gminy, do których należą: Ośrodek Kultury, Ochronka p.w. św. Józefa, Środowiskowy Dom Samopomocy w Laszczynach i w Podlesiu a także szkoły: Zespół Szkół im. Prof. Franciszka Leji w Grodzisku Górnym, Zespół Szkół im. Jana Pawła II w Grodzisku Dolnym, Szkoły Podstawowe w Opaleniskach, Wólce Grodziskiej, Chodaczowie i Laszczynach.

Analiza SWOT

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none">- pozytywny wizerunek biblioteki w środowisku lokalnym oraz jej wiarygodność,- otwartość i pozytywne nastawienie na potrzeby użytkowników,- kompetentna i pomocna kadra,- nieodpłatny dostęp do Internetu w bibliotece, również Internetu bezprzewodowego,- dostęp do urządzeń reprograficznych (drukarki, skaner, ksero),- współpraca ze szkołami, stowarzyszeniami, ośrodkami działającymi na terenie Gminy,- współpraca z Powiatowym Urzędem Pracy (stażyści),- współpraca z lokalną prasą („Gazeta z Grodziska i okolic”),- organizacja lub współorganizacja wystaw, spotkań autorskich,- przyjazny wystrój wnętrza,- zaopatrzenie biblioteki w audiobooki, literaturę obcojęzyczną oraz książki z dużą czcionką,- zakup nowości wydawniczych,- dogodne godziny otwarcia biblioteki,- strona Internetowa biblioteki oraz katalog on-line,- dobra lokalizacja terytorialna filii bibliotecznych- wprowadzanie księgozbioru do baz komputerowych, w systemie SOWA/Marc21- pozyskiwanie nieodpłatnie księgozbioru (dary od Czytelników)	<ul style="list-style-type: none">- brak możliwości wypożyczania on-line w bibliotece głównej oraz w filiach,- brak dostępu do książek elektronicznych (e-booków),- niedostatecznie wyposażony księgozbiór tematyczny (literatura popularnonaukowa) oraz regionalna,- niedobór kadry merytorycznie przygotowanej do pozyskiwania środków finansowych,- niedostateczne pozyskiwanie środków zewnętrznych,- budżet biblioteki wystarczający na zaspokajanie bieżących potrzeb, nie pozwala na podejmowanie działań innowacyjnych,- niebezpieczny wyjazd z parkingów dla użytkowników- brak wewnętrznej klatki schodowej (wejście do sali audiowizualnej z zewnątrz)

Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none">- pozyskiwanie środków z funduszy unijnych, grantów oraz sponsorów,- wysokie ceny książek w księgarniach dla indywidualnego czytelnika,- promocja biblioteki - ulotki rozdawane na imprezach gminnych,- dbałość o pozytywny wizerunek biblioteki,- wymóg ustawy utrzymania Biblioteki Publicznej w Gminie,- rozwój technologii informatycznych i społeczeństwa informacyjnego,- rozszerzenie roli biblioteki do centrum informacji i kultury,- osiągnięcie standardu Certyfikatu Biblioteka+,- bogata oferta edukacyjna umożliwiająca doskonalenie zawodowe pracowników Gminnej Biblioteki Publicznej,- powrót mieszkańców Gminy z emigracji	<ul style="list-style-type: none">- obniżenie nakładów finansowych na działalność bibliotek,- plasowanie Bibliotek na jednym z ostatnich miejsc w hierarchii ważności instytucji działających na terenie Gminy,- ryzyko likwidacji części placówek - względy finansowe,- spadające zainteresowanie czytelnictwem,- wzrost wymagań użytkowników biblioteki,- wzrost znaczenia informacji w Internecie,- niska cena książek w księgarniach,- emigracja lokalnej społeczności,- niż demograficzny,- bezpłatny dostęp do ebooków i audiobooków,- niechęć tradycyjnego klienta do nowych form,- brak nawyków czytelniczych u młodego pokolenia,- stosunkowo niskie płace w bibliotekach,- małe zainteresowanie zawodem bibliotekarza – (w przyszłości brak wykwalifikowanej kadry)

3. Społeczność lokalna.

Zasoby lokalne – ludzie.

Gminna Biblioteka Publiczna w Grodzisku Dolnym skupia wokół swojej instytucji grupę przyjaciół biblioteki: Wójta, pracowników Urzędu Gminy, Przewodniczącego i Radę Gminy Grodzisko Dolne, dyrektorów i nauczycieli szkół z terenu Gminy, księży z tutejszych parafii, aktywnych seniorów, klubowiczów Dyskusyjnego Klubu Książki, twórców lokalnych, Drużynę Kobiecą piłki nożnej LKS Grodziszczanka, członków i wolontariuszy działających w Stowarzyszeniach powstałych w ostatnich latach na terenie Gminy.

Zasoby materialne.

Gminna Biblioteka Publiczna posiada następujące zasoby lokalne z przeznaczeniem do organizacji szkoleń i spotkań:

- pomieszczenia świetlic wiejskich w miejscowościach: Chodaczów, Grodzisko Nowe; Szkoła Podstawowa w Opaleniskach, Szkoła Podstawowa w Wólce Grodziskiej, Ośrodek Kultury w Grodzisku Dolnym, Budynek Parafialny w Grodzisku Dolnym (spotkania Klubów Seniora),
- sala audiowizualna GBP udostępniana na potrzeby społeczności lokalnej,
- stadion LKS Grodziszczanka przy budynku Biblioteki

Instytucje i organizacje – w tym władze lokalne.

Organizatorem Instytucji jest Gmina Grodzisko Dolne. Sprawy Biblioteki poruszane są przeważnie na obradach Sesji Rady Gminy. Biblioteka działa na terenie Gminy, w związku z czym ważnymi instytucjami wspierającymi nasze działania są:- Ośrodek Kultury w Grodzisku Dolnym

- Zespół Szkół im. Jana Pawła II w Grodzisku Dolnym oraz Zespół Szkół im. Prof. Franciszka Leji w Grodzisku Górnym,
- Ochronka p.w. św. Józefa w Grodzisku Dolnym,
- Szkoły Podstawowe w Opaleniskach, Wólce Grodziskiej, Chodaczowie i Laszczynach,
- Posterunek Policji w Grodzisku Dolnym,
- ŚDS w Laszczynach,
- Gminna Spółdzielnia „SCh” w Grodzisku Dolnym,
- Stowarzyszenia z terenu Gminy w tym Stowarzyszenie Misyjno-Charytatywne Missio Misericordiae w Grodzisku Dolnym.

Zasoby globalne.

Gminna Biblioteka Publiczna w Grodzisku Dolnym dysponuje następującymi zasobami globalnymi:

- strona Gminnej Biblioteki Publicznej,
- elektroniczny katalog książek,
- tablica informacyjna zewnętrzna i wewnętrzna.

Gminna Biblioteka Publiczna w Grodzisku Dolnym

Grodzisko Górne 489a

37-306 Grodzisko Dolne

Charakterystyka społeczności lokalnej i jej potrzeb / problemów - wnioski z przeprowadzonych badań.

Gminna Biblioteka Publiczna w Grodzisku Dolnym, aby lepiej poznać potrzeby Czytelników, od 16 do 23 listopada 2015 r. przeprowadziła ankietę wśród Użytkowników powyżej 15 roku życia nt. rozpoznawania potrzeb czytelniczych w Gminie Grodzisko Dolne. Celem ankiety było sprawdzenie czy Gminna Biblioteka Publiczna w Grodzisku Dolnym spełnia swoją rolę w środowisku lokalnym. Wszystkie uzyskane wyniki posłużyły wyłącznie realizacji celom badawczym.

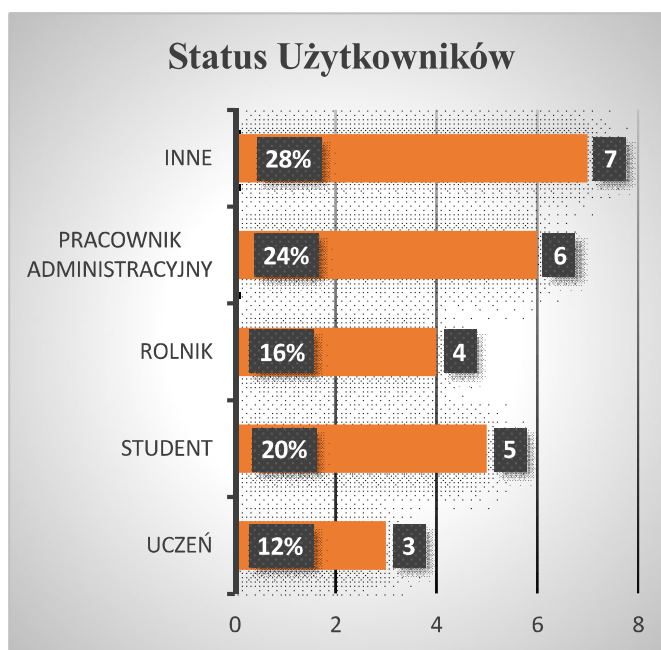
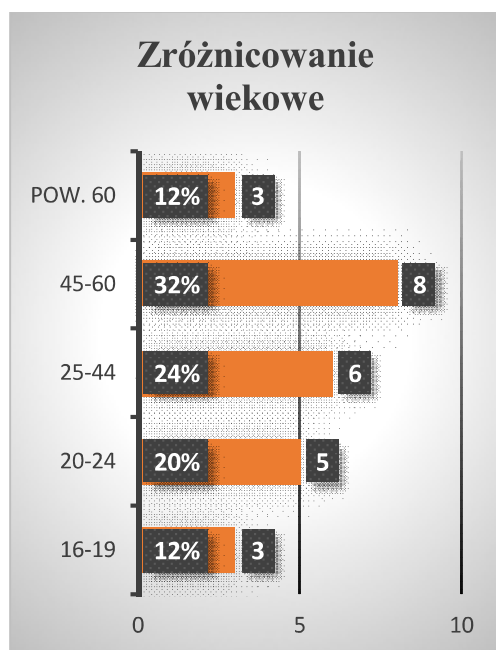
Ankieta, która była anonimowa, składała się z pytań zamkniętych (gdzie odpowiedzi udzielane były poprzez zakreślanie jednej z podawanych odpowiedzi), łączonych oraz metryczki. Poniżej zostały przedstawione wyniki ankiety ukazując kolejne pytania oraz wykresy obrazujące otrzymane odpowiedzi.

I. Dane wprowadzające:

W ankiecie wzięło udział 25 Użytkowników biblioteki, w tym 15 kobiet i 10 mężczyzn.

Poniższe wykresy przedstawiają zróżnicowanie wiekowe oraz status Czytelników, biorących udział w ankiecie.

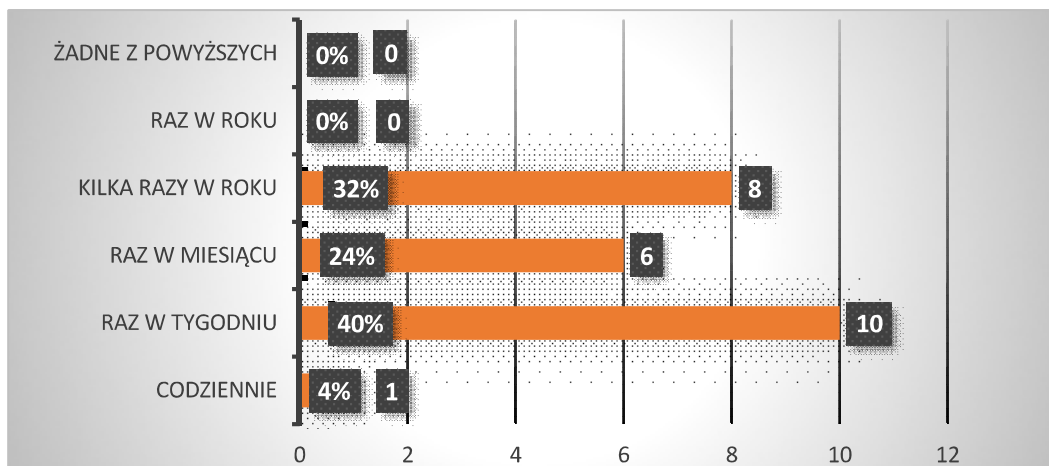

Według powyższych danych użytkownikami GBP w Grodzisku Dolnym są w większości pracownicy administracji oraz osoby pracujące w wolnych zawodach, w przedziale wiekowym 25 - 60 lat.

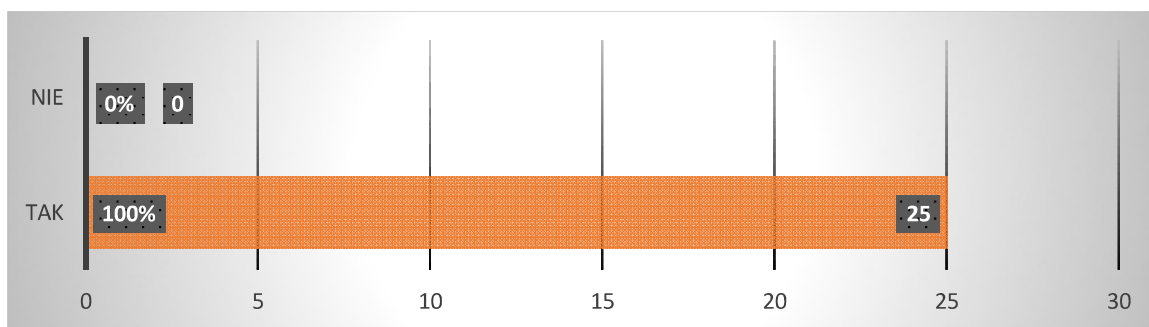
II. Dane dotyczące księgozbioru:

1. Jak często korzysta Pan/Pani z usług Gminnej Biblioteki Publicznej w Grodzisku Dolnym?

Z powyższego diagramu wynika, iż większość czytelników odwiedza bibliotekę co najmniej raz w miesiącu lub częściej.

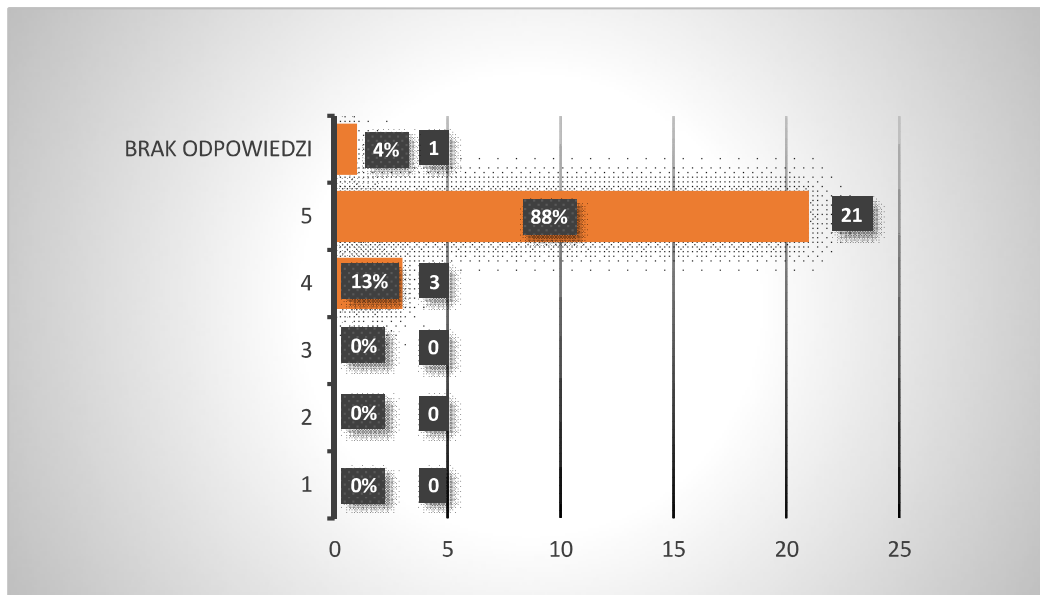
2. Czy zna Pan/Pani godziny otwarcia Gminnej Biblioteki Publicznej w Grodzisku Dolnym?

Znajomość godzin otwarcia placówki potwierdzili wszyscy badani.

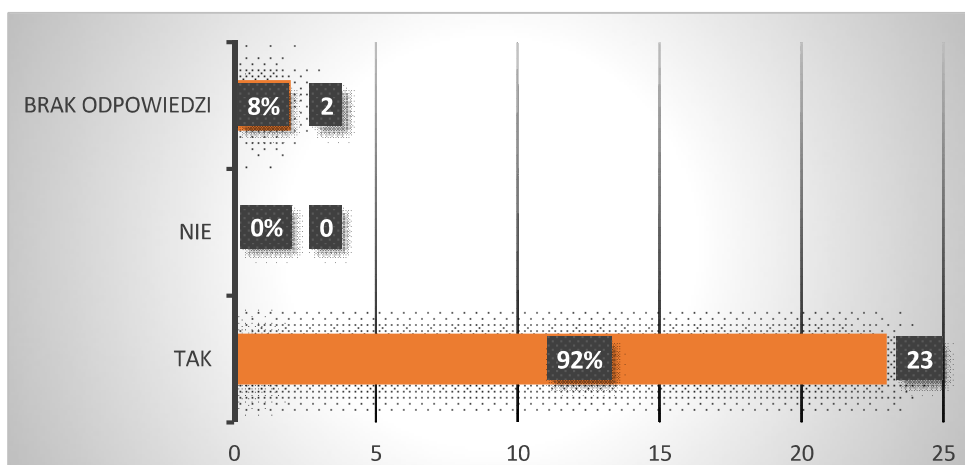

3. Proszę ocenić godziny otwarcia GBP w skali 1 – 5 gdzie, 5 oznacza bardzo dobre, nie wymagają zmiany a 1 oznacza zupełnie niedopasowane do potrzeb społeczeństwa.

Dla większości ankietowanych godziny otwarcia GBP są odpowiednie, nie wymagają zmiany. Jedna osoba nie udzieliła odpowiedzi na powyższe pytanie.

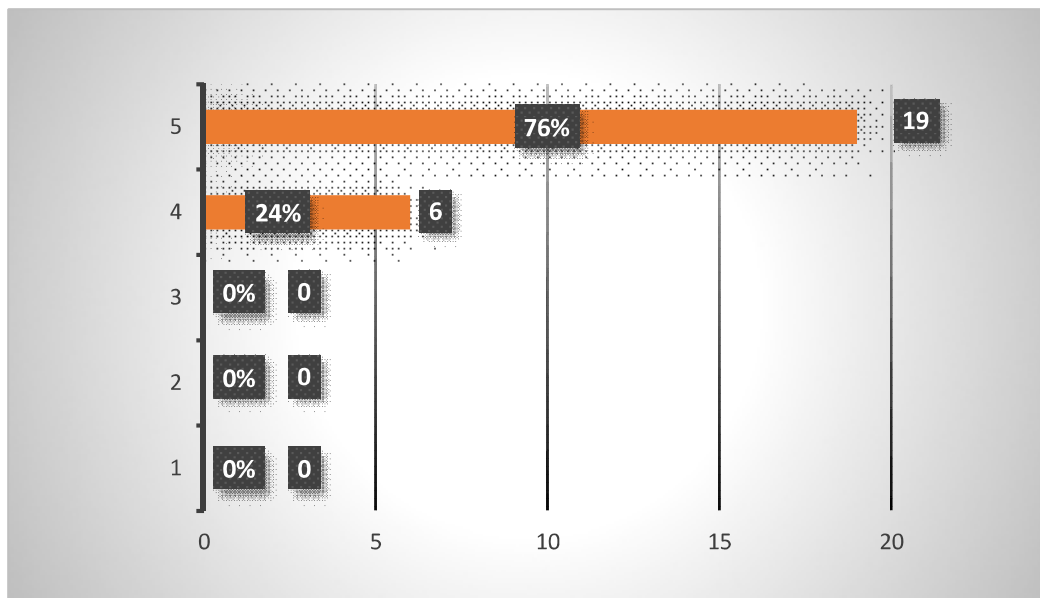
4. Czy zna Pan/Pani zakres działań (oferę dla mieszkańców) jakie oferuje GBP?

Znajomość oferty biblioteki jest znana 23 spośród 25 badanych. Dwie osoby nie udzieliło odpowiedzi na to pytanie.

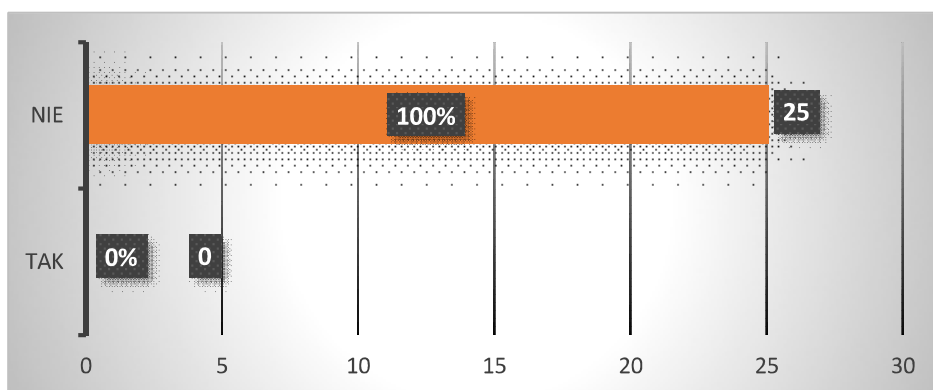

5. Proszę ocenić ofertę GBP w skali 1 – 5, gdzie 5 oznacza bardzo szeroka a 1 oznacza całkowity brak podejmowania działań.

Ofertę GBP ocenili pozytywnie wszyscy respondenci.

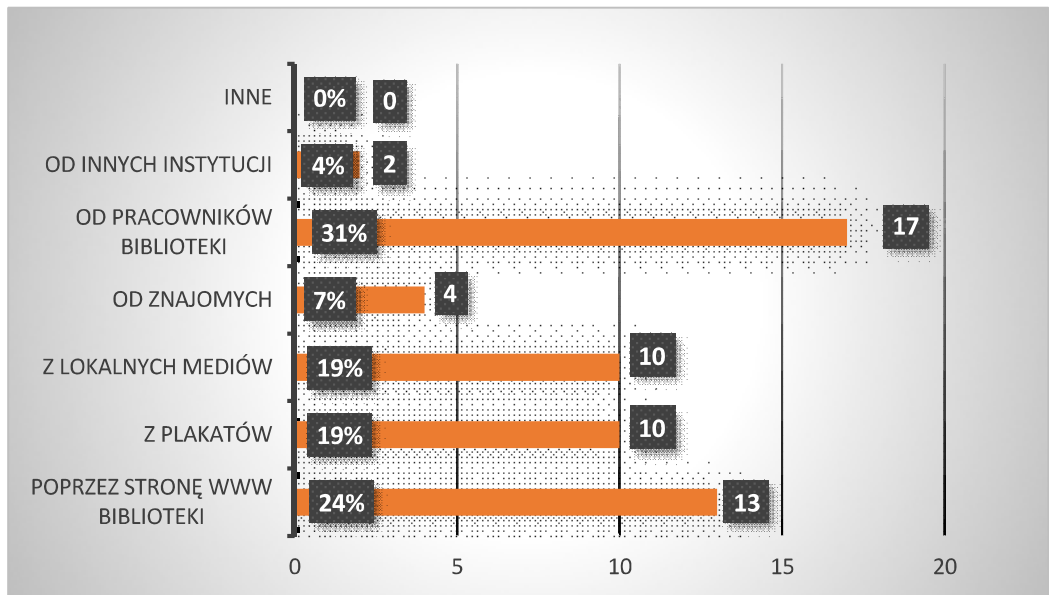
6. Czy są działania których Biblioteka nie podejmuje a powinna?

Według ankietowanych nie ma takich działań, które Biblioteka powinna podjąć a których nie podejmuje.

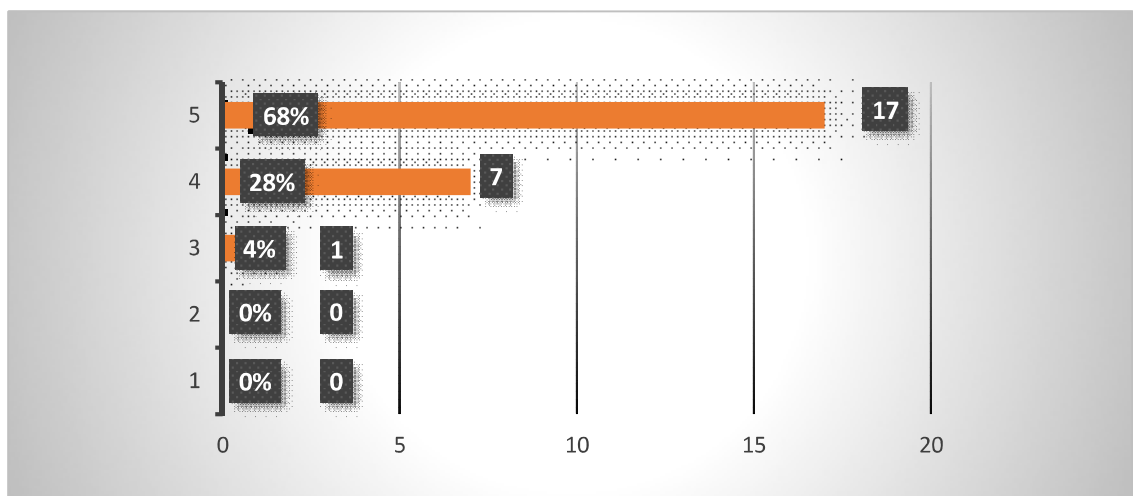

7. W jaki sposób dowiaduje się Pan/Pani o działaniach podejmowanych przez GBP?

Spośród badanych 7 wskazało tylko jedno źródło informacji, zaś 18 osób deklaruje zdobywanie informacji o działaniach podejmowanych przez GBP z dwóch i więcej źródeł.

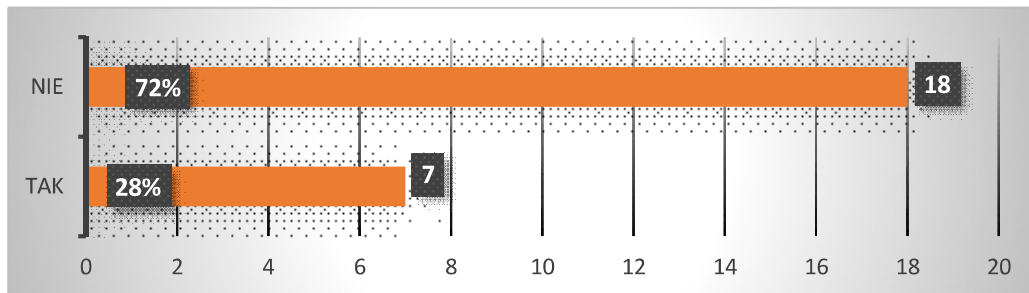
8. Proszę ocenić księgozbiór GBP w Grodzisku Dolnym w skali 1 - 5, gdzie 5 oznacza bardzo dobrze, brak zastrzeżeń a 1 oznacza bardzo źle.

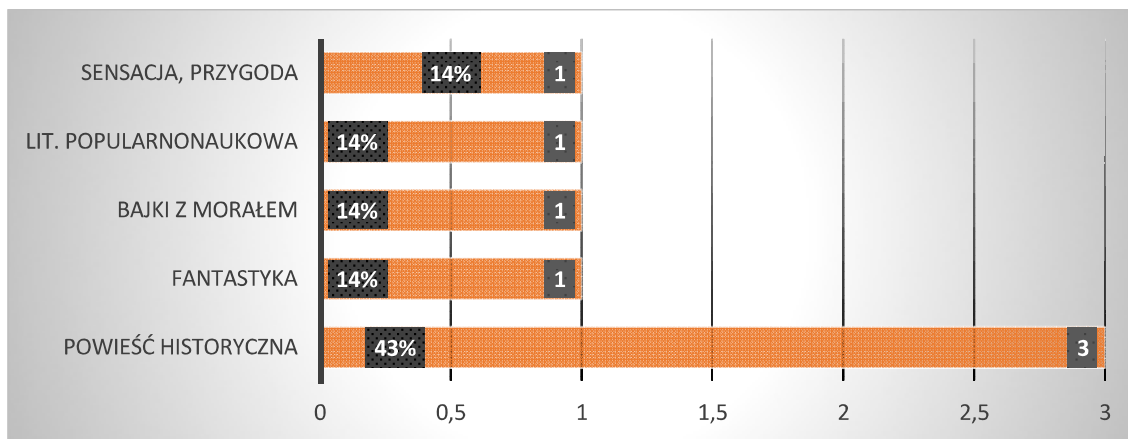

Większość badanych pozytywnie oceniła księgozbiór zgromadzony w GBP.

9. Czy uważa Pan/Pani, że należy uzupełnić księgozbiór GBP o jakiś rodzaj literatury?

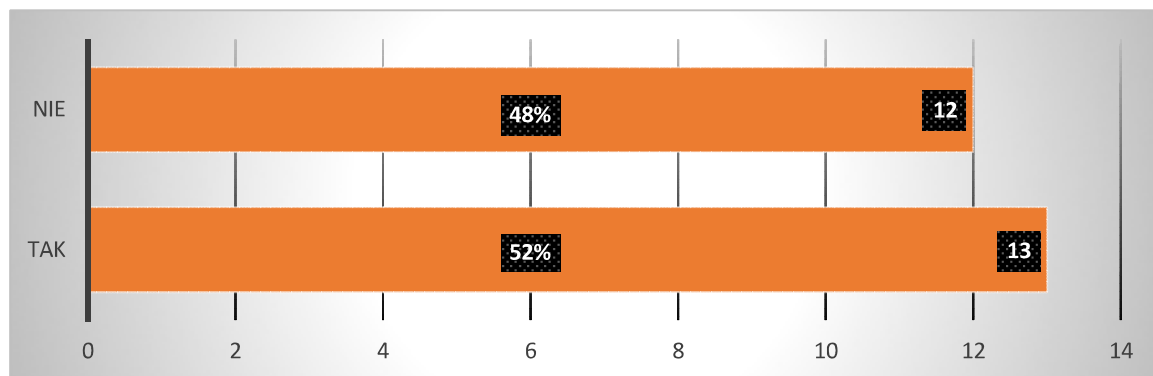

7 osób z 25, które odpowiedziało TAK w pytaniu 9 określiło o jaki rodzaj literatury należy uzupełnić księgozbiór. Poniższy wykres ilustruje wybór Czytelników:

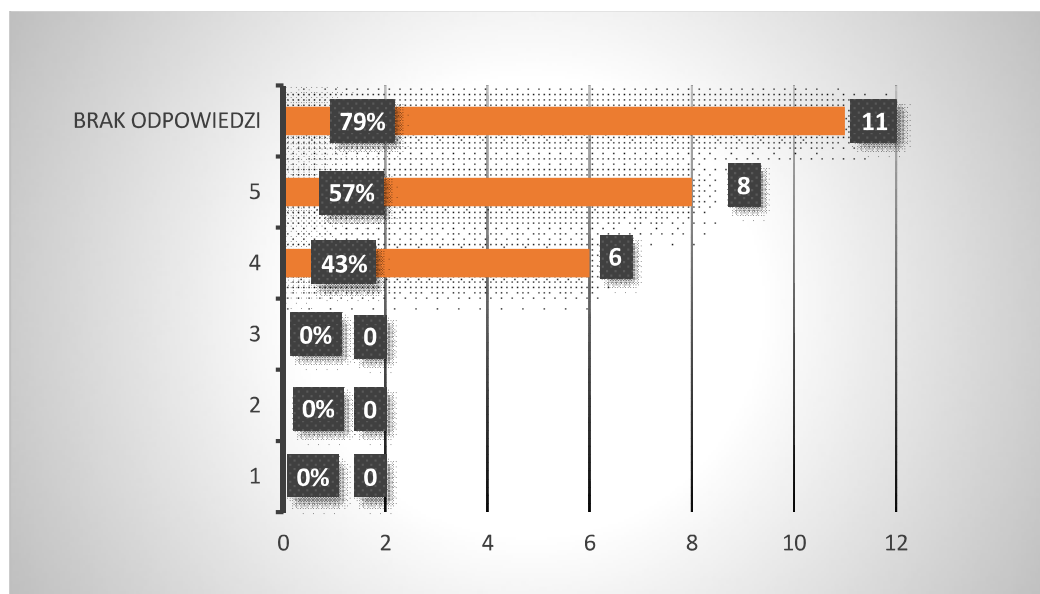

10. Czy korzysta Pan/ Pani z Katalogu Internetowego GBP w Grodzisku Dolnym?

Połowa spośród ankietowanych deklaruje korzystanie z katalogu on-line biblioteki.

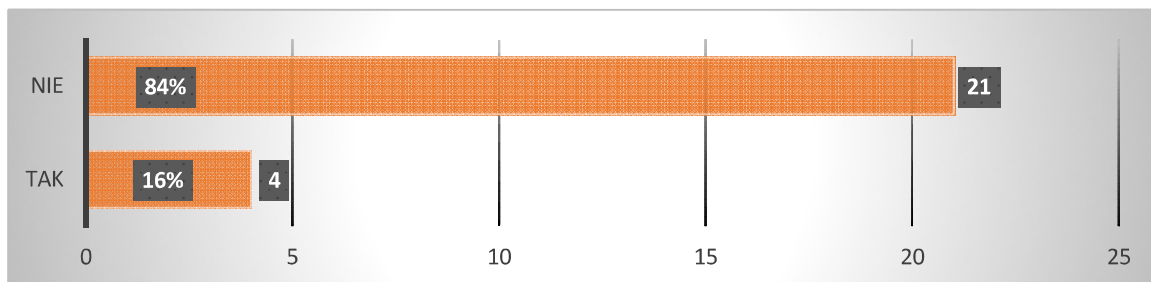
11. Proszę ocenić Katalog Internetowy w skali 1 - 5, gdzie 5 oznacza bardzo dobrze, a 1 oznacza bardzo źle.

Katalog on-line oceniło 14 respondentów – Ci, którzy zadeklarowali korzystanie z niego w tym 1 osoba spośród tych, które zadeklarowały niekorzystanie z katalogu. Na pytanie nie odpowiedziało 11 badanych.

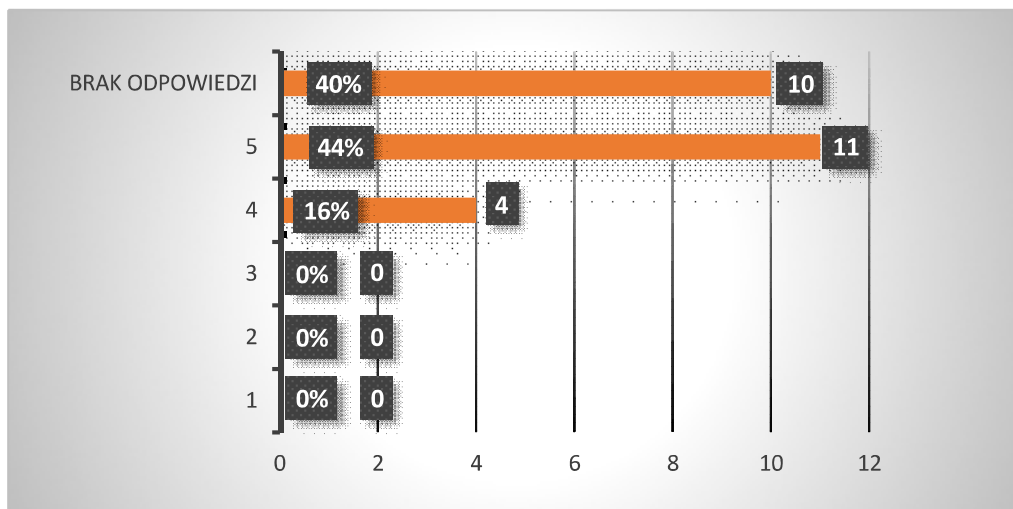

12. Czy korzysta Pan/ Pani ze strony Internetowej Biblioteki?

15 osób spośród 25 badanych zadeklarowało korzystanie ze strony Internetowej biblioteki.

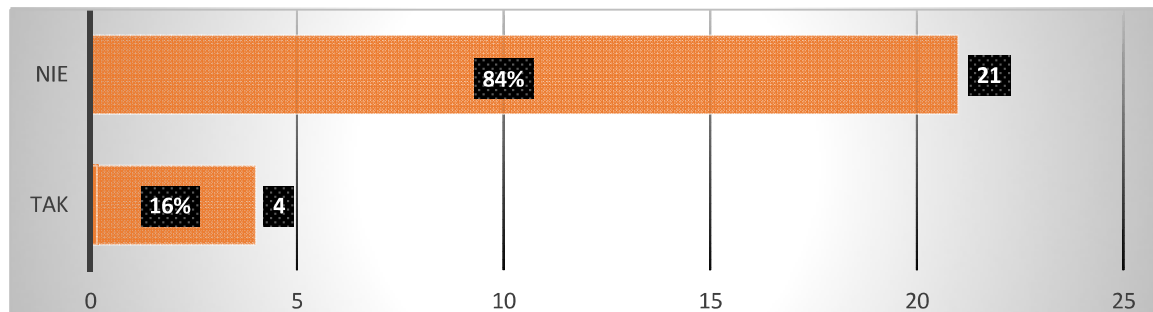
13. Proszę ocenić stronę Internetową GBP w Grodzisku Dolnym w skali 1 - 5, gdzie 5 oznacza bardzo dobre, przejrzyste, czytelne a 1 oznacza bardzo złe.

Wszyscy spośród osób, które zadeklarowały korzystanie ze strony internetowej biblioteki ocenili ją pozytywnie.

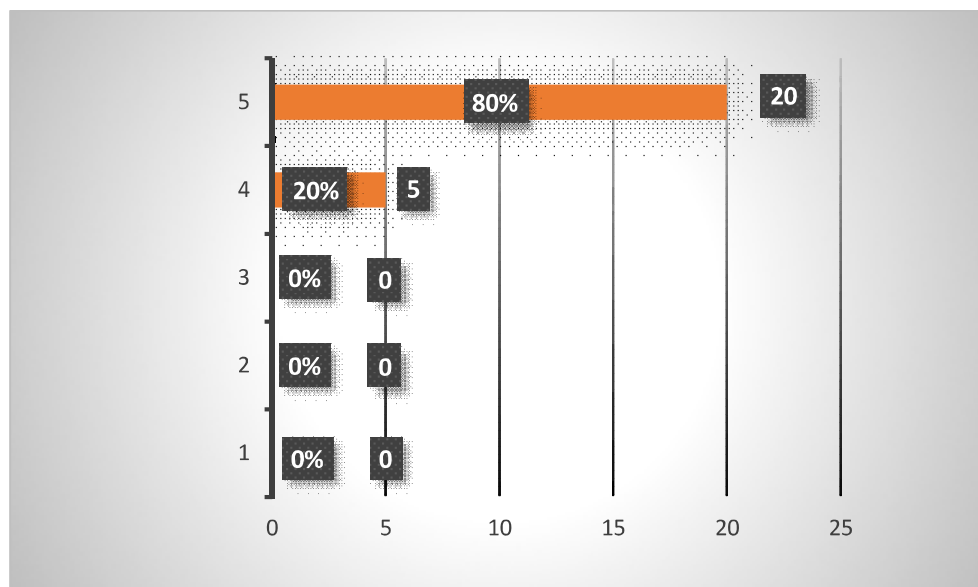

14. Czy ma Pan/ Pani jakieś zastrzeżenia do lokalu GBP w Grodzisku Dolnym?

4 osoby z 25, które miały zastrzeżenia do lokalu GBP wskazały, że jest nim niebezpieczny wyjazd z parkingu.

15. Proszę ocenić pracowników GBP w Grodzisku Dolnym, ich wiedzę, kompetencje, podejście do czytelnika w skali 1 - 5, gdzie 5 oznacza brak jakichkolwiek zastrzeżeń czytelnika a 1 oznacza bardzo źle.

Wszyscy ankietowani w większości pozytywnie ocenili wiedzę, kompetencje oraz podejście pracowników GBP w Grodzisku Dolnym do osób z niej korzystających.

Wnioski:

Z analizy ankiety wynika, że większość – bo aż 68% respondentów korzysta z usług biblioteki częściej niż raz w miesiącu. Należy jednak założyć, że wizyty te dotyczą w równej części wypożyczeń książek jak i innych usług oferowanych przez instytucję. Z doświadczenia bibliotekarzy wnioskować można, że czytelnicy odwiedzający ją w celu wypożyczenia czy zwrotu książek to głównie ci, którzy zaznaczyli odpowiedź „raz w tygodniu” – czyli 40% badanych, oraz część z tych którzy deklarują opcję „kilka razy w miesiącu”. 4% które wskazuje codzienne odwiedzanie biblioteki przychodzi tu przede wszystkim po to, aby korzystać z Internetu.

Wyniki ankiety pokazują, że użytkownicy oceniają Bibliotekę dobrze, nie mając większych zastrzeżeń do pracy bibliotekarzy oraz do ilości działań jakie są podejmowane. Uwagi jakie pojawiły się dotyczyły głównie lokalu biblioteki oraz samego księgozbioru. 16% respondentów ma zastrzeżenia, co do niebezpiecznego wyjazdu z parkingu. Co do uzupełnienia księgozbioru 28% uważa, że należy uzupełnić księgozbiór z dziedziny historii (w tym powieści historyczne), fantastyki, popularno – naukowy, a 4 % wskazuje na potrzebę uzupełnienia literatury dziecięcej ze wskazaniem na bajki z morałem oraz psychologiczne. W pracy bibliotekarza ważne są też działania marketingowe, dzięki którym społeczność lokalna będzie mogła dowiedzieć się co oferuje biblioteka i wybrać dogodną dla siebie zajęcia. Mimo, iż pracownicy biblioteki wykorzystują wszystkie dostępne opcje rozreklamowania swojej działalności – 31% respondentów deklaruje, że wie o tym co dzieje się w Bibliotece bezpośrednio od pań bibliotekarek. Należy tu jednak nadmienić, że 72% badanych wskazuje więcej niż jedno źródło zdobywania informacji. W drugiej kolejności jest strona internetowa placówki - ważną informacją jest tu jednak fakt, że ta ostatnia funkcjonuje zaledwie od roku.

Największy nacisk placówka powinna położyć, jak wynika z ankiety, na reklamę katalogu internetowego, który pozwoli użytkownikom zapoznać się z bogatą ofertą posiadanego księgozbioru. Wśród respondentów połowa nie korzysta z katalogu www. Może być to spowodowane nieumiejętnością lub niechęcią korzystania z komputerów oraz Internetu.

4. Misja i wizja biblioteki.

Misja

Misją Biblioteki jest rozpoznawanie, rozwijanie i zaspakajanie potrzeb czytelniczych i informacyjnych społeczeństwa lokalnego oraz upowszechnianie kultury i czytelnictwa. Ważnym elementem misyjnym jest edukacja czytelnicza najmłodszych, otoczenie troską użytkowników niepełnosprawnych oraz aktywizowanie seniorów z terenu gminy. Biblioteka ma być postrzegana jako miejsce spotkań lokalnej społeczności, miejsce zdobywania informacji w postaci książki, prasy, dostępu do Internetu oraz organizacji imprez kulturalnych.

Wizja

Wizją Biblioteki jest dążenie do tego, aby Biblioteka mogła stać się nowoczesnym centrum kultury i edukacji poprzez wspieranie aktywności mieszkańców gminy.

Działania – nazwa imprezy	Cele	Grupa docelowa	Data	Odpowiedz.	Rezultat
Spotkania autorskie z pisarzami	Promocja książki i czytelnictwa wśród różnych grup wiekowych	Dzieci, młodzież, dorośli	Realizacja od 2015	Krystyna Zagrodzka	Umożliwienie szerszego kontaktu społeczności lokalnej z autorami książek
Bajkowe poranki	Zaznajomienie najmłodszych z biblioteką i jej zasobami	Dzieci z Ochronki św. Józefa	2015 – luty, Listopad	Halina Leja	Wyrobienie nawyku czytania, przyzwyczajanie do odbioru tekstu, zwiększona liczba czytelników
Noc w bibliotece	Potrzeba rozwijania pasji i zainteresowań jako ciekawej i twórczej formy spędzenia wolnego czasu	Młodzież	2016 maj	GBP	Poznanie warsztatu pracy dźwiękowca - nagranie na nośniku elektronicznym fragmentu wybranego przez młodzież utworu
Jesienna melancholia w poezji i opowiadaniu	Propagowanie literatury i poezji wśród młodzieży	Młodzież	2017 październik-listopad	Anna Krajewska	Wzrost zainteresowania biblioteką jako miejsca ciekawego i twórczego dla młodzieży - wydanie w postaci broszur wierszy i opowiadań laureatów
Cztery pory roku	Rozwijanie umiejętności plastycznych u dzieci	Dzieci	2018 wiosna, lato, jesień, zima	Halina Leja	Zajęcia plastyczne z wykorzystaniem darów natury, przybliżenie pracy florystki

Działania – nazwa imprezy	Cele	Grupa docelowa	Data	Odpowiedz.	Rezultat
Spotkanie z literaturą	Integracja dzieci niepełnosprawnych – przybliżenie instytucji biblioteki, zapoznanie z literaturą dla dzieci	Dzieci	2016	Halina Leja	Zajęcia z zakresu literatury
Półka bookcrossing owa	Zaangażowanie społeczności lokalnej – promowanie dobrej literatury	Dzieci, młodzież, dorośli	Realizacja od 2015	Anna Krajewska	Nieformalna wymiana książek
Dyskusyjny Klub Książki i Filmu	Potrzeba rozwoju intelektualnego, potrzeba integracji społecznej	Dorośli	Realizacja od marca 2015	Krystyna Zagrodzka	Podniesienie kompetencji czytelniczych uczestników spotkań; zagospodarowanie wolnego czasu, promocja biblioteki i czytelnictwa
Klub Seniora	Szersza promocja biblioteki w środowisku 60+	Dorośli	Realizacja od marca 2015	Krystyna Zagrodzka	Biblioteka dzięki bogatej ofercie aktywnego i zdrowego życia otworzy przed seniorami nowe możliwości przyciągając przy tym nowych Użytkowników

Działania – nazwa imprezy	Cele	Grupa docelowa	Data	Odpowiedz.	Rezultat
Akcja „Biblioteka pod chmurką”	Promocja i zmiana stereotypowego postrzegania bibliotek i pracy bibliotekarza	Dzieci, młodzież, dorośli	2016 lipiec, sierpień	GBP	Integracja społeczeństwa lokalnego, rozszerzenie bibliotecznej oferty dla każdej grupy wiekowej, zagospodarowanie wolnego czasu
Zbióractwo grodziskie	Bogatsza oferta biblioteki, pogłębianie zainteresowań	Dla każdej grupy wiekowej	2019	GBP	Wystawa lokalnych twórców – wymiana doświadczeń - wzrost Użytkowników biblioteki
Wystawy oraz wernisaże	Zaakcentowanie osób niepełnosprawnych, przygotowanie osób niepełnosprawnych do aktywnych, społecznie akceptowanych form spędzania czasu wolnego	Młodzież, dorośli	2015 kwiecień - maj	GBP	Promocja prac podopiecznych ŚDS w Laszczynach i Biblioteki; włączenie nowej grupy Użytkowników do realizacji zadań
Dyktando „O Pióro Wójta Gminy Grodzisko Dolne”	Kształcenie umiejętności ortograficznego i interpunkcyjnego zapisu tekstu	Młodzież	Realizacja od 2009	GBP	Wyróżnienie młodzieży w środowisku lokalnym; utrwalenie zasad pisowni; uatrakcyjnienie wizerunku biblioteki

Działania – nazwa imprezy	Cele	Grupa docelowa	Data	Odpowiedz.	Rezultat
Cała Polska Czyta Dzieciom	Budowanie więzi między rodzicem i dzieckiem; wprowadzenie dzieci w świat literatury	Dzieci	Realizacja od 2009 roku	GBP	Rozbudzenie w uczestnikach spotkania potrzeb czytelniczych; pozyskanie nowych Czytelników biblioteki wśród najmłodszych
Funpakiet dla bibliotek	Aktywizacja społeczności lokalnej; motywacja do dalszego rozwoju	Dla każdej grupy wiekowej	Marzec – sierpień 2015	Anna Krajewska	Umiejętność korzystania z programów komputerowych oraz internetu

Zarządzanie realizacją strategii.

Monitoring

Realizacja Strategii Rozwoju Gminnej Biblioteki Publicznej w Grodzisku Dolnym polegać będzie na wdrażaniu w życie zaplanowanych działań zgodnie z ich harmonogramem. Osobą nadzorującą całość i odpowiedzialną za realizację Strategii jest Dyrektor Gminnej Biblioteki Publicznej w Grodzisku Dolnym.

Obowiązkiem Dyrektora GBP wynikającym z pełnionego nadzoru nad strategią jest sporządzenie dokumentacji potwierdzającej realizację zadań w niej zaplanowanych

Ewaluacja

Proces ewaluacji rozpoczął się już na poziomie tworzenia PRB. Przeprowadzono badania ankietowe i wywiady, które miały określić stopień zadowolenia z usług oferowanych przez Bibliotekę a jednocześnie wskazać kierunki działań, które zaspokoją istniejące potrzeby. Dalsza ocena wartości osiągniętych celów, będzie mierzona poprzez ocenę stopnia i jakości osiągniętych rezultatów. Analizie poddane zostaną wyniki obserwacji i wywiadów przeprowadzonych z użytkownikami biblioteki, podczas realizacji poszczególnych zadań.

Podsumowując, Gminna Biblioteka Publiczna w Grodzisku Dolnym, biorąc pod uwagę w swoich działaniach potrzeby społeczności lokalnej - stanie się nowoczesnym centrum kultury, sztuki, edukacji i dostępu do informacji.